

Türkiye Muhasebe Standardı
(TMS 39)
Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme

1. Bu Standardın amacı; finansal varlıkların, finansal borçların ve finansal olmayan kalemlerin alım veya satımına ilişkin sözleşmelerin muhasebeleştirme ve ölçülmesine yönelik ilkeleri belirlemektir. Finansal araçlarla ilgili bilgilerin sunumuna ilişkin hükümler “TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum” Standardında yer almaktadır. Finansal araçlara ilişkin olarak kamuoyuna yapılması gereken açıklamalara yönelik hükümler ise “TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar” Standardında yer almaktadır.

Kapsam

2. Bu Standart tüm işletmeler tarafından, aşağıdakiler hariç olmak üzere her türlü finansal araca uygulanır:
- (a) “TMS 27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar”, “TMS 28 İştiraklerdeki Yatırımlar” ve “TMS 31 İş Ortaklıklarındaki Paylar” Standartlarının hükümlerine göre muhasebeleştirilen bağlı ortaklıklar, iştirakler ve iş ortaklıklarındaki paylar. Ancak işletmeler bu Standartı, TMS 27, TMS 28 veya TMS 31’e göre bu Standart çerçevesinde muhasebeleştirilmesi gereken bağlı ortaklık, iştirak veya iş ortaklıklarındaki payları için de uygularlar. Bu Standart, ilgili türev ürün TMS 32’de yer verilen işletmeye ait özkaynağa dayalı finansal araç tanımını karşılamadığı sürece, bağlı ortaklık, iştirak veya iş ortaklığındaki payları konu alan türev ürünler için de uygulanır.
- (b) “TMS 17 Kiralama İşlemleri” Standardının uygulandığı kiralama işlemlerindeki hak ve yükümlülükler. Ancak:
- (i) Kiraya veren tarafından muhasebeleştirilen kira alacakları bu Standardın bilanço dışı bırakma ve değer düşüklüğüne ilişkin hükümlerine tabidir (bakınız: Paragraf 15–37, 58, 59, 63–65 ve EK A Paragraf UR 36–UR 52 ve UR 84–UR 93);
- (ii) Kiralayan tarafından muhasebeleştirilen finansal kiralama borçları bu Standardın bilanço dışı bırakma hükümlerine tabidir (bakınız: Paragraf 39–42 ve Ek A Paragraf UR 57–UR 63); ve
- (iii) Kiralama işlemlerinde saklı türev ürünler, bu Standardın saklı türev ürünlerle ilgili hükümlerine tabidir (bakınız: Paragraf 10-13 ve Ek A Paragraf UR 27-UR 33).
- (c) “TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar” Standardının uygulandığı çalışanlara sağlanan fayda planlarındaki işveren hak ve yükümlülükleri;
- (d) İşletme tarafından ihraç edilen ve TMS 32’de yer verilen özkaynağa dayalı finansal araç tanımına giren finansal araçlar (opsiyonlar ve hisse alım hakkı veren finansal araçlar dahil). Anılan araçların (a)’da yer alan istisna hükmünü karşılamamaları durumunda, bu Standart, söz konusu araçların hamili (elinde bulunduran) tarafından uygulanır.
- (e) (i) İhraç edenin (ihraççının) 9 uncu Paragraftaki finansal teminat sözleşmesi tanımına giren sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan hak ve yükümlülükleri hariç olmak üzere, “TFRS 4 Sigorta Sözleşmeleri” Standardında tanımlanan türdeki bir sigorta sözleşmesinden veya (ii) isteğe bağlı katılım özelliği içermesi nedeniyle TFRS 4 kapsamına giren bir sözleşmeden kaynaklanan hak ve yükümlülükler. Ancak bu Standart, ilgili türev ürünün kendisinin TFRS 4 kapsamında bir sözleşme olduğu durumlar haricinde, TFRS 4 kapsamındaki bir sözleşmede bulunan saklı türev ürünler (bakınız: Paragraf 10-13 ve Ek A Paragraf UR 27-UR 33) için uygulanır. Buna ek olarak, finansal teminat sözleşmelerini ihraç edenin söz konusu sözleşmeleri birer sigorta sözleşmesi olarak gördüğünü daha önceden açık bir biçimde beyan etmiş ve sigorta sözleşmelerinin muhasebeleştirilme yöntemlerini kullanmış olması durumunda, ihraç eden, bu tür finansal teminat sözleşmeleri için bu Standartı ya da TFRS 4’ü uygulama konusunda serbesttir (bakınız: UR 4 ve UR 4A). İhraç eden, söz konusu seçimi her bir sözleşme için yapabilir; ancak herhangi bir sözleşme için yapılan tercihten geri dönülemez.
- (f) İşletme birleşmelerindeki koşullu ödemeler için düzenlenen sözleşmeler (bakınız: TFRS 3 İşletme Birleşmeleri). Bu istisna sadece edinen için geçerlidir.
- (g) İşletme birleşmelerinde, edinen ile satıcı arasında, edinilenin gelecek bir tarihte alımı veya satımına ilişkin olarak yapılan sözleşmeler.
- (h) Paragraf 4’de yer alan kredi taahhütleri dışında kalan kredi taahhütleri. Kredi taahhüdünde bulunan taraf, bu Standart kapsamında olmayan kredi taahhütleri için TMS 37’yi uygular. Ancak, bütün kredi taahhütleri bu Standardın bilanço dışı bırakma hükümlerine tabidir (bakınız: Paragraf 15-42 ve EK A Paragraf UR 36–UR 63).
- (i) Bu Standardın uygulandığı Paragraf 5-7 kapsamındaki sözleşmeler hariç olmak kaydıyla, “TFRS 2 Hisse Bazlı Ödemeler” Standardının uygulandığı hisse bazlı ödeme işlemleri ile ilgili finansal araçlar, sözleşme ve yükümlülükler.
- (j) “TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar” Standardı uyarınca karşılık olarak muhasebeleştirilen veya daha önceki bir dönemde kendisi için TMS 37 uyarınca karşılık ayrılmış olan bir yükümlülüğün yerine getirilmesi amacıyla işletme tarafından yapılması gereken harcamaların geri ödenmesine yönelik haklar.

3. “-”

4. Aşağıda yer alan kredi taahhütleri bu Standart kapsamındadır:

- (a) İşletmenin gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal borç olarak tanımladığı kredi taahhütleri. Kredi taahhütlerinin sonucunda oluşan varlıkları, oluşmalarından kısa bir süre sonra satma yönünde geçmişte uygulamaları bulunan bir işletmenin, aynı sınıf içindeki bütün kredi taahhütleri için bu Standart geçerlidir.
- (b) Nakit olarak veya başka bir finansal aracın teslim edilmesi ya da ihraç edilmesi ile net olarak ödenebilen kredi taahhütleri. Bu türden kredi taahhütleri, türev ürünlerdir. Kredinin taksitler halinde ödenmesi, tek başına, bir kredi taahhüdünün net olarak ödendiği anlamına gelmez (örneğin, inşaatın gelişim süreci ile uyumlu olarak taksitler halinde ödenen ipotekli inşaat kredisi).
- (c) Piyasa faiz oranının altında bir faiz oranından kredi kullanılmaya yönelik taahhütler. Paragraf 47(d), bu tür kredi taahhütlerinden kaynaklanan borçların daha sonraki ölçümlerine ilişkin açıklamalar içerir.

5. Bu Standart bir işletmenin beklenen alım, satım veya kullanım gereksinimleri çerçevesinde finansal olmayan bir kalemin teslim alınması veya teslim edilmesi amacıyla düzenlenmiş ve elde tutulmaya devam edilenler hariç olmak üzere, nakit veya başka bir finansal araçla ya da sözleşmeler birer finansal araçmış gibi finansal araçların karşılıklı olarak birbirleriyle takas edilmeleri suretiyle net olarak ödenebilen finansal olmayan kalemlerin alım veya satımına ilişkin sözleşmelere uygulanır.

6. Finansal olmayan bir kalemin alım veya satımına ilişkin sözleşmenin nakit veya başka bir finansal araçla veya finansal araçların takas edilmesi suretiyle net olarak ödenebileceği çeşitli durumlar bulunmaktadır. Sözü edilen durumlar aşağıdakileri içerir:

- (a) Sözleşme hükümlerinin taraflardan herhangi birine nakit veya başka bir finansal araçla veya finansal araçları takas etmek suretiyle net olarak ödemedede bulunabilme imkanı vermesi;
- (b) Nakit olarak veya başka bir finansal araçla veya finansal araçların takas edilmesi suretiyle net olarak ödeme yapabilme imkanı sözleşme koşullarında açıkça belirtilmemiş olmakla birlikte, işletmenin benzer sözleşmeleri, nakit veya başka bir finansal araçla ya da finansal araçları takas etmek suretiyle ödeme yönünde uygulamalarının bulunması (karşı tarafla veya başkasıyla mahsup/netleştirme sözleşmeleri yapmak veya sözleşmeleri vadeleri dolmadan veya hükümsüz kalmadan önce satmak gibi);
- (c) İşletmenin benzer sözleşmeler için, sözleşme konusunu teslim alma ve teslimden kısa bir süre sonra kısa vadeli fiyat hareketlerinden veya satıcı kârındaki dalgalanmalardan kâr etmek amacıyla satma şeklinde bir uygulamaya sahip olması; ve
- (d) Sözleşmeye konu finansal olmayan kalemin hemen nakde dönüştürülebilir olması.

(b) veya (c) alt Paragrafının uygulandığı bir sözleşme, işletmenin beklenen alım, satım veya kullanım gereksinimleri çerçevesinde finansal olmayan bir kalemin teslim alınması veya teslim edilmesi amacıyla düzenlenmez; dolayısıyla bu Standart kapsamında yer alır. Paragraf 5’in uygulandığı diğer sözleşmeler, işletmenin beklenen alım, satım veya kullanım gereksinimleri çerçevesinde finansal olmayan bir kalemin teslim alınması veya teslim edilmesi amacıyla düzenlenip düzenlenmedikleri ve elde tutulmaya devam edilip edilmedikleri, dolayısıyla bu Standart kapsamında olup olmadıkları yönünden değerlendirmeye tabi tutulurlar.

7. Paragraf 6(a) ve (d) çerçevesinde nakit veya başka bir finansal araçla ya da finansal araçların takası suretiyle net olarak ödenebilen finansal olmayan bir kalemin alım veya satımına ilişkin yazılı opsiyon, bu Standart kapsamında yer alır. Bu tür bir sözleşmenin, işletmenin beklenen alım, satım veya kullanım gereksinimleri çerçevesinde finansal olmayan bir kalemin teslim alınması veya teslim edilmesi amacıyla düzenlenmiş olması mümkün değildir.

Tanımlar

8. TMS 32’de yer alan tanımlar, bu Standartta TMS 32’nin 11 inci Paragrafında belirtilen anlamlarda kullanılmıştır. TMS 32 aşağıdaki terimleri tanımlamakta ve bu tanımların uygulanması konusunda yol göstermektedir:

- Finansal araç
- Finansal varlık
- Finansal borç
- Özkaynağa dayalı finansal araç

9. Bu Standartta geçen terimlerin anlamları aşağıdaki gibidir:

Türev ürünün tanımı

Türev ürün: Aşağıda yer alan üç özelliğin tamamına sahip olan ve bu Standart kapsamında bulunan (bakınız: Paragraf 2-7) bir finansal araç veya diğer bir sözleşmedir:

- (a) Belirli bir faiz oranında, finansal araç fiyatında, mal bedelinde, döviz kurunda, fiyat veya oran endeksinde, kredi derecesi veya kredi endeksinde ya da başka bir değişkende veya sözleşmenin taraflarından birine özgü olmayan finansal olmayan bir değişkende (bazen “sözleşmeye konu olan” olarak da adlandırılır) meydana gelen bir değişiklik karşısında değeri değişmektedir;
- (b) Net bir başlangıç yatırımı gerektirmemekte veya piyasa koşullarındaki değişikliklere benzer tepki vermesi beklenen diğer türden sözleşmelere göre daha az bir net başlangıç yatırımı gerektirmektedir; ve
- (c) Gelecek bir tarihte ödenecektir.

Dört finansal araç çeşidine ilişkin tanımlar

Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlık ve finansal borçlar: Aşağıdaki koşullardan herhangi birisine sahip finansal varlık veya finansal borçtur.

- (a) Alım satım amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılmıştır. Bir finansal varlık veya finansal borç, aşağıdaki durumlarda alım satım amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılır:
 - (i) Esas itibarıyla, yakın bir tarihte satılmak veya geri satın alınmak amacıyla edinilmiş veya yüklenilmiştir;
 - (ii) Birlikte yönetilen ve son zamanlarda kısa dönemde kâr etme konusunda belirgin bir eğilimi bulunduğu yönünde delil bulunan belirli finansal araçlardan oluşan bir portföyün parçasıdır; veya
 - (iii) Bir türev üründür (finansal teminat sözleşmesi olan veya etkin bir finansal riskten korunma aracı olan türev ürünler hariç)
- (b) İlk muhasebeleştirme sırasında, işletme tarafından, gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflanmıştır. İşletme, bu tür bir sınıflamayı, Paragraf 11A’da izin verilen veya daha doğru bir bilgi sunulması sonucunu doğuran durumlarda kullanabilir. Çünkü;
 - (i) Söz konusu işlem, varlık veya borçların farklı temeller esas alınarak ölçülmesinden veya bunlar üzerindeki kayıp ve kazançların farklı temeller esas alınarak muhasebeleştirilmesinden kaynaklanan bir ölçüm veya muhasebeleştirme tutarsızlığını (bazen “yanlış muhasebe eşleştirmesi” olarak da adlandırılır) ortadan kaldırmakta veya önemli ölçüde azalması sonucunu doğurmaktadır; ya da
 - (ii) Bir finansal varlık veya finansal borç grubu veya her ikisi birden, belgelendirilmiş bir risk yönetim veya yatırım stratejisi çerçevesinde gerçeğe uygun değer esas alınarak yönetilmekte, performansları buna göre değerlendirilmekte ve işletmenin kilit yönetici personeline (TMS 24 İlişkili Taraf Açıklamaları (2003’te gözden geçirilen şekli) Standardında tanımlandığı şekliyle), örneğin yönetim kuruluna ve icra kurulu başkanına, ilgili grup hakkında bu esasa göre bilgi sunulmaktadır.

TFRS 7’nin 9-11 ve B4 üncü Paragrafları, bir işletmenin gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıfladığı finansal varlık veya finansal borçları hakkında, bunların gerekli koşulları ne şekilde yerine getirdiği de belirtilmek suretiyle, kamuoyuna açıklamada bulunmasını gerektirir. Anılan kamuoyuna açıklamada bulunma yükümlülüğü, yukarıda yer alan (ii) numaralı alt Paragraf kapsamındaki araçlar açısından, gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan şeklinde yapılan bir sınıflamanın işletmenin belgelendirilmiş risk yönetim veya yatırım stratejisi ile ne kadar uyumlu olduğuna ilişkin açıklamada bulunulmasını da içerir.

Aktif bir piyasada kayıtlı bir piyasa fiyatı bulunmayan ve gerçeğe uygun değeri güvenilir bir şekilde ölçülemeyen özkaynağa dayalı finansal araçlara yapılan yatırımlar (bakınız: Paragraf 46(c) ve Ek A Paragraf UR 80 ve UR 81), gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak tanımlanmaz.

Bir finansal varlığın veya finansal borcun gerçeğe uygun değerinin güvenilir olarak tespit edilebilmesi için gerekli olan koşulların belirlendiği 48, 48A ve 49 uncu Paragraflar ile Ek A’da yer alan UR 69-UR 82 arasındaki Paragrafların, sonradan bu şekilde sınıflanmaları nedeniyle veya başka bir nedenle gerçeğe uygun değerlerinden ölçülen ya da gerçeğe uygun değeri kamuoyuna açıklanmış bulunan bütün kalemlere eşit olarak uygulanması gerekir.

Vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar: İşletmenin vadeye kadar elde tutma niyet ve imkanının bulunduğu (bakınız: Ek A Paragraflar UR 16-UR 25), sabit veya belirlenebilir nitelikte ödemeler içeren ve sabit bir vadesi bulunan, aşağıdakiler dışında kalan türev olmayan finansal varlıklardır.

- (a) İşletmenin ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıfladığı finansal varlıklar;
- (b) İşletmenin satılmaya hazır olarak tanımladığı finansal varlıklar; ve
- (c) Kredi ve alacak tanımına giren finansal varlıklar.

Bir işletme cari yıl veya son iki yıl içerisinde, vadeye kadar elde tutulacak yatırımlarının önemsiz sayılacak tutarından fazla bir tutarını vadesinden önce (vadeye kadar elde tutulacak yatırımların toplamına kıyasla önemsiz sayılacak tutarından fazla bir tutarını) satmış veya yeniden sınıflandırmış olması durumunda, söz konusu işletme hiçbir bir finansal varlığını vadeye kadar elde tutulacak yatırım olarak sınıflandırmaz. Aşağıda belirtilen nitelikteki satış veya yeniden sınıflandırma işlemleri bunun istisnasıdır:

- (i) Piyasa faiz oranlarındaki değişikliklerin finansal varlığın gerçeğe uygun değerinde önemli bir etkisi olmayacağı, vade tarihine veya finansal varlığın geri çağırılma tarihine çok yakın (örneğin vadesine 3 aydan daha az bir süre kalan) satış veya yeniden sınıflandırma işlemleri;
- (ii) Önceden belirlenmiş ödemeler veya peşin ödemeler yoluyla finansal varlığın orjinal değerinin tamamına yakın bir kısmının tahsil edilmesinden sonra yapılan satış veya yeniden sınıflandırma işlemleri;
- (iii) İşletmenin kontrolünde olmayan, tekrarı olmayan ve önceden makul bir biçimde tahmin edilemeyen bir durumun gerçekleşmesi nedeniyle yapılan satışlar.

Kredi ve alacaklar: Sabit veya belirlenebilir nitelikte ödemelere sahip olan ve aktif bir piyasada işlem görmeyen, aşağıdakiler dışında kalan türev olmayan finansal varlıklardır.

- (a) İşletmenin derhal veya yakın bir tarihte satmak niyetinde olduğu alım satım amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılan varlıklar ile işletme tarafından ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflanan türev olmayan finansal varlıklar;
- (b) İşletmenin ilk muhasebeleştirme sırasında satılmaya hazır varlık olarak sınıfladığı türev olmayan finansal varlıklar; ve
- (c) Satılmaya hazır olarak sınıflanması gereken ve alacaklarının, kredi değerliliğindeki kötüleşme dışındaki nedenlerden ötürü yapılan ilk yatırımın tamamına yakın bir kısmını geri kazanamayabileceği türev olmayan finansal varlıklar.

Kredi veya alacak niteliğinde olmayan varlıklardan oluşan bir varlık havuzundaki paylar (örneğin bir yatırım fonundaki veya benzer bir fondaki paylar) kredi veya alacak değildir.

Satılmaya hazır finansal varlıklar: Satılmaya hazır olarak tanımlanan veya (a) kredi ve alacak, (b) vadeye kadar elde tutulacak yatırım veya (c) gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlık olarak sınıflanmayan türev olmayan finansal varlıklardır.

Finansal teminat sözleşmesinin tanımı

Finansal teminat sözleşmesi: Belirli bir borçlunun bir borçlanma aracına ilişkin vadesi gelmiş ödemelerini ilgili borçlanma aracının orijinal veya değiştirilen koşullarına uygun olarak yerine getirmemesi nedeniyle teminat sözleşmesi hamilinin uğradığı zararları karşılamak amacıyla, sözleşmeyle yükümlülük altına giren tarafın, sözleşme hamiline belirli miktar ödemede bulunmasını gerektiren sözleşmedir.

Muhasebeleştirme ve ölçmeye ilişkin tanımlar

Finansal varlık veya finansal borcun etkin faiz yöntemiyle hesaplanan itfa edilmiş maliyeti: Finansal varlık veya finansal borcun ilk muhasebeleştirme sırasında ölçülen değerinden anapara geri ödemeleri düşüldükten, anılan ilk tutar ile vadedeki tutar arasındaki farkın etkin faiz yöntemi kullanılarak hesaplanan birikmiş itfa payı düşüldükten veya eklendikten ve değer düşüklüğü ya da tahsil edilememe durumuna ilişkin her türlü indirimin yapılmasından (doğrudan doğruya veya bir karşılık hesabı kullanılarak) sonra geriye kalan tutardır.

Etkin faiz yöntemi: Finansal varlık veya borcun (veya bir finansal varlık veya borç grubunun) itfa edilmiş maliyetlerinin hesaplanması ve ilgili faiz gelir veya giderlerinin ilişkili olduğu döneme dağıtılması yöntemidir. Etkin faiz oranı; finansal aracın beklenen ömrü boyunca veya uygun olması durumunda daha kısa bir zaman dilimi süresince yapılacak gelecekteki tahmini nakit ödeme ve tahsilatlarını tam olarak ilgili finansal varlık veya borcun net defter değerine indirgeyen orandır. Etkin faiz oranının hesaplanması sırasında, işletme, gelecekteki kredi zararlarını dikkate almaksızın, ilgili finansal aracın sözleşmeye bağlı tüm koşullarını (örneğin peşin ödeme,

alım opsiyonu ve benzeri opsiyonlar) göz önünde bulundurmak suretiyle nakit akışlarını tahmin eder. Bu hesaplama, etkin faiz oranının bir parçası olan ve sözleşmenin tarafları arasında ödenen veya alınan tüm masraf ve puanlar (bakınız: TMS 18) ile işlem masraflarını ve diğer her türlü prim ve iskonto içerir. Benzer nitelikteki finansal araç grubuna ait nakit akışlarının ve beklenen ömrün güvenilir bir şekilde tahmin edilebileceği varsayılır. Ancak, ilgili finansal araca (veya finansal araç grubuna) ait nakit akışlarının ve beklenen ömrün güvenilir bir şekilde tahmin edilmesinin mümkün olmadığı bazı ender durumlarda, işletme, ilgili finansal aracın (veya finansal araç grubunun) sözleşme süresinin tamamında gerçekleşmesi öngörülen sözleşmeye bağlı nakit akışlarını kullanır.

Bilanço dışı bırakma: Daha önce işletmenin bilançosuna yansıtılmış bir finansal varlık veya finansal borcun işletmenin bilançosundan çıkarılması işlemidir.

Gerçeğe uygun değer: Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.¹

Normal yoldan alım veya satım: Bir finansal varlığın, genellikle yasal düzenlemeler veya ilgili piyasa teammülleri çerçevesinde belirlenen bir süre içerisinde teslimini gerektiren bir sözleşme çerçevesinde satın alınması veya satılmasıdır.

İşlem maliyetleri: Bir finansal varlık veya finansal borcun edinilmesi, ihraç edilmesi veya elden çıkarılması ile doğrudan ilişkilendirilebilen ek maliyetlerdir (bakınız: Ek A Paragraf UR13). Ek maliyet, işletme, ilgili finansal aracı edinmemiş, ihraç etmemiş veya elden çıkarmamış olsaydı oluşmayacak olan maliyettir.

Finansal riskten korunma muhasebesine ilişkin tanımlar

Kesin taahhüt: Belirli miktarda bir kaynağın belirli bir fiyattan gelecekteki belirli bir tarihte veya tarihlerde el değiştirmesine yönelik bağlayıcı bir anlaşmadır.

Tahmini işlem: Taahhüt edilmemiş ancak gerçekleşmesi muhtemel olan işlemidir.

Finansal riskten korunma aracı: Gerçeğe uygun değerinin veya nakit akışlarının finansal riskten korunma konusu kalemin gerçeğe uygun değerindeki veya nakit akışlarındaki değişiklikleri dengelemesi beklenen türev araç ya da (sadece döviz kuru riskinden korunma amaçlı işlemler için) türev olmayan finansal varlık veya borçlardır (Paragraf 72-77 ve Ek A Paragraf UR 94-UR 97, finansal riskten korunma araçlarının tanımını detaylı olarak içerir).

Finansal riskten korunma konusu kalem: (a) İşletmeyi, gerçeğe uygun değerde veya gelecekte elde edilecek nakit akışlarında değişiklik olması riskine maruz bırakan ve (b) finansal riskten korunulan olarak sınıflanan bir varlık, yükümlülük, kesin taahhüt, gerçekleşme olasılığı yüksek tahmini işlem veya yurtdışı işletmedeki net yatırımdır (Paragraf 78-84 ve Ek A Paragraf UR 98-UR 101, finansal riskten korunma konusu kalemlerin tanımını detaylı olarak içerir).

Finansal riskten korunma işleminin etkinliği: Finansal riskten korunma konusu kalemin gerçeğe uygun değerinde veya nakit akışlarında meydana gelen ve korunulan finansal riskle ilişkilendirilebilen değişikliklerin finansal riskten korunma aracı tarafından dengelenme derecesidir (bakınız: Ek A Paragraf UR 105-UR 113).

Saklı (Gömülü) türev ürünler

10. Saklı türev ürün, türev olmayan bir asal sözleşme de içeren karma (melez) aracın bir bileşenidir (sözü edilen asal sözleşme, ilgili karma araca ilişkin nakit akışlarından bazılarının bir türev ürünününe benzer biçimde farklılaşması etkisi de yaratmaktadır). Saklı türev ürün, aksi durumda, değiştirilmesine ancak sözleşme gereğince hükümlenabilecek nakit akışlarından bazılarının veya tamamının, belirli bir faiz oranı, finansal araç fiyatı, ticari mal fiyatı, döviz kuru, fiyat veya oran endeksi, kredi derecesi veya kredi endeksi ya da sözleşmenin taraflarından birine özgü olmayan finansal olmayan diğer bir değişkene göre değiştirilmesine neden olur. Bir finansal araca bağlı olmakla birlikte, ilgili sözleşme gereğince anılan finansal araçtan bağımsız olarak devredilebilen veya ilgili finansal araçtan farklı bir karşı taraf içeren bir türev ürün, saklı türev üründen ziyade ayrı bir finansal araçtır.
11. Bir saklı türev ürün, sadece ve sadece aşağıdaki koşullar yerine getirildiği takdirde asal sözleşmeden ayrıştırılır ve bu Standarda göre türev ürün olarak muhasebeleştirilir:

¹ Paragraf 48 ve 49 ile Ek A'nın UR 69-UR 82 nci Paragrafları, finansal bir varlık ve borcun gerçeğe uygun değerinin tespitine ilişkin açıklamaları içerir.

- (a) İlgili saklı türev ürünün ekonomik özellikleri ve risklerinin, asal sözleşmenin ekonomik özellikleri ve riskleri ile yakından ilgili olmaması (bakınız: Ek A Paragraf UR 30 ve UR 33);
- (b) Saklı türev ürünle aynı sözleşme koşullarını haiz farklı bir aracın, türev ürün tanımını karşılamakta olması; ve
- (c) Karma finansal aracın, gerçeğe uygun değerindeki değişiklikler kâr veya zararda muhasebeleştirilen bir biçimde gerçeğe uygun değerden ölçülmemesi (diğer bir ifadeyle, gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan bir finansal varlık veya finansal borçta bulunan saklı türev ürünün ilgili asal sözleşmeden ayrıştırılmaması).

Saklı türev ürünün ayrıştırılması durumunda, ilgili asal sözleşme, bir finansal araç olması durumunda bu Standarda; bir finansal araç olmaması durumunda ise ilgili diğer Standartlara göre muhasebeleştirilir. Bu Standart, saklı türev ürünlerin finansal tablolarda ayrı bir şekilde sunulmalarının gerekip gerekmediği konusunu düzenlemez.

- 11A. Bir sözleşmenin bir veya daha fazla saklı türev ürün içermesi durumunda, işletme, Paragraf 11’de yer alan açıklamalarla bağlı kalmaksızın, aşağıdaki koşullar olduğu sürece ilgili karma sözleşmenin tamamını gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlık veya finansal borç olarak sınıflayabilir:
 - (a) Saklı türev ürünün (ürünlerin), aksi durumda, değiştirilmesine ancak sözleşme gereğince hükümlenabilecek nakit akışlarında önemli bir değişiklik yaratmaması; veya
 - (b) Benzer bir karma finansal araçta bulunan saklı türev ürünün ilgili finansal araçtan ayrıştırılmasının engellenmiş olduğunun küçük bir analiz işlemi sonucunda veya hiçbir analiz yapılmaksızın anlaşılabilmesi (örneğin bir kredi işleminde, borçluya, ilgili krediyi itfa edilmiş maliyetine yakın bir tutardan peşin olarak ödeme imkanı veren bir saklı peşin ödeme opsiyonu).
12. Bu Standardın saklı türev ürünün asal sözleşmeden ayrıştırılmasını gerektirdiği, ancak saklı türev ürünün, edinme tarihinde veya daha sonraki bir finansal raporlama tarihinde ayrı olarak ölçülmesi imkanının bulunmadığı durumlarda, işletme, ilgili karma (melez) sözleşmenin tamamını gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflar.
13. İşletmenin, saklı türev ürünün gerçeğe uygun değerini anılan türev ürüne ilişkin sözleşme koşulları ile diğer koşulları esas alarak güvenilir bir şekilde tespit edememesi durumunda (örneğin saklı türev ürünün borsaya kayıtlı olmayan bir özkaynağa dayalı finansal araç üzerine yazılmış olması nedeniyle), saklı türev ürünün gerçeğe uygun değeri, bu Standarda göre tespit edilebilmeleri durumunda, karma türev ürünün gerçeğe uygun değeri ile asal sözleşmenin gerçeğe uygun değeri arasındaki fark olarak hesaplanır. İşletmenin, saklı türev ürünün gerçeğe uygun değerini bu yöntemi kullanarak tespit edememesi durumunda 12 nci Paragraf hükümleri uygulanır ve ilgili karma ürün, gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal araç olarak sınıflanır.

Muhasebeleştirme ve bilanço dışı bırakma

İlk muhasebeleştirme

14. İşletme, bir finansal varlık veya borcu, sadece ve sadece, ilgili finansal aracın sözleşmeye bağlı koşullarına taraf olduğu durumlarda bilançosuna yansıtır (bakınız: finansal varlıkların “normal yoldan” alımına ilişkin 38 inci Paragraf)

Finansal varlığın bilanço dışı bırakılması

15. 16-23 üncü Paragraflar ile Ek A’da yer alan UR 34-UR 52 nci Paragraflar, konsolide finansal tablolarda konsolide düzeyde uygulanır. Bu nedenle, işletme, öncelikle bütün bağlı ortaklıklarını TMS 27 ve “Yorum 12 Konsolidasyon-Özel Amaçlı İşletmeler”e göre konsolide eder ve ardından, ortaya çıkan gruba 16-23 üncü Paragraflar ile Ek A’da yer alan UR 34-UR 52 nci Paragrafları uygular.
16. İşletme, 17-23 üncü Paragraflar uyarınca bilanço dışı bırakmanın uygun olup olmadığı ve ne kadar uygun olduğunu değerlendirmeden önce, aşağıdaki şekilde, söz konusu Paragrafların ilgili finansal varlığın bir bölümüne (veya benzer finansal varlıklar topluluğunun bir bölümüne) veya bütününe (veya benzer finansal varlıklar topluluğunun bütününe) uygulanmasının gerekli olup olmadığını belirler.
 - (a) 17-23 üncü Paragrafların finansal aracın bir bölümüne (veya benzer finansal varlıklar grubunun bir bölümüne) uygulanabilmesi, sadece ve sadece, bilanço dışı bırakılması düşünülen bölümün aşağıdaki üç koşuldaki birini sağladığı durumlarda mümkün olur:

- (i) İlgili bölümün, sadece, finansal varlığa (veya benzer finansal varlıklar grubuna) ilişkin özel olarak belirlenmiş nakit akışlarını ihtiva etmesi. Örneğin işletmenin, karşı tarafın bir borçlanma aracından kaynaklanan faiz nakit akışlarını elde etme hakkının bulunduğu, ancak anapara nakit akışlarını elde etme hakkının bulunmadığı bir vadeli faiz oranı takasına (interest rate strip) girmesi durumunda, 17-23 üncü Paragraflar ilgili faiz nakit akışlarına uygulanır.
 - (ii) İlgili bölümün, sadece, finansal varlığa (veya benzer finansal varlıklar grubuna) ilişkin nakit akışlarının tam orantılı bir kısmını ihtiva etmesi durumunda. Örneğin işletmenin, karşı tarafın borçlanma aracından kaynaklanan nakit akışlarının % 90'ı üzerinde hak sahibi olduğu bir anlaşmada, 17-23 üncü Paragraflar söz konusu nakit akışlarının %90'lık bölümüne uygulanır. Birden fazla karşı taraf bulunması durumunda, her bir karşı tarafın ilgili nakit akışları üzerinde oransal bir payı bulunması gerekmez. Ancak bunun için, devreden işletmenin tam orantılı bir paya sahip olması gerekir.
 - (iii) İlgili bölümün, sadece, bir finansal varlığa (veya benzer finansal varlıklar grubuna) ilişkin özel olarak belirlenmiş nakit akışlarının tam orantılı bir kısmını ihtiva etmesi durumunda. Örneğin işletmeyle yapılan anlaşma sonucunda, karşı tarafın, finansal araçtan kaynaklanan faiz nakit akışlarının %90'ı üzerinde hak sahibi olması durumunda, 17-23 üncü Paragraflar anılan faiz nakit akışlarının %90'lık bölümüne uygulanır. Birden fazla karşı taraf bulunması durumunda, her bir karşı tarafın özel olarak belirlenmiş söz konusu nakit akışları üzerinde oransal bir payı bulunması gerekmez. Ancak bunun için, devreden işletmenin tam orantılı bir paya sahip olması gerekir.
- (b) Diğer bütün durumlarda, 17-23 üncü Paragraflar, bir finansal varlığın tamamına (veya benzer finansal varlıklar grubunun tamamına) uygulanır. Örneğin bir işletmenin (i) bir finansal varlığa (veya bir finansal varlık grubuna) ait nakit tahsilatlarının ilk veya son %90'lık bölümüne ilişkin haklarını devretmesi veya (ii) bir alacak grubuna ait nakit akışlarının %90'lık bölümüne ilişkin haklarını devretmekle birlikte, anaparanın %8'lik kısmına kadar oluşabilecek kredi zararları karşılığında alıcının zararını tazmin etme garantisini vermesi durumunda, 17-23 üncü Paragraflar ilgili finansal varlığın (veya benzer finansal varlıklar grubunun) tamamına uygulanır.

17-26 ncı Paragraflarda yer verilen “finansal varlık” terimi; yukarıda yer alan (a) alt Paragrafında belirtildiği üzere, finansal varlığın (veya benzer finansal varlıklar grubunun) bir bölümünü ya da finansal varlığın (veya benzer finansal varlıklar grubunun) tamamını ifade eder.

17. İşletme bir finansal varlığı, sadece ve sadece;
- (a) İlgili varlığa ait nakit akışlarına ilişkin sözleşmeden doğan hakkının süresinin dolması; veya
 - (b) 18 ve 19 uncu Paragraflarda belirtilen şekilde finansal varlığı devretmesi ve söz konusu devir işleminin 20 nci Paragraf uyarınca bilanço dışı bırakılmayı gerektirmesi, durumunda bilanço dışı bırakır (bakınız: finansal varlıkların “normal yoldan” satışına ilişkin 38 inci Paragraf).
18. İşletme bir finansal varlığı, sadece ve sadece;
- (a) İlgili varlığa ait nakit akışlarını elde etme hakkı sağlayan sözleşmeye bağlı haklarını devretmesi; veya
 - (b) Finansal varlığa ait nakit akışlarını elde etme hakkını elinde bulundurmakla birlikte, 19 uncu Paragraftaki koşulları sağlayan bir anlaşma gereğince nakit akışlarını bir veya birden fazla alıcıya ödemesi konusunda sözleşmeden doğan bir yükümlülüğünün bulunması durumunda devreder.
19. İşletme finansal varlığa (“orijinal varlık”) ait nakit akışlarının elde edilmesine yönelik sözleşmeye bağlı hakları elinde bulundurmakla birlikte, söz konusu nakit akışlarını bir veya birden fazla alıcıya (“nihai alıcılar”) ödeme konusunda sözleşmeden doğan yükümlülüğü bulunması durumunda, anılan işlem aşağıdaki üç koşulun da sağlanması durumunda finansal varlığın devredilmesi işlemi olarak değerlendirilir.
- (a) Orijinal varlıktan eşdeğer tutarda tahsilat yapılmadıkça, işletmenin nihai alıcılara ödeme yapma yükümlülüğü bulunmamaktadır. İşletmenin kullandığı ve piyasa oranları üzerinden tahakkuk ettirilmiş faizi ile birlikte tamamen tahsil etme hakkına sahip olduğu kısa vadeli avanslar bu koşulu ihlal etmez.
 - (b) İşletmenin, nakit akışlarını ödeme yükümlülüğünün bir güvencesi olarak ilgili varlığı nihai alıcılara teminat olarak gösterdiği durumlar haricinde, orijinal varlığı satması veya rehnemesi devir sözleşmesi hükümleri uyarınca engellenmiştir.
 - (c) İşletmenin, nihai alıcılara tahsil ettiği nakit akışlarını önemli bir gecikmeye sebep olmaksızın ilgili alıcılara havale etme yükümlülüğü bulunmaktadır. Buna ek olarak, tahsil edilen tutarların tahsil tarihi ile havale edilmeleri gereken tarihe kadar olan kısa süre içerisinde, nakit veya nakit benzerlerine (TMS

7 Nakit Akış Tablosu'nda tanımlandığı şekilde) yapılan ve elde edilen faiziyle birlikte nihai alıcılara aktarılan yatırımlar haricinde, başka bir yatırımda kullanılmaları mümkün değildir.

20. İşletme bir finansal varlığı devrettiği zaman (bakınız: Paragraf 18), söz konusu finansal varlığın mülkiyetinden kaynaklanan risk ve yararları ne ölçüde elinde bulundurmaya devam ettiğini değerlendirir. Bu durumda:
- (a) İşletmenin bir finansal varlığın mülkiyetinden kaynaklanan bütün risk ve yararları önemli ölçüde devretmiş olması durumunda, söz konusu finansal varlığı bilanço dışı bırakması ve bununla beraber, devir sırasında yaratılan veya elde tutulan her türlü hak ve yükümlülüğü varlık veya borç olarak ayrıca muhasebeleştirilmesi gerekir.
 - (b) İşletmenin bir finansal varlığın mülkiyetinden kaynaklanan bütün risk ve yararları önemli ölçüde elinde bulundurmaya devam etmesi durumunda, ilgili finansal varlık bilanço dışı bırakılmaya devam edilir.
 - (c) İşletmenin bir finansal varlığın mülkiyetinden kaynaklanan bütün risk ve yararları ne önemli ölçüde devretmiş ne de önemli ölçüde elinde bulundurmaya devam etmesi durumunda, işletme, ilgili finansal varlık üzerinde kontrol sahibi olmaya devam edip etmediğini belirler. Buna göre:
 - (i) İşletmenin artık kontrol sahibi olmadığını belirlemesi durumunda, ilgili finansal varlık bilanço dışı bırakılır ve devir işlemi sırasında yaratılan veya elde tutulan her türlü hak ve yükümlülük, varlık veya borç olarak ayrıca muhasebeleştirilir.
 - (ii) İşletmenin kontrol sahibi olmaya devam ettiğini belirlemesi durumunda, anılan finansal varlık işletmenin varlık üzerinde devam eden ilgisi ölçüsünde bilanço dışı bırakılmaya devam edilir (bakınız: Paragraf 30).
21. Risk ve yararların devredilmesi (bakınız: Paragraf 20), ilgili varlığa ait net nakit akışlarının zaman ve tutarlarında meydana gelen değişikliklerin işletme üzerindeki etkilerinin devir işlemi öncesi ve sonrası itibarıyla kıyaslanması suretiyle değerlendirilir. Finansal varlığa ait gelecekteki net nakit akışlarının bugünkü değerinde meydana gelen değişikliğin işletme üzerinde yarattığı etkinin devir sonucunda önemli ölçüde değişmemesi durumunda (örneğin işletmenin bir finansal varlığı, yapılan bir anlaşma gereği sabit bir fiyattan veya satış fiyatının üzerine borç verenin getirisinin eklenmesinin ardından ulaşılan bir fiyattan geri almak üzere satmış olması), işletme, finansal varlığın mülkiyetinden kaynaklanan risk ve yararları önemli ölçüde elinde bulundurmaya devam etmektedir. Bundan böyle, anılan değişikliklerin işletme üzerindeki etkilerinin finansal varlıkla ilgili gelecekteki net nakit akışlarının bugünkü değerindeki toplam değişikliğe kıyasla önemsiz olması durumunda (örneğin işletmenin, bir finansal varlığı düzenlenen bir opsiyon sözleşmesi gereğince vadesinde gerçeğe uygun değerinden geri almak amacıyla satmış olması veya bir "kredi alt katılımı" gibi 19 uncu Paragraftaki koşulları sağlayan bir anlaşmada daha büyük bir finansal varlığa ait nakit akışlarının tam orantılı bir bölümünü devretmiş olması), işletme, finansal varlığın mülkiyetinden kaynaklanan risk ve yararların neredeyse tamamını devretmiştir.
22. İşletmenin mülkiyetten kaynaklanan bütün risk ve yararları önemli ölçüde devredip devretmediği veya elinde bulundurmaya devam edip etmediği çoğu kez bellidir ve herhangi bir hesaplama yapılması gerekmez. Diğer durumlarda, gelecekteki net nakit akışlarının bugünkü değerinde gerçekleşen değişikliklerin işletmeyi ne ölçüde etkilediğinin, devir işlemi öncesinde ve sonrasında hesaplanıp karşılaştırılması gerekir. Sözü edilen hesaplama ve karşılaştırma işlemi, uygun bir cari piyasa faiz oranının iskonto oranı olarak kullanılması suretiyle yapılır. Gerçekleşmesi daha muhtemel olan sonuçlara daha fazla ağırlık verilmek suretiyle, net nakit akışlarında meydana gelmesi yeterince muhtemel olan her türlü değişim dikkate alınır.
23. Bir işletmenin devredilen varlık üzerinde kontrol sahibi olmaya devam edip etmediği (bakınız: Paragraf 20(c)), devralan tarafın anılan varlığı satma imkanına bağlıdır. Devralan tarafın, varlığın tamamını, ilişkisiz bir 3 üncü şahsa satma kabiliyetinin bulunması ve söz konusu satışı tek taraflı olarak ve herhangi ilave bir kısıtlama öngörmeksizin gerçekleştirebilmesi, işletmenin artık kontrol sahibi olmadığı anlamına gelir. Diğer bütün durumlarda işletme kontrol sahibi olmaya devam eder.

Bilanço dışı bırakma koşulları oluşan devir işlemleri (bakınız: Paragraf 20(a) ve (c)(i))

24. İşletme, devir işlemi sırasında bir bütün olarak bilanço dışı bırakma koşulları oluşan bir finansal varlığı devretmesi ve ücreti karşılığında söz konusu finansal varlığa hizmet verme hakkını elinde bulundurması durumunda, söz konusu hizmet anlaşmasını bir hizmet varlığı ya da bir hizmet borcu olarak muhasebeleştirir. Elde edilecek ücretin verilen hizmetin karşılığında yetersiz kalacağını beklenmesi durumunda, ilgili hizmet yükümlülüğüne karşılık gerçeğe uygun değeri üzerinden bir hizmet borcu muhasebeleştirilir. Elde edilecek ücretin yapılan hizmetin üzerinde olacağını beklenmesi durumunda, söz konusu hizmet hakkı için, Paragraf 27'ye uygun olarak daha büyük finansal varlığın defter değerinin dağıtılma esasına göre tespit edilen değer üzerinden bir hizmet varlığı muhasebeleştirilir.
25. Devir işlemi sonucunda finansal varlığın tamamen bilanço dışı bırakılması ancak, anılan devir işleminin işletmenin yeni bir finansal varlık elde etmesi veya yeni bir finansal borç ya da hizmet borcu üstlenmesi

sonucunu doğurması durumunda, işletme, sözü edilen yeni finansal varlık, finansal borç veya hizmet borcunu gerçeğe uygun değerden muhasebeleştirir.

26. Bir finansal varlığın tamamen bilanço dışı bırakılması sonucunda:

- (a) Defter değeri ve
- (b) (i) Elde edilen tutar (elde edilen her türlü yeni varlıktan, üstlenilen her türlü yeni yükümlülüğün çıkarılması sonucunda bulunan tutar dahil) ile (ii) doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmiş bulunan her türlü birikmiş kazanç veya kaybın (bakınız: Paragraf 55(b)) toplamından oluşan tutar

arasındaki fark, kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

27. Devredilen varlığın daha büyük finansal varlığın bir parçası olması durumunda (örneğin işletmenin, borçlanma aracının bir parçası olan faiz nakit akışlarını devretmiş olması, bakınız: Paragraf 16(a)) ve devredilen varlığın/kısmın tamamıyla bilanço dışı bırakılacak nitelik olması durumunda; büyük olan finansal varlığın önceki defter değeri, bilançoya yansıtılmaya devam edilen kısım ile bilanço dışı bırakılan kısım arasında ilgili kısımların devir tarihindeki gerçeğe uygun değerleri oranında bölüştürülür. Bu amaçla, elde bulunduran hizmet varlığı, finansal tablolara (bilançoya) yansıtılmasına devam edilen kısım gibi işlem görür. Öte yandan,

- (a) Bilanço dışı bırakılan kısma ilişkin defter değeri ve
- (b) (i) Bilanço dışı bırakılan kısım karşılığında elde edilen tutar (elde edilen her türlü yeni varlıktan, üstlenilen her türlü yeni yükümlülüğün çıkarılması sonucunda bulunan tutar dahil) ile (ii) bununla ilgili olarak doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmiş bulunan her türlü birikmiş kazanç veya kaybın (bakınız: Paragraf 55(b)) toplamından oluşan tutar

arasındaki fark, kâr veya zararda muhasebeleştirilir. Özkaynaklarda muhasebeleştirilmiş bulunan birikmiş kazanç veya kayıplar, bilançoya yansıtılmaya devam edilen kısım ile bilanço dışı bırakılan kısım arasında anılan kısımların gerçeğe uygun değerleri oranında bölüştürülür.

28. İşletmenin büyük olan finansal varlığın önceki defter değerini, bilançoya yansıtılmaya devam edilen kısım ile bilanço dışı bırakılan kısım arasında bölüştürmüş olması durumunda, bilançoya yansıtılmaya devam edilen kısmın gerçeğe uygun değerinin tespit edilmesi gerekir. İşletmenin bilançoya yansıtılmaya devam edilen kısma benzer türden kısımları sattığını gösteren bir geçmişinin bulunması veya sözü edilen kısımlar için başka piyasa işlemlerinin mevcut olması durumunda, gerçekleşen son işlem fiyatları, gerçeğe uygun değere ilişkin en iyi tahmini gösterir. Gerçeğe uygun değer tespitine ilişkin olarak, ilan edilmiş (kayıtlı) fiyatların veya yakın zamanda gerçekleşen piyasa işlemlerinin bulunmaması durumunda, finansal varlığın tamamına ilişkin gerçeğe uygun değer ile bilanço dışı bırakılan kısım karşılığında devralandan elde edilen tutar arasındaki fark, gerçeğe uygun değere ilişkin en iyi tahmini gösterir.

Bilanço dışı bırakma koşulları oluşmayan devir işlemleri (bakınız: Paragraf 20(b))

29. İşletmenin devredilen varlığın mülkiyetinden kaynaklanan bütün risk ve yararları önemli ölçüde elinde bulundurmaya devam etmesi nedeniyle, yapılan devir işleminin bilanço dışı bırakma sonucunu doğurmaması durumunda, işletme, devredilen varlığın tamamını bilançoya yansıtılmaya devam eder ve elde edilen tutarı finansal borç olarak muhasebeleştirir. İşletme, daha sonraki dönemlerde, devredilen varlıktan sağlanan her türlü geliri ve finansal borçtan kaynaklanan her türlü gideri muhasebeştirmeye devam eder.

Devredilen varlıklarda devam eden ilgi (bakınız: Paragraf 20(c)(ii))

30. İşletme finansal varlığın mülkiyetinden kaynaklanan bütün risk ve yararları önemli ölçüde devretmediği gibi elinde bulundurmaya da devam etmemekte, ancak ilgili finansal varlık üzerinde kontrol sahibi olmaya devam etmekte ise, devredilen finansal varlığı ilgili varlıkta devam eden ilgisi ölçüsünde bilançosuna yansıtmayı sürdürür. İşletmenin devredilen varlıktaki devam eden ilgisi, devredilen varlığın değerinde meydana gelen değişikliklere maruz kalma düzeyi kadardır. Bunun örnekleri aşağıdaki gibidir:

- (a) İşletmenin devam eden ilgisinin devredilen varlığın garanti edilmesi şeklinde olması durumunda, söz konusu ilginin düzeyi (i) varlığın bedeli ile (ii) işletmenin ödemek zorunda kalacağı azami tutardan (“garanti tutarı”) düşük olanı düzeyinde gerçekleşir.
- (b) İşletmenin devam eden ilgisinin devredilen varlık üzerine yazılan veya satın alınan bir opsiyon sözleşmesi (veya her ikisi) şeklinde olması durumunda, söz konusu ilginin düzeyi işletmenin geri satın alabileceği devredilen varlık tutarı kadardır. Ancak gerçeğe uygun değerinden ölçülen bir varlık üzerinde yazılı bir satım opsiyonunun tesis edilmesi durumunda, işletmenin devam eden ilgisi, devredilen varlığın gerçeğe uygun değeri ile opsiyon için uygulanacak işlem fiyatından düşük olanı ile sınırlıdır.

(c) İşletmenin devam eden ilgisinin devredilen varlığa ilişkin nakit olarak ödenecek bir opsiyondan veya benzer bir koşuldaki ibaret olması durumunda, söz konusu ilginin düzeyi yukarıda (b)'de nakit olmayan kıymetlerle ödenen opsiyonlar için belirtildiği şekilde ölçülür.

31. İşletme bir varlığı devam eden ilgisi ölçüsünde bilançosuna yansıtmayı sürdürmesi durumunda, bilanço bu buna bağlı bir borç da yansıtır. Bu Standartta yer verilen diğer ölçüm hükümlerine rağmen, devredilen varlık ve buna bağlı borç, işletmenin elinde bulundurmaya devam ettiği hak ve yükümlülükleri yansıtmayacak şekilde ölçülür. Devredilen varlığa bağlı borç aşağıdaki şekilde ölçülür:

(a) Devredilen varlığın itfa edilmiş maliyetinden ölçülmesi durumunda, devredilen varlığın net defter değeri ve buna bağlı borç, işletmenin elinde bulundurmaya devam ettiği hak ve yükümlülüklerin itfa edilmiş maliyeti olacak şekilde; veya

(b) Devredilen varlığın gerçeğe uygun değerden ölçülmesi durumunda devredilen varlığın net defter değeri ve buna bağlı borç, tek başına ölçüldüğünde, işletmenin elinde bulundurmaya devam ettiği hak ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerine eşit olacak şekilde ölçülür.

32. İşletme, devredilen varlıktan sağlanan her türlü geliri devam eden ilgisi ölçüsünde muhasebeleştirmeye devam eder ve buna bağlı borca ilişkin olarak oluşan her türlü gideri muhasebeleştirir.

33. Daha sonra yapılacak ölçümlere yönelik olarak, devredilen varlığın ve buna bağlı borcun gerçeğe uygun değerinde gözlenen değişiklikler 55 inci Paragraf hükümleri çerçevesinde birbirleriyle tutarlı bir şekilde muhasebeleştirilir ve karşılıklı olarak netleştirilmez.

34. İşletmenin devredilen varlıktaki devam eden ilgisinin bir finansal varlığın sadece bir kısmından ibaret olması durumunda (örneğin işletmenin devredilen bir varlığın bir bölümünü geri satın almasına yönelik bir opsiyon sözleşmesinin bulunması veya işletmenin mülkiyetten kaynaklanan bütün risk ve yararları önemli ölçüde elinde bulundurması sonucunu doğurmayan bir artık payı elinde bulundurması ve işletmenin kontrolü elinde bulundurması durumunda) işletme, finansal varlığın önceki defter değerini, varlıkta devam eden ilgisi uyarınca bilançosuna yansıtmaya devam ettiği kısım ile bilanço dışı bıraktığı kısım arasında ilgili kısımların devir tarihindeki gerçeğe uygun değerleri oranında bölüştürür. Bunun için 28 inci Paragraf hükümleri uygulanır. Diğer yandan,

(a) Bilanço dışı bırakılan kısma ilişkin defter değeri; ve

(b) (i) Bilanço dışı bırakılan kısım karşılığında elde edilen tutar ile (ii) anılan kısım ile ilgili olarak doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmiş bulunan her türlü birikmiş kazanç veya kaybın (bakınız: Paragraf 55(b)) toplamından oluşan tutar

arasındaki fark, kâr veya zararda muhasebeleştirilir. Özkaynaklarda muhasebeleştirilmiş bulunan birikmiş kazanç veya kayıp, bilanço bu yansıtılmaya devam edilen kısım ile bilanço dışı bırakılan kısım arasında bunların gerçeğe uygun değerleri oranında bölüştürülür.

35. Devredilen varlığın itfa edilmiş maliyetinden ölçülmesi durumunda, bu Standartta yer alan ve bir finansal borcun gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak tanımlanması ile ilgili seçeneğin, devredilen varlığa bağlı borca uygulanması mümkün değildir.

Bütün devir işlemleri

36. Devredilen bir varlığın bilanço bu yansıtılmaya devam edilmesi durumunda, söz konusu varlık ve buna bağlı borcun karşılıklı olarak netleştirilmemesi gerekir. Benzer şekilde, işletme, devredilen varlıktan sağlanan her türlü geliri, devredilen varlığa bağlı borç nedeniyle oluşan her türlü gider ile karşılıklı olarak netleştirme yoluna gitmez (bakınız: TMS 32 Paragraf 42).

37. Devreden tarafın devralan tarafa nakit dışı teminat (borçlanma aracı veya özkaynağa dayalı finansal araç gibi) sağlaması durumunda, anılan teminatın devralan ve devreden tarafından muhasebeleştirilmesi, devralanın teminatı satma veya yeniden teminat olarak gösterme hakkına sahip olup olmadığına ve devreden tarafından ödemelerini düzenli olarak yerine getirip getirmediğine bağlıdır. Sözü edilen teminat, devreden ve devralan tarafından aşağıdaki şekilde muhasebeleştirir:

(a) Devralan tarafın sözleşme veya teamül gereğince ilgili teminatı satma veya yeniden teminat gösterme imkanına sahip olması durumunda, devreden taraf, teminata verdiği varlığı bilançosunda diğer varlıklardan ayrı olarak yeniden sınıflandırır (örneğin kredilendirilmiş bir varlık, teminata verilmiş özkaynağa dayalı finansal araç veya geri satın alma alacağı şeklinde).

- (b) Devralan taraf kendisine bırakılan teminatı satması durumunda, satıştan elde ettiği tutarları finansal tablosuna yansıtır ve ilgili teminatı geri verme yükümlülüğünü gerçeğe uygun değerden ölçmek suretiyle borç olarak muhasebeleştirir.
- (c) Devreden taraf sözleşme koşullarını yerine getirememesi ve bu nedenle teminatı geri alma hakkını kaybetmesi durumunda, ilgili teminatı bilanço dışı bırakır. Devralan taraf ise, ilgili teminatı başlangıçta gerçeğe uygun değerinden ölçülen bir varlığı gibi muhasebeleştirir veya teminatı satmış ise ilgili teminatı geri verme yükümlülüğünü bilanço dışı bırakır.
- (d) Yukarıda (c)'de belirtilen durumlar dışında, devreden taraf, ilgili teminatı varlık olarak bilançosuna yansıtmaya devam eder; devralan taraf ise teminatı varlık olarak muhasebeleştirmez.

Bir finansal varlığın normal yoldan alımı veya satımı

38. Finansal varlıkların normal yoldan alımı veya satımı, uygulanabilir oldukça, teslim tarihi muhasebesi veya ticari işlem tarihi muhasebesi (bakınız: Ek A Paragraf UR 53-UR 56) kullanılarak muhasebeleştirilir veya bilanço dışı bırakılır.

Finansal borcun bilanço dışı bırakılması

39. İşletme bir finansal borcu (veya finansal borcun bir bölümünü), sadece ve sadece, ilgili borç ortadan kalktığı zaman (diğer bir ifadeyle, sözleşmede belirlenen yükümlülük yerine getirildiğinde, iptal edildiğinde veya zamanaşımına uğradığında) bilançosundan çıkarır.
40. Borçlanma araçlarının mevcut bir borçlu ile alacaklı arasında tamamen farklı koşullar çerçevesinde takas edilmesi, eski finansal borcun ortadan kalktığını gösterir ve bunun yerine yeni bir finansal borç muhasebeleştirilmesini gerektirir. Benzer şekilde, mevcut bir finansal borcun koşullarının tamamı veya bir bölümünde önemli bir değişiklik yapılması (borçlunun yaşadığı finansal güçlükle ilişkili olsun ya da olmasın), eski finansal borcun ortadan kalktığını gösterir ve bunun yerine yeni bir finansal borç muhasebeleştirilmesini gerektirir.
41. Ortadan kalkan veya başka bir tarafa devredilen finansal borcun (veya finansal borcun bir bölümünün) defter değeri ile devredilen her türlü nakit dışı varlık veya üstlenilen her türlü borç da dahil olmak üzere anılan borca ilişkin olarak ödenen tutar arasındaki fark, kâr veya zararda muhasebeleştirilir.
42. İşletme finansal borcun bir kısmını yeniden satın alması durumunda, söz konusu finansal borcun önceki defter değerini, bilançoya yansıtılmaya devam edilen kısım ile bilanço dışı bırakılan kısım arasında satın alma tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile orantılı olarak bölüştürür. (a) Bilanço dışı bırakılan kısma ayrılan defter değeri ile (b) devredilen her türlü nakit dışı varlık veya üstlenilen her türlü borç da dahil olmak üzere bilanço dışı bırakılan kısım için ödenen tutar arasındaki fark, kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

Ölçme

Finansal varlık ve borçların başlangıçtaki ölçümleri

43. Finansal bir varlık veya borç ilk muhasebeleştirilmesi sırasında gerçeğe uygun değerinden ölçülür. Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılmayan finansal varlık veya finansal borçların ilk muhasebeleştirilmesi sırasında, ilgili finansal varlığın edinimi veya finansal borcun yüklenimi ile doğrudan ilişkilendirilebilen işlem maliyetleri de söz konusu gerçeğe uygun değere ilave edilir.
44. İşletmenin sonraki ölçümünde maliyeti veya itfa edilmiş maliyetinden ölçülen bir varlık için teslim tarihi muhasebesini uygulaması durumunda, söz konusu varlık, başlangıçta işlem tarihindeki gerçeğe uygun değerinden muhasebeleştirilir (bakınız: Ek A Paragraf UR 53-UR 56).

Finansal varlıkların sonraki ölçümleri

45. Bu Standart, bir finansal varlığın ilk muhasebeleştirilmesinden sonraki ölçümlerinde, finansal varlıkları 9 uncu Paragrafta tanımlanan ve aşağıda yer verilen dört gruba ayırır:
- (a) Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal varlıklar;
- (b) Vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar;
- (c) Kredi ve alacaklar; ve
- (d) Satılmaya hazır finansal varlıklar.

Anılan gruplar, bu Standarda göre yapılan ölçüm işlemleri ve kâr veya zararda muhasebeleştirme işlemleri açısından geçerlidir. İşletme finansal tablolarında bilgi sunarken, söz konusu gruplar için farklı açıklamalar veya

başka gruplandırmalar kullanmakta serbesttir. İşletme, TFRS 7 uyarınca kamuoyuna açıklanması gereken bilgileri dipnotlarında kamuoyuna açıklar.

46. Bir işletme, ilk muhasebeleştirme işleminin ardından, varlık niteliğindeki türev ürünler de dahil olmak üzere finansal varlıkları, gerçeğe uygun değerlerinden, satış veya diğer türden elden çıkarmalarda oluşabilecek işlem maliyetlerini düşmeksizin ölçer. Aşağıdaki finansal varlıklar bu hükümden müstesnadır:
- (a) 9 uncu Paragrafta tanımlanan ve etkin faiz yöntemiyle hesaplanan itfa edilmiş maliyetinden ölçülmesi gereken kredi ve alacaklar;
 - (b) 9 uncu Paragrafta tanımlanan ve etkin faiz yöntemiyle hesaplanan itfa edilmiş maliyetinden ölçülmesi gereken vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar; ve
 - (c) Aktif bir piyasada kayıtlı bir fiyatı bulunmayan ve gerçeğe uygun değeri güvenilir bir şekilde ölçülemeyen özkaynağa dayalı finansal araçlar ile aktif bir piyasada kayıtlı bir fiyatı bulunmayan söz konusu özkaynağa dayalı finansal araçlara bağlı olan ve bunların teslim edilmesiyle ödenmesi gereken türev ürünlere yapılan yatırımlar. Söz edilen finansal varlıklar maliyetlerinden ölçülür (bakınız: Ek A Paragraf UR 80 ve UR 81).

Finansal riskten korunma konusu kalem olarak tanımlanan finansal varlıklar, bu Standardın 89-102 nci Paragraflarında yer verilen finansal riskten korunma muhasebesine göre ölçülür. Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılarak ölçülenler hariç, bütün finansal varlıklar 58-70 nci Paragraflar ve Ek A Paragraf UR 84-UR 93 uyarınca değer düşüklüğüne uğrayıp uğramadıklarının tespiti açısından gözden geçirilir.

Finansal borçların sonraki ölçümleri

47. İşletme, ilk muhasebeleştirmenin ardından, aşağıdakiler dışında kalan her türlü finansal borcunu etkin faiz yöntemiyle hesaplanan itfa edilmiş maliyetinden ölçer:
- (a) Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal borçlar. Borç niteliğindeki türev ürünler de dahil olmak üzere, söz konusu borçlar, gerçeğe uygun değerlerinden ölçülür. Kayıtlı bir piyasa fiyatı bulunmaması nedeniyle gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak ölçülemeyen bir özkaynağa dayalı finansal araca bağlı olan ve söz konusu özkaynağa dayalı finansal aracın teslim edilmesi suretiyle ödenmesi gereken türev ürün borçları maliyetlerinden ölçülür.
 - (b) Finansal varlığın devredilmesi işleminin bilanço dışı bırakma koşullarını taşımaması veya devam eden ilgi yaklaşımının uygulanması durumunda ortaya çıkan finansal borçlar. Söz konusu finansal borçların ölçümünde 29 ve 31 inci Paragraflar uygulanır.
 - (c) 9 uncu Paragrafta tanımlanan finansal teminat sözleşmeleri. Bu tür sözleşmeler, ilk muhasebeleştirmenin ardından, sözleşmeyle yükümlülük altına giren tarafından (Paragraf 47(a) veya (b) geçerli olmadığı sürece):
 - i. “TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar” Standardına göre tespit edilen tutar; ve
 - ii. İlk muhasebeleştirilen tutardan (bakınız: Paragraf 43), varsa, “TMS 18 Hasılat” Standardına göre muhasebeleştirilen birikmiş amortismanların düşülmesinden sonra geriye kalan tutardan büyük olanı üzerinden ölçülür.
 - (d) Bir krediyi piyasa faiz oranlarının altında bir faiz oranından kullandırmaya yönelik taahhütler. Bu tür taahhütler, ilk muhasebeleştirmenin ardından, taahhüt eden tarafından (Paragraf 47(a) veya (b) geçerli olmadığı sürece):
 - i. TMS 37’ye göre tespit edilen tutar; ve
 - ii. İlk muhasebeleştirilen tutardan (bakınız: Paragraf 43) varsa TMS 18’e göre muhasebeleştirilen birikmiş amortismanların düşülmesinden sonra geriye kalan tutardan büyük olanı üzerinden ölçülür.

Finansal riskten korunma konusu kalem olarak tanımlanan finansal borçlar, bu Standardın 89-102 nci Paragraflarında yer verilen finansal riskten korunma muhasebesi hükümlerine tabidir.

Gerçeğe uygun değer ölçümüne ilişkin hususlar

48. Bu Standart, TMS 32 veya TFRS 7’nin uygulanması açısından, işletme, bir finansal varlık veya finansal borcun gerçeğe uygun değerinin tespit edilmesinde Ek A Paragraf UR 69-UR 82’de yer alan açıklamaları dikkate alır.
- 48A. Aktif bir piyasada kayıtlı bir fiyatın varlığı, gerçeğe uygun değer en iyi göstergesidir. Finansal araca ilişkin aktif bir piyasanın bulunmaması durumunda, işletme, gerçeğe uygun değeri bir değerlendirme yöntemi kullanmak suretiyle belirler. Değerleme yöntemi kullanmanın amacı, normal iş koşulları çerçevesinde karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli taraflar arasında ölçüm günü itibarıyla gerçekleştirilen bir piyasa işleminde ilgili finansal aracın fiyatının ne olacağına tespit edilmesidir. Söz konusu değerlendirme yöntemleri; bilgili ve istekli taraflar arasında karşılıklı pazarlık ortamında son dönemlerde gerçekleştirilen piyasa işlemlerinin (eğer varsa) kullanılmasını, büyük ölçüde aynı olan başka bir finansal araca ilişkin gerçeğe uygun değer referans olarak

alınmasını, iskonto edilmiş nakit akışı analizlerini ve opsiyon fiyatlama modellerini içerir. Bir aracın fiyatını belirlemek amacıyla piyasa katılımcıları tarafından yaygın olarak kullanılan bir değerlendirme yönteminin bulunması ve söz konusu yöntemin piyasada fiilen gerçekleştirilen işlemlerine ilişkin güvenilir fiyat tahminleri sağladığının kanıtlanması durumunda, işletme bu değerlendirme yöntemini kullanır. Seçilen değerlendirme yönteminde piyasa girdileri azami ölçüde dikkate alınır ve işletmeye özgü girdilere mümkün olduğunca az yer verilir. Söz konusu yöntem, fiyatın belirlenmesi sırasında piyasa katılımcıları tarafından dikkate alınacak bütün etkenleri içerir ve finansal araçların fiyatlandırılması ile ilgili genel kabul gören iktisadi yöntemlerle de tutarlılık gösterir. İşletme, periyodik (düzenli) olarak, seçilen değerlendirme yönteminin etkinliğini gözden geçirir ve söz konusu yöntemin geçerliliğini aynı araçla (diğer bir ifadeyle, değiştirmeksizin veya yeniden düzenlemeksizin) ilgili gözlemlenebilen cari piyasa işlemlerinde oluşan veya mevcut piyasa verilerinden elde edilen fiyatları kullanmak suretiyle değerlendirir.

49. Talep edilme özelliği bulunan bir finansal borca (örneğin vadesiz mevduat) ilişkin gerçeğe uygun değer, talep anında ödenecek tutardan az olamaz. Talep anında ödenecek tutar, ilgili borç tutarının ödenmesi istenebileceği ilk günden itibaren iskonto edilmek suretiyle bulunan tutardır.

Yeniden Sınıflandırma

50. İşletme, elinde tuttuğu veya kendisinin düzenlediği bir finansal aracı, gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan finansal araç sınıfına dahil etmek veya bu gruptan çıkarmak suretiyle yeniden sınıflandıramaz.
51. Elde tutma niyet veya imkanının değişmesi sonucunda, yapılan yatırımın vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar arasında sınıflandırmanın bundan böyle uygun olmaması durumunda, söz konusu yatırım, satılmaya hazır yatırım olarak yeniden sınıflandırılır ve gerçeğe uygun değerinden yeniden ölçülür. Yeniden sınıflandırılan söz konusu yatırımın defter değeri ile gerçeğe uygun değeri arasındaki fark, Paragraf 55(b)'ye uygun olarak muhasebeleştirilir.
52. Vadeye kadar elde tutulacak yatırımların önemsiz bir tutarından fazla bir tutarının satılması veya yeniden sınıflandırılması işleminin 9 uncu Paragrafta belirtilen koşulları karşılamaması durumunda, geriye kalan vadeye kadar elde tutulacak yatırımların tamamı, satılmaya hazır yatırım olarak yeniden sınıflandırılır. Bu durumda, bunların defter değeri ile gerçeğe uygun değerleri arasındaki fark, Paragraf 55(b)'ye uygun olarak muhasebeleştirilir.
53. Hakkında daha önce güvenilir bir ölçüm bulunmayan bir finansal varlık veya finansal borç için güvenilir ölçümler elde edilmiş olması ve ilgili varlık veya borcun, güvenilir bir ölçümünün bulunması durumunda gerçeğe uygun değerden ölçülmesinin gerekli olması durumunda (bakınız: Paragraf 46(c) ve 47), söz konusu varlık veya borç gerçeğe uygun değerden ölçülür ve defter değeri ile gerçeğe uygun değeri arasındaki fark, Paragraf 55'e göre muhasebeleştirilir.
54. Elde tutma niyet veya imkanının değişmesi ya da gerçeğe uygun değere ilişkin güvenilir ölçümlerin bundan böyle elde edilememesi gibi istinai durumlarla karşılaşılması (bakınız Paragraflar 46(c) ve 47) veya 9 uncu Paragrafta belirtilen "önceki iki finansal yıl"ın geçmiş olması nedeniyle, bir finansal varlık veya borcu gerçeğe uygun değer yerine elde etme maliyeti veya itfa edilmiş maliyetinden göstermenin daha uygun olması durumunda, ilgili finansal varlık veya borcun anılan tarihteki gerçeğe uygun değerini gösteren defter değeri, sözü edilen varlık veya borcun yeni maliyeti veya itfa edilmiş değeri olarak kabul edilir. Söz konusu varlığa ilişkin olarak Paragraf 55(b) çerçevesinde daha önceden özkaynaklarda muhasebeleştirilmiş bulunan her türlü kazanç veya kayıp aşağıdaki şekilde muhasebeleştirilir:

- (a) İlgili finansal varlığın sabit bir vadesinin bulunması durumunda, sözü edilen kazanç veya kayıp, vadeye kadar elde tutulacak yatırımın geriye kalan ömrü boyunca etkin faiz yöntemi kullanılarak kâr veya zararda itfa edilir. Varlığın itfa edilmiş yeni değeri ile vadesinde elde edilecek değeri arasındaki farklar ise, bir prim veya indirimin itfa edilmesine benzer şekilde, ilgili finansal varlığın geriye kalan ömrü boyunca etkin faiz yöntemi kullanılarak itfa edilir. Finansal varlığın sonradan değer düşüklüğüne uğraması durumunda, doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmiş bulunan her türlü kazanç veya kayıp, 67 nci Paragraf uyarınca kâr veya zararda muhasebeleştirilir.
- (b) İlgili finansal varlığın vadesinin sabit olmaması durumunda, sözü edilen kazanç veya kayıp, finansal varlık satılana veya başka bir şekilde elden çıkarılana kadar özkaynaklarda, satılma veya başka bir şekilde elden çıkarılma durumunda ise kâr veya zararda muhasebeleştirilir. Finansal varlığın sonradan değer düşüklüğüne uğraması durumunda, doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmiş bulunan daha önceki her türlü kazanç veya kayıp, 67 nci Paragraf uyarınca kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

Kazanç ve kayıplar

55. Finansal riskten korunma ilişkisinin parçası olmayan bir finansal varlık veya borcun (bakınız: 89-102 nci Paragraflar) gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişiklik nedeniyle ortaya çıkan kazanç veya kayıp aşağıdaki gibi muhasebeleştirilir.
- (a) Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflandırılan bir finansal varlık veya finansal borça ilişkin olarak ortaya çıkan kazanç veya kayıp, kâr ya da zararda muhasebeleştirilir.
- (b) Satılmaya hazır finansal varlığa ilişkin olarak ortaya çıkan kazanç veya kayıp, değer düşüklüğü zararları (bakınız: 67-70 inci Paragraflar) ve kur farkı kazanç ve kayıpları (bakınız: Ek A Paragraf UR 83) hariç olmak üzere, söz konusu finansal varlık bilanço dışı bırakılıncaya kadar özkaynaklar değişim tablosu (bakınız: TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu) aracılığıyla doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilir. İlgili finansal varlığın bilanço dışı bırakılması durumunda, daha önceden özkaynaklarda muhasebeleştirilmiş bulunan kazanç veya kayıplar, kâr ya da zararda muhasebeleştirilir. Diğer yandan, etkin faiz yöntemi (bakınız: 9 uncu Paragraf) kullanılarak hesaplanan faizler kâr veya zararda muhasebeleştirilir (bakınız: TMS 18 Hasılat). İşletmenin ilgili ödemeyi elde etme hakkının oluşması durumunda (bakınız: TMS 18), satılmaya hazır özkaynağa dayalı finansal araçlardan kaynaklanan temettüleri, kâr veya zararda muhasebeleştirilir.
56. İtfa edilmiş maliyetinden gösterilen finansal varlık ve borçlar açısından (bakınız: 46 ve 47 nci Paragraflar), ilgili finansal varlık veya borç bilanço dışı bırakıldığı veya değer düşüklüğüne uğradığı durumda ortaya çıkan kazanç veya kayıp ile itfa işlemi nedeniyle ortaya çıkan kazanç veya kayıp, kâr ya da zararda muhasebeleştirilir. Ancak, finansal riskten korunma konusu kalem olan finansal varlık veya finansal borçlar açısından (bakınız: 78-84 üncü Paragraflar ve Ek A Paragraf UR 98-UR 101), ilgili kazanç ya da kayıp 89-102 nci Paragraflarda belirtildiği şekilde muhasebeleştirilir.
57. İşletmenin finansal varlıkları teslim tarihi muhasebesi uygulayarak muhasebeleştirilmesi durumunda (bakınız: 38 inci Paragraf ve Ek A Paragraf UR 53 ve UR 56), işlem tarihi ile teslim tarihi arasındaki süre içerisinde elde edilecek olan bir varlığın gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişiklikler, maliyet bedeli veya itfa edilmiş maliyetinden gösterilen varlıklar için muhasebeleştirilmez (değer düşüklüğü zararları hariç). Ancak, gerçeğe uygun değerinden gösterilen varlıklar için, gerçeğe uygun değerinde meydana gelen söz konusu değişiklikler 55 inci Paragraf uyarınca kâr veya zararda ya da özkaynaklarda muhasebeleştirilir.

Finansal varlıkların değer düşüklüğü ve tahsil edilememesi

58. İşletme her bilanço döneminde, bir finansal varlık veya finansal varlık grubunun değer düşüklüğüne uğradığına ilişkin ortada tarafsız göstergelerin bulunup bulunmadığı hususunu değerlendirir. Anılan türden bir göstergenin bulunması durumunda, işletme, 63 üncü Paragrafı (itfa edilmiş değer üzerinden gösterilen finansal varlıklar için), 66 ncı Paragrafı (elde etme maliyeti üzerinden gösterilen finansal varlıklar için) veya 67 nci Paragrafı (satılmaya hazır finansal varlıklar için) uygulamak suretiyle ilgili değer düşüklüğü tutarını tespit eder.
59. Bir finansal varlık veya finansal varlık grubu, sadece ve sadece, ilgili varlığın ilk muhasebeleştirilmesinden sonra bir veya birden daha fazla olayın ("zarar/kayıp olayı") meydana geldiğine ve söz konusu zarar olayının (veya olaylarının) ilgili finansal varlığın veya varlık grubunun güvenilir bir biçimde tahmin edilebilen gelecekteki tahmini nakit akışları üzerindeki etkisi sonucunda değer düşüklüğüne uğradığına ilişkin tarafsız bir göstergenin bulunması durumunda değer düşüklüğüne uğrar ve değer düşüklüğü zararı oluşur. Değer düşüklüğüne neden olan tek ve ayrı bir olayın belirlenmesi mümkün olmayabilir. Nitekim, ortaya çıkan değer azalışına çeşitli olaylar birlikte sebebiyet vermiş olabilir. İleride meydana gelecek olaylar sonucunda oluşması beklenen kayıplar, ne kadar olası olursa olsunlar muhasebeleştirilmezler. Bir finansal varlığın veya finansal varlık grubunun değer düşüklüğüne uğradığına ilişkin tarafsız gösterge, ilgili finansal varlığı elinde bulunduranların aşağıdaki zarar olaylarına ilişkin tespit ettikleri gözlemlenebilir verileri içerir:
- (a) İhraç edenin veya taahhüt edenin önemli finansal sıkıntı içinde olması;
- (b) Sözleşmenin ihlal edilmesi, örneğin faiz veya anapara ödemelerinin yerine getirilememesi veya ihmal edilmesi;
- (c) Borçlunun içinde bulunduğu finansal sıkıntıya ilişkin ekonomik veya yasal nedenlerden ötürü, alacaklının, borçluya, başka koşullar altında tanımayacağı bir ayrıcalık tanınması;
- (d) Borçlunun, iflas veya başka tür bir finansal yeniden yapılanmaya gireceği ihtimalinin yüksek olması;
- (e) Finansal zorluklar nedeniyle söz konusu finansal varlığa ilişkin aktif piyasanın ortadan kalkması; veya
- (f) Grup içindeki her bir finansal varlık itibarıyla tespiti mümkün olmamakla birlikte, bir grup finansal varlığın ilk muhasebeleştirilmelerinden itibaren anılan varlıkların gelecekteki tahmini nakit akışlarında ölçülebilir bir azalış olduğuna işaret eden gözlemlenebilir veri bulunması. Bu tür bir veri aşağıdakileri içerir:

- (i) Gruptaki borçluların ödeme durumlarında olumsuz anlamda değişiklikler yaşanması (örneğin temerrüde düşülen ödemelerin sayısının artması veya kredi limitleri dolup da sadece aylık asgari ödeme tutarını ödeyen kredi kartı borçlularının sayılarının artması); veya
- (ii) Gruptaki varlıkların geri ödenmemesi ile ilişkili bulunan ulusal veya yöresel ekonomik koşullar (örneğin borçluların bulunduğu coğrafi bölgedeki işsizlik oranında artış yaşanması, ipotekli konut kredileri açısından ilgili bölgelerdeki gayrimenkul fiyatlarında düşüş olması, petrol üreticilerine kullanılan kredi varlıkları açısından petrol fiyatlarında düşüş olması veya gruptaki borçluları etkileyen sanayi koşullarında olumsuz anlamda değişiklikler olması).
60. İşletmenin finansal araçlarının artık halk arasında alınıp satılmaması nedeniyle aktif piyasanın ortadan kalkması, değer azalışının göstergesi değildir. İşletmenin kredi notunun düşmesi, ancak, mevcut diğer bilgiler dikkate alındığında değer azalışının göstergesi olarak değerlendirilebilecek olup, tek başına değer azalışının göstergesi olarak nitelendirilemez. Bir finansal varlığın gerçeğe uygun değerinin, maliyetinin veya itfa edilmiş maliyetinin altına düşmesinin değer azalışının göstergesi olması gerekmez (örneğin risksiz faiz oranının yükselmesi nedeniyle bir borçlanma aracına yapılan yatırımın gerçeğe uygun değerinde düşüş olması).
61. 59 uncu Paragraftaki olay çeşitlerine ek olarak, bir özkaynağa dayalı finansal araca yapılan yatırıma ilişkin değer düşüklüğünün tarafsız göstergesi, ihraççının faaliyet gösterdiği teknolojik, sektörel, ekonomik ve yasal çevrede olumsuz etkileri bulunan önemli değişiklikler meydana geleceği ve özkaynağa dayalı finansal araçlara yapılan yatırımın maliyetinin karşılanamayacağına ilişkin bilgi bulunmasıdır. Özkaynağa dayalı finansal araca yapılan yatırımın gerçeğe uygun değerinin önemli ve uzun süreli bir biçimde maliyetinin altına düşmesi de değer düşüklüğünün tarafsız bir göstergesidir.
62. Bazı durumlarda, bir finansal varlıktaki değer düşüklüğü tutarının tahmin edilebilmesi için gerekli olan gözlemlenebilir veriler, kısıtlı veya mevcut koşullarla birebir uyumlu olmayabilir. Örneğin bir borçlunun finansal sıkıntı içinde olması ve benzer durumdaki borçlulara ilişkin elde edilebilir tarihi verilerin az sayıda olması halinde bu durum söz konusudur. Bu tür durumlarda, işletme, ilgili değer düşüklüğü tutarını tahmin etmek amacıyla tecrübeleri ile de desteklenen muhakeme yeteneğini kullanır. Benzer şekilde, söz konusu muhakeme yeteneğini, mevcut koşulları yansıtması amacıyla bir finansal varlık grubunun gözlemlenebilir verilerini düzeltmek amacıyla kullanır (bakınız: Paragraf UR 89). Makul tahminlerin kullanılması finansal tabloların hazırlanması ile ilgili temel unsurlardan olup anılan tabloların güvenilirliğine zarar vermez.

İtfa edilmiş maliyetinden gösterilen finansal varlıklar

63. İtfa edilmiş maliyetinden gösterilen kredi ve alacaklarda veya vadeye kadar elde tutulacak yatırımlarda değer düşüklüğü zararı meydana geldiğine ilişkin tarafsız bir göstergenin bulunması durumunda, ilgili zararın tutarı, gelecekteki tahmini nakit akışlarının (henüz oluşmamış gelecekteki kredi zararları hariç) finansal varlığın orijinal faiz oranı (diğer bir ifadeyle, ilk muhasebeleştirme sırasında hesaplanan etkin faiz oranı) üzerinden iskonto edilerek hesaplanan bugünkü değeri ile defter değeri arasındaki fark olarak ölçülür. Varlığın defter değeri, doğrudan veya bir karşılık hesabı kullanılmak suretiyle azaltılır. İlgili zarar tutarı kâr veya zararda muhasebeleştirilir.
64. İşletme, öncelikle, değer düşüklüğüne ilişkin tarafsız göstergenin bireysel olarak önemli olan finansal varlıkları için bireysel bir şekilde, bireysel olarak önemli olmayan finansal varlıklar için ise bireysel veya toplu bir şekilde bulunup bulunmadığını değerlendirir (bakınız: Paragraf 59). İşletmenin, önemli olsun veya olmasın, bireysel olarak değerlendirilen bir finansal varlık için tarafsız bir göstergenin bulunmadığını tespit etmesi durumunda, söz konusu varlık kredi riski açısından benzer özelliklere sahip bir finansal varlık grubuna dahil edilir ve anılan grup değer düşüklüğü açısından toplu olarak değerlendirilir. Değer düşüklüğü açısından bireysel olarak değerlendirilen ve kendilerine ilişkin olarak değer düşüklüğü zararı muhasebeleştirilen veya muhasebeleştirilmeye devam edilen finansal varlıklar, değer düşüklüğünün toplu olarak değerlendirilmesi sürecine dahil edilmezler.
65. Daha sonraki bir dönemde, değer düşüklüğü zararı miktarının azalması ve söz konusu azalmanın değer düşüklüğü zararı muhasebeleştirildikten sonra meydana gelen bir olay ile tarafsız bir şekilde ilişkilendirilebilmesi durumunda (borçlunun kredi derecesinde iyileşme yaşanması gibi), daha önce muhasebeleştirilmiş bulunan değer düşüklüğü zararı doğrudan doğruya veya bir karşılık hesabı aracılığıyla iptal edilir. İptal işlemi, ilgili finansal varlığın defter değerinin, değer düşüklüğünün muhasebeleştirilmemiş olması durumunda değer düşüklüğünün iptal edildiği söz konusu tarih itibarıyla oluşacak olan itfa edilmiş değerinden fazla olmasına sebep olmaz.

Maliyetinden gösterilen finansal varlıklar

66. Gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir biçimde tespit edilememesi nedeniyle gerçeğe uygun değerinden gösterilemeyen borsaya kayıtlı olmayan özkaynağa dayalı finansal araçlara veya bu tür özkaynağa dayalı finansal araçlara bağlı olan ve bunların teslim edilmesi suretiyle ödenmesi gereken türev varlıklara ilişkin değer

düşüklüğü zararının oluştuğuna yönelik tarafsız bir göstergenin bulunması durumunda, ilgili değer düşüklüğü zararının tutarı, gelecekte beklenen nakit akışlarının benzer bir finansal varlık için geçerli olan cari piyasa getiri oranına göre iskonto edilerek hesaplanan bugünkü değeri ile varlığın defter değeri arasındaki fark olarak ölçülür (bakınız: Paragraf 46(c) ve Ek A UR 80 ve UR 81 inci Paragraflar). Bu tür değer düşüklüğü zararları iptal edilmez.

Satılmaya hazır finansal varlıklar

67. Gerçeğe uygun değerinde meydana gelen azalmalar doğrudan özkaynakta muhasebeleştirilen satılmaya hazır bir finansal varlığın değerinin düştüğüne ilişkin tarafsız göstergelerin bulunması durumunda (bakınız: 59 uncu Paragraf), doğrudan özkaynakta muhasebeleştirilmiş bulunan toplam zarar, ilgili finansal varlık bilanço dışı bırakılmamış dahi olsa özkaynaktan çıkarılarak kâr veya zararda muhasebeleştirilir.
68. 67 nci Paragrafa göre özkaynaktan çıkarılıp kâr veya zararda muhasebeleştirilen birikmiş zarar tutarı, elde etme maliyeti (her türlü anapara geri ödemesi ve itfa payları düşülmek suretiyle) ile mevcut gerçeğe uygun değer arasındaki farktan, söz konusu finansal varlığa ilişkin olarak daha önce kâr veya zararda muhasebeleştirilmiş bulunan değer düşüklüğü zararlarının indirilmesinden sonra kalan tutardır.
69. Satılmaya hazır olarak sınıflandırılmış özkaynağa dayalı finansal araçlara yapılan yatırımlarla ilgili olarak kâr veya zararda muhasebeleştirilmiş bulunan değer düşüklüğü zararları, kâr veya zarar aracılığıyla iptal edilmez.
70. Sonraki bir dönemde, satılmaya hazır olarak sınıflandırılan bir borçlanma aracının gerçeğe uygun değerinin yükselmesi ve söz konusu yükselmenin değer düşüklüğü zararının muhasebeleştirilmesinden sonra meydana gelen bir olay ile tarafsız bir şekilde ilişkilendirilebilmesi durumunda, ilgili değer düşüklüğü zararı iptal edilir ve iptal edilen tutar kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

Finansal riskten korunma

71. Finansal riskten korunma aracı ile finansal riskten korunma konusu kalem arasında 85-88 inci Paragraflar ve Ek A'daki Paragraf UR 102-UR 104'de yer aldığı gibi finansal riskten korunma amaçlı bir ilişkinin bulunması durumunda, finansal riskten korunma aracı ile finansal riskten korunma konusu kaleme ilişkin kazanç veya kayıp, 89-102 nci Paragraflara göre muhasebeleştirilir.

Finansal riskten korunma araçları

Nitelikleri

72. Bazı yazılı opsiyonlar hariç olmak üzere (bakınız: Ek A UR 94 üncü Paragraf), 88 inci Paragraftaki koşullara uyulduğu sürece, bu Standart, bir türev ürünün finansal riskten korunma aracı olarak sınıflandığı durumları kısıtlamaz. Ancak türev olmayan bir finansal varlık veya borç, sadece, yabancı para riskine yönelik finansal riskten korunma aracı olarak sınıflanabilir.
73. Finansal riskten korunma muhasebesi açısından, sadece, raporlayan işletme dışındaki (diğer bir ifadeyle, hakkında raporlama yapılan grup, bölüm veya işletme dışındaki) bir tarafı içeren finansal araçlar finansal riskten korunma aracı olarak tanımlanabilir. Konsolide edilmiş grup içindeki işletmelerden veya işletme içindeki bölümlerden her biri, grup içindeki diğer işletmelerle veya işletme içindeki diğer bölümlerle finansal riskten korunma amaçlı işlemlerde bulunabilirler dahi, bu tür grup içi işlemler konsolidasyon işlemleri sırasında ihmal edilir. Dolayısıyla, bu tür finansal riskten korunma amaçlı grup içi işlemlerin, grubun konsolide finansal tablolarında finansal riskten korunma muhasebesine dahil edilmesi uygun görülmez. Ancak bunlar, raporlanan işletme veya bölümün dışında kalmaları durumunda, grup içindeki veya bölüm raporlamasına dahil işletmelerin bağımsız veya bireysel finansal tablolarında finansal riskten korunma muhasebesine konu edilebilirler.

Finansal riskten korunma araçlarının tanımlanması

74. Normalde, bir finansal riskten korunma aracının bütünü için tek bir gerçeğe uygun değer bulunur ve gerçeğe uygun değerde değişikliğe yol açan etkenler birbirleriyle bağımlıdır. Bu nedenle, finansal riskten korunma ilişkisi, finansal riskten korunma aracının bütününe ilişkin olarak tanımlanır. Bunun istisnaları aşağıdakilerle sınırlıdır:
 - (a) Bir opsiyon sözleşmesinin uygulama fiyatı ile piyasa fiyatı arasındaki fark (intrinsic value) ile zaman değerini birbirinden ayırmak ve zaman değerini dışarda bırakarak yalnızca opsiyonun uygulama fiyatı ile piyasa fiyatı arasındaki farktaki (intrinsic value) değişimi finansal riskten korunma aracı olarak göstermek; ve
 - (b) Bir forward sözleşmesinde faiz bileşeni ile spot fiyatı birbirinden ayırmak

Sözü edilen istisnalara izin verilmesinin nedeni, opsiyonun uygulama fiyatı ve piyasa fiyatı arasındaki fark (intrinsic value) ile forward sözleşmesindeki primin ayrı ayrı ölçümlerinin genellikle mümkün olmasıdır. Bir opsiyon sözleşmesinin hem içsel değerini hem de zaman değerini dikkate alan dinamik bir finansal riskten korunma stratejisi, finansal riskten korunma muhasebesi için uygun görülebilir.

75. Tüm finansal riskten korunma aracının bir kısmı, örneğin türev ürün tutarının yüzde 50'si, bir finansal riskten korunma ilişkisinde finansal riskten korunma aracı olarak tanımlanabilir. Ancak bir finansal riskten korunma ilişkisi, finansal riskten korunma aracının geçerli olduğu sürenin sadece bir bölümünü için tanımlanamaz.
76. (a) Korunulan finansal risklerin açıkça belirlenmesi, (b) finansal riskten korunma işleminin etkinliğinin kanıtlanması ve (c) finansal riskten korunma aracı ve farklı risk durumlarının özel olarak gösterilebilmeleri durumunda, tek bir finansal riskten korunma aracı, birden fazla risk türünden korunma amaçlı olarak gösterilebilir.
77. İki veya daha fazla türev ürün veya bunların bir oranı (veya yabancı para riskinden korunma amaçlı bir işlemde iki veya daha fazla türev olmayan ürün veya bunların bir oranı ya da türev ürünler ile türev olmayan ürünlerin bileşimi veya bunların bir oranı), bazı türev ürünlerden kaynaklanan risklerin (riskin) diğerlerinden kaynaklanan risklerle dengelendiği durum da dahil olmak üzere bir birleşim olarak görülebilir ve müştereken finansal riskten korunma aracı olarak sınıflanabilir. Ancak bir yazılı opsiyon ile satın alma opsiyonunu birleştiren faiz oranı koruması veya diğer türev araçlar, etkileri itibarıyla net yazılı opsiyon (net prim elde edilen yazılı opsiyon) mahiyetinde olmaları durumunda finansal riskten korunma aracı olarak tanımlanmazlar. Benzer şekilde, iki veya daha fazla finansal araç (veya bunların bir oranının) bunlardan hiçbirinin yazılı opsiyon veya net yazılı opsiyon olmamaları durumunda finansal riskten korunma aracı olarak sınıflanabilirler.

Finansal riskten korunma konusu kalemler

Nitelikleri

78. Finansal riskten korunma konusu kalem, muhasebeleştirilmiş bir varlık veya borç, muhasebeleştirilmemiş bir kesin taahhüt, gerçekleşme olasılığı yüksek tahmini işlem veya yurtdışı bir işletmedeki net yatırım olabilir. Finansal riskten korunma konusu kalem (a) tek bir varlık, borç, kesin taahhüt, gerçekleşme olasılığı yüksek tahmini işlem veya yurtdışı işletmedeki net yatırım, (b) benzer risk özelliklerine sahip varlıklar, borçlar, kesin taahhütler, gerçekleşme olasılığı yüksek tahmini işlemler veya yurtdışı işletmelerdeki net yatırımlar veya (c) sadece, faiz oranı riskinden korunan bir portföyde, korunulan finansal riski paylaşan finansal varlık veya borç portföyünün bir parçası olabilir.
79. Kredi ve alacakların aksine, vadeye kadar elde tutulacak bir yatırım, faiz oranı riski veya peşin ödeme riski açısından finansal riskten korunma konusu kalem olamaz; çünkü bir yatırımın vadeye kadar elde tutulacak yatırım olarak sınıflanması, söz konusu yatırımı faiz oranlarındaki değişiklikler nedeniyle gerçeğe uygun değeri veya nakit akışlarında meydana gelen değişikliklere bakılmaksızın vadeye kadar elde tutulma niyetine sahip olmayı gerektirir. Buna karşılık, vadeye kadar elde tutulacak bir yatırım, döviz kuru ve kredi riskleri açısından finansal riskten korunma konusu kalem olabilir.
80. Finansal riskten korunma muhasebesi açısından, sadece, işletme dışındaki bir tarafı içine alan varlıklar, borçlar, kesin taahhütler veya gerçekleşme olasılığı yüksek tahmini işlemler finansal riskten korunma konusu kalem olarak tanımlanabilir. Finansal riskten korunma muhasebesi grubun konsolide finansal tablolarında değil, sadece, aynı grup içindeki işletme veya bölümler arasında gerçekleştirilen işlemlere bunların bağımsız veya bireysel finansal tablolarında uygulanır. İstisna olarak, grup içi parasal bir kaleme ilişkin yabancı para riskinin (örneğin, iki bağlı ortaklık arasındaki borçlar/alacaklar) TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri'ne göre konsolidasyon işlemi sırasında tam olarak elimine edilmeyen döviz kuru kazanç veya kayıplarına sebep olması durumunda, söz konusu yabancı para riski konsolide finansal tablolarda finansal riskten korunma konusu kalem olarak sunulma koşullarını taşıyabilir. TMS 21'e göre grup içi parasal işlemin farklı para birimlerine sahip iki grup şirketi arasında gerçekleşmesi halinde, söz konusu işlemlerden kaynaklanan yabancı para kâr ve zararları konsolidasyon işlemleri sırasında tam olarak elimine edilmez. Buna ek olarak, gerçekleşme ihtimali yüksek grup içi tahmini bir işleme ilişkin yabancı para riski, anılan işlemin, işlemi yapan işletmenin geçerli para biriminden farklı bir para birimi ile yapılmış olması ve ilgili yabancı para riskinin konsolide kâr veya zararı etkileyecek nitelikte olması durumunda, konsolide finansal tablolarda finansal riskten korunma konusu kalem olarak sunulma koşullarını taşıyabilir.

Finansal kalemlerin finansal riskten korunma konusu kalem olarak gösterilmeleri (tanımlanmaları)

81. Finansal riskten korunma konusu kalemin finansal bir varlık veya finansal bir borç olması durumunda, anılan kalemler, etkinliğin ölçülebilmesi koşuluyla, nakit akışlarının veya gerçeğe uygun değerinin sadece bir kısmı ile

ilişkili bulunan riskler açısından (bir veya daha fazla seçilmiş sözleşmeye bağlı nakit akışı veya bunların bir oranı ya da gerçeğe uygun değer bir yüzdesi) finansal riskten korunma konusu kalem olabilir. Örneğin faiz içeren bir varlık veya borcun maruz kaldığı faiz riskinin belirlenebilir veya ayrı olarak ölçülebilir bir bölümü finansal riskten korunma konusu risk olarak tanımlanabilir (finansal riskten korunma konusu bir finansal aracın maruz kaldığı toplam faiz riskinin risksiz faiz oranı veya gösterge (benchmark) faiz oranı bileşeni gibi).

- 81A. Bir finansal varlık veya finansal borç portföyünün maruz kalınan faiz oranı değişikliğine karşı gerçeğe uygun değer riskinden korunması işleminde (ki sadece bu tür bir finansal riskten korunma işleminde), finansal riskten korunan bölüm münferit bir varlıktan (veya yükümlülükten) ziyade bir yabancı para cinsinden (örneğin, dolar, euro, pound veya rand tutarı şeklinde) tanımlanabilir. Söz konusu portföy, risk yönetimi amacıyla, varlık ve borçlar ihtiva etmekte olsa dahi, tanımlanan tutar, varlık veya borçların bir tutarıdır. Varlık ve borçları ihtiva eden netleştirilmiş bir tutarın tanımlanmasına izin verilmez. İşletme, tanımlanan bu tutarla ilişkili olan faiz oranı riskinin bir bölümünü finansal riskten koruyabilir. Örneğin peşin olarak ödenebilen varlıklar içeren bir portföyün finansal riskten korunması durumunda, işletme, sözleşmeye bağlı yeniden fiyatlama tarihleri yerine tahmini yeniden fiyatlama tarihlerini esas almak suretiyle, gerçeğe uygun değerde meydana gelen ve korunan faiz oranında meydana gelen değişikliklerle ilişkilendirilebilen değişiklikleri finansal riskten koruyabilir. Finansal riskten korunan bölümün tahmini yeniden fiyatlandırma tarihlerine dayanması durumunda, finansal riskten korunan faiz oranında meydana gelen değişikliklerin ilgili tahmini yeniden fiyatlandırma tarihleri üzerindeki etkisi finansal riskten korunma konusu kalemin gerçeğe uygun değerindeki değişikliklerin tespiti sırasında dikkate alınır. Sonuç olarak, peşin ödenebilir kalemler içeren bir portföyün, peşin ödenebilir nitelikte olmayan bir türev ürünle finansal riskten korunması durumunda, finansal riskten korunma konusu portföyde yer alan kalemlerin önceden ödeneceği tahmin edilen tarihlerinin değiştirilmesi veya gerçek peşin ödeme tarihlerinin tahmin edilenlerden farklı olması durumunda, etkin olmayan bir işlem (etkinsizlik) meydana gelmiş olur.

Finansal olmayan kalemlerin finansal riskten korunma konusu kalem olarak tanımlanmaları (gösterilmeleri)

82. Finansal riskten korunma konusu kalemin finansal olmayan bir varlık veya borç olması durumunda, nakit akışlarındaki veya gerçeğe uygun değerdeki değişikliklerin yabancı para riski haricindeki belirli bir riske tekabül eden uygun kısımlarının ayrılması ve ölçülmesindeki zorluklar nedeniyle, söz konusu finansal olmayan varlık ve borçlar (a) yabancı para risklerine karşı ya da (b) tümüyle bütün risklere karşı finansal riskten korunma konusu kalem olarak tanımlanabilir.

Kalemler grubunun finansal riskten korunma konusu kalem olarak tanımlanmaları (gösterilmeleri)

83. Sadece, bir grup içerisindeki münferit varlık veya borçların korunan riski paylaşımları durumunda, benzer nitelikteki varlık veya borçlar bir araya toplanıp grup olarak finansal riskten korunabilir. Bunun yanı sıra, gruptaki her bir kalemin korunan risk ile ilişkilendirilebilen gerçeğe uygun değer değişikliklerinin, ilgili kalem grubunun korunan risk ile ilişkilendirilebilen gerçeğe uygun değerindeki toplam değişiklikler ile yaklaşık olarak orantılı olması beklenir.
84. Bir işletmenin finansal riskten korunma işleminin etkinliğini, finansal riskten korunma aracı (veya benzer finansal riskten korunma araçlarından oluşan grup) ile finansal riskten korunma konusu kalemin (veya finansal riskten korunan benzer nitelikteki kalem grubunun) gerçeğe uygun değerindeki veya nakit akışlarındaki değişiklikleri karşılaştırmak suretiyle değerlendirmesi nedeniyle, söz konusu finansal riskten korunma aracının finansal riskten korunma konusu belirli bir kalem yerine toplam net pozisyon tutarı (örneğin benzer vadelere sahip bütün sabit faizli varlık veya borçların net tutarı) ile karşılaştırılması, finansal riskten korunma muhasebesi için yeterli koşulları sağlamaz.

Finansal riskten korunma muhasebesi

85. Finansal riskten korunma muhasebesinde, finansal riskten korunma aracı ile finansal riskten korunma konusu kalemin gerçeğe uygun değerlerinde meydana gelen değişikliklerin kâr veya zarardaki etkileri muhasebeleştirilir.
86. Finansal riskten korunma ilişkileri üç çeşittir:
- (a) Gerçeğe uygun değer riskinden korunma: Muhasebeleştirilmiş bir varlık veya borcun ya da muhasebeleştirilmemiş bir kesin taahhüdün veya bu tür bir varlık, borç ya da taahhüdün belirlenebilir bir bölümünün gerçeğe uygun değerinde meydana gelen, belirli bir risk unsuru ile ilişkilendirilebilen ve kâr veya zararı etkileyebilecek nitelikteki değişikliklere karşı gerçekleştirilen bir finansal riskten korunma işlemidir.
- (b) Nakit akış riskinden korunma: (i) muhasebeleştirilmiş bir varlık veya borca (örneğin, değişken oranlı borçların gelecekteki faiz ödemelerinin tamamı veya bir kısmı) ya da gerçekleşme ihtimali yüksek tahmini bir işleme ilişkin belirli bir riskle ilişkilendirilebilen ve (ii) net kâr veya zararı etkileyebilen

nitelikteki nakış akış değişikliklerinden korunmak için gerçekleştirilen bir finansal riskten korunma işlemidir.

(c) Yurtdışındaki işletmede bulunan net yatırım riskinden korunma: TMS 21’de yer almaktadır.

87. Bir kesin taahhüde ilişkin yabancı para riskinden korunma işlemi, gerçeğe uygun değer riskinden veya nakit akış riskinden korunma işlemi olarak muhasebeleştirilebilir.

88. Bir finansal riskten korunma ilişkisi, sadece ve sadece aşağıdaki koşulların tümünü karşılaması durumunda, 89-102 nci Paragraflarda belirtilen finansal riskten korunma muhasebesinin uygulanması için yeterli görölmür.

(a) Finansal riskten korunma işleminin başlangıcında, finansal riskten korunma ilişkisi ile işletmenin finansal riskten korunma işleminde bulunmasına neden olan risk yönetimi hedef ve stratejisinin resmi bir tanımının bulunması ve bunların resmi bir belgeye dayanması. Anılan belgeleme, finansal riskten korunma aracının belirlenmesi, finansal riskten korunma konusu varlık ya da işlemi, korunulan finansal riskin yapısını ve işletmenin ilgili finansal riskten korunma aracının varlığın gerçeğe uygun değerinde veya nakit akışlarında meydana gelen ve korunulan finansal riskle ilişkilendirilebilen değişiklikleri dengelemedeki etkinliğini nasıl değerlendireceğini içerir.

(b) Finansal riskten korunma işleminin, korunulan risk ile ilişkilendirilebilen gerçeğe uygun değerdeki veya nakit akışlarındaki değişiklikleri dengelemede oldukça etkin olması ve ilgili finansal riskten korunma ilişkisine ilişkin belgelendirilmiş risk yönetim stratejisi ile tutarlı olması beklenir (bakınız: Ek A UR 105-UR 113 üncü Paragraf).

(c) Nakit akış riskinden korunma işlemleri için, finansal riskten korunma işleminin konusunu teşkil eden tahmini işlemin gerçekleşme ihtimalinin yüksek olması ve nakit akışlarındaki değişikliklerin kâr veya zararı etkileyebilecek nitelikte olması gerekir.

(d) Finansal riskten korunma işleminin etkinliği güvenilir bir şekilde ölçülebilmelidir. Bir başka deyişle, finansal riskten korunma konusu kalemin korunulan finansal risk ile ilişkilendirilebilen gerçeğe uygun değeri ve nakit akışları ile finansal riskten korunma aracının gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir şekilde ölçülebilen olması gerekir (gerçeğe uygun değerin belirlenmesi hakkında bilgi için bakınız: Paragraf 46 ve 47 ile Ek A Paragraf UR 80 ve UR 81).

(e) Finansal riskten korunma işlemi sürekli olarak değerlendirilir ve tanımlandığı tüm finansal raporlama dönemleri boyunca oldukça etkin olacak şekilde tespit edilir.

Gerçeğe uygun değer riskinden korunma

89. Gerçeğe uygun değer riskinden korunma işleminin 88 inci Paragrafta yer alan koşulları dönem boyunca sağlaması durumunda, anılan işlem aşağıdaki şekilde muhasebeleştirilir:

(a) Finansal riskten korunma aracının gerçeğe uygun değerinin yeniden ölçülmesinden (türev nitelikli bir finansal riskten korunma aracı için) veya söz konusu finansal riskten korunma aracının defter değerine ilişkin yabancı para bileşeninin TMS 21’e göre ölçülmesinden kaynaklanan kazanç veya kayıplar, kâr ya da zararda muhasebeleştirilir; ve

(b) Finansal riskten korunma konusu kalemden kaynaklanan ve korunulan riskle ilişkilendirilebilen kazanç veya kayıp, finansal riskten korunma konusu kalemin defter değerine yansıtılır ve kâr veya zararda muhasebeleştirilir. Söz konusu durum, finansal riskten korunma konusu kalem maliyeti üzerinden ölçülmüş olsa dahi geçerlidir. Finansal riskten korunma konusu kalemin satılmaya hazır finansal varlık olması durumunda, korunulan riske ilişkin kazanç veya kayıp yine kâr ya da zararda muhasebeleştirilir.

89A. Finansal varlık veya finansal borç portföyünün bir kısmının maruz kalınan faiz oranı değişikliğine karşı gerçeğe uygun değer riskinden korunması işleminde (ki sadece bu tür bir finansal riskten koruma işleminde), Paragraf 89(b)’de yer alan hüküm, finansal riskten korunma konusu kaleme ilişkin kazanç veya kaybın:

(a) Finansal riskten korunma konusu kalemin bir varlık olarak izlendiği yeniden fiyatlandırma dönemleri itibariyle varlıkların içinde tek ve ayrı bir kalem olarak; veya

(b) Finansal riskten korunma konusu kalemin bir borç olarak izlendiği yeniden fiyatlandırma dönemleri itibariyle borçların içinde tek ve ayrı bir kalem olarak sunulması suretiyle yerine getirilebilir.

Yukarıda (a) ve (b)’de belirtilen ayrı kalemler finansal varlık veya finansal borçların yanında sunulur. Bu kalemler içerisinde bulunan tutarlar, ilgili oldukları varlık veya borçlar bilanço dışı bırakıldığında kayıtlardan çıkarılır.

90. Finansal riskten korunma konusu kaleme ilişkin yalnızca belirli risklerin finansal riskten korunma işlemine konu edilmiş olması durumunda, söz konusu risklerle ilişkili olmayıp finansal riskten korunma konusu kalemin gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişiklikler 55 inci Paragraf hükümlerine göre muhasebeleştirilir.
91. İşletme aşağıdaki durumlardan birinin oluşması durumunda, 89 uncu Paragrafta yer alan finansal riskten korunma muhasebesini uygulamaya son verir:
- (a) Finansal riskten korunma aracının vadesinin dolması, satılması, sona erdirilmesi veya kullanılması (bu açıdan, finansal riskten korunma aracının yenilenmesi veya bir başka finansal riskten korunma aracına aktarılması, bu işlemler işletmenin belgelenmiş riskten korunma stratejisinin bir parçası olduğu durumlarda, vadenin dolması ya da sona erme olarak kabul edilmez);
 - (b) Finansal riskten korunma işleminin 88 inci Paragrafta yer alan finansal riskten korunma muhasebesine ilişkin gerekli koşulları sağlayamaz duruma gelmesi; veya
 - (c) İşletmenin ilgili işleme ilişkin sınıflandırmayı/düzenlemeyi iptal etmesi.
92. Finansal riskten korunma konusu finansal aracın etkin faiz yöntemi kullanılarak belirlenen defter değerinde Paragraf 89(b) uyarınca yapılan her türlü düzeltme (veya bir portföyün faiz oranı riskinden korunması durumunda, Paragraf 89A'da yer alan ayrı bilanço kaleminde yapılan düzeltme), kâr veya zarar aracılığıyla itfa edilir. İtfa işlemi, düzeltme olur olmaz başlatılabilir ve finansal riskten korunma konusu kalemin korunulan finansal riskle ilişkili gerçeğe uygun değerindeki değişiklikler nedeniyle düzeltilmesinin sona ermesinden daha geç bir zamanda başlatılmaz. Düzeltme işlemi, itfanın başladığı tarih itibariyle yeniden hesaplanan etkin faiz oranına dayanır. Ancak, finansal varlık veya finansal borç portföyünün maruz kalınan faiz oranı değişikliğine karşı gerçeğe uygun değer riskinden korunması işleminde (ki sadece bu tür bir finansal riskten korunma işleminde) yeniden hesaplanan bir etkin faiz oranının kullanılmasının mümkün olmaması durumunda, yapılan düzeltme eşit oranlı bir yöntem kullanmak suretiyle itfa edilir. Düzeltme işlemi, finansal aracın vadesinde veya bir portföyün faiz oranı riskine karşı korunması amaçlı işlemlerde, ilgili yeniden fiyatlandırma döneminin sonunda tamamen itfa edilmiş olur.
93. Muhasebeleştirilmemiş kesin bir taahhüdün finansal riskten korunma konusu kalem olarak tanımlanmış olması durumunda, korunulan finansal riskle ilişkili olarak kesin taahhüdün gerçeğe uygun değerinde daha sonra meydana gelen birikmiş değişim tutarı, kâr veya zararda muhasebeleştirilen kazanç veya kayıp ile birlikte varlık veya borç olarak muhasebeleştirilir (bakınız: Paragraf 89(b)). Finansal riskten korunma aracının gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişiklikler ise kâr veya zararda muhasebeleştirilir.
94. İşletmenin bir varlık edinilmesi veya bir borç üstlenilmesine ilişkin olarak, gerçeğe uygun değer riskinden korunma işleminde finansal riskten korunma konusu kalem olan bir kesin taahhütte bulunması durumunda, işletmenin ilgili kesin taahhüdü yerine getirmesi sonucunda oluşan varlık veya borcun ilk defter değeri, söz konusu kesin taahhüdün bilançoya yansıtılmış bulunan gerçeğe uygun değerinde finansal riskten korunma işlemi nedeniyle meydana gelen toplam değişimi içerecek şekilde düzeltilir.

Nakit akış riskinden korunma

95. Nakit akış riskinden korunma işlemi, dönem boyunca 88 inci Paragrafta belirtilen koşulları sağlaması durumunda aşağıdaki gibi muhasebeleştirilir.
- (a) Finansal riskten korunma aracından kaynaklanan kazanç veya kayıpların etkin olduğu tespit edilen kısmı (bakınız: Paragraf 88) özkaynaklar değişim tablosu (bakınız: TMS 1) aracılığıyla doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilir; ve
 - (b) Finansal riskten korunma aracından kaynaklanan kazanç veya kaybın etkin olmayan kısmı kâr veya zararda muhasebeleştirilir.
96. Daha açık olarak, nakit akış riskinden korunma işlemi aşağıdaki gibi muhasebeleştirilir:
- (a) Finansal riskten korunma konusu kalemin özkaynak ile ilgili kısmı aşağıdakilerden düşük olanına göre düzeltilir (mutlak değer itibariyle):
 - (i) Finansal riskten korunma işleminin başlangıcından itibaren finansal riskten korunma aracının toplam kazanç ya da kaybı; ve
 - (ii) Finansal riskten korunma işleminin başlangıcından itibaren finansal riskten korunma aracının gelecekteki tahmini nakit akışlarının gerçeğe uygun değerinde (bugünkü değerinde) meydana gelen toplam değişim

- (b) Finansal riskten korunma aracına veya buna ilişkin bir bileşenden (etkin olmayan) geriye kalan kazanç veya kayıp, kâr ya da zararda muhasebeleştirilir; ve
- (c) Bir işletmenin belirli bir finansal riskten korunma ilişkisi ile ilgili olarak belgelendirilmiş risk yönetimi stratejisinin, finansal riskten korunma aracına ilişkin kazanç veya kaybın ya da ilgili nakit akışlarının belirli bir bileşenini finansal riskten korunma işleminin etkinliğini ölçmede dikkate alınmaması durumunda (bakınız: 74, 75, ve 88(a) Paragrafları), dikkate alınmayan kazanç veya kayıp 55 inci Paragrafa göre muhasebeleştirilir.
97. Tahmini işleme ilişkin finansal riskten korunma işleminin bir finansal varlık veya finansal borç muhasebeleştirilmesi ile sonuçlanması durumunda, 95 inci Paragrafa göre doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmiş bulunan kazanç veya kayıplar, elde edilen varlığın veya üstlenilen borcun kâr veya zararı etkilediği dönem veya dönemlerde (faiz geliri veya giderinin muhasebeleştirildiği dönemler gibi) kâr veya zararda yeniden sınıflandırılır. Ancak, işletmenin doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilen bir zararın tamamının veya bir kısmının gelecekteki bir veya daha fazla dönem içinde geri kazanılamayacağını beklemesi durumunda, geri kazanılamayacağı beklenen tutarı kâr veya zararda yeniden sınıflandırılır.
98. Tahmini işleme ilişkin finansal riskten korunma işleminin finansal olmayan bir varlık veya finansal olmayan bir borç muhasebeleştirilmesi ile sonuçlanması durumunda veya finansal olmayan bir varlık ya da finansal olmayan bir borca ilişkin tahmini bir işlemin gerçeğe uygun değer riskinden korunma muhasebesi uygulanan bir kesin taahhüde dönüşmesi durumunda, işletme, aşağıdaki (a) veya (b) seçeneklerinden birini uygular:
- (a) İşletme, 95 inci Paragrafa göre doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmiş olan kazanç veya kayıpları, elde edilen varlığın veya üstlenilen borcun kâr veya zararı etkilediği dönem veya dönemlerde (amortisman gideri veya satılan malların maliyetinin muhasebeleştirildiği dönemler gibi) kâr ya da zararda yeniden sınıflandırır. Ancak, işletmenin doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilen bir zararın tamamının veya bir kısmının gelecekteki bir veya daha fazla dönem içinde geri kazanılamayacağını beklemesi durumunda, geri kazanılamayacağı beklenen tutar kâr veya zararda yeniden sınıflandırılır.
- (b) İşletme, 95 inci Paragrafa göre doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmiş bulunan kazanç veya kayıpları iptal ederek varlık veya borcun ilk maliyetine veya defter değerine dahil eder.
99. İşletme, Paragraf 98'in (a) veya (b) seçeneğinden birini muhasebe politikası olarak kabul eder ve bunu 98 inci Paragrafın ilgili bulunduğu finansal riskten korunma işlemlerinin tamamına tutarlı bir şekilde uygular.
100. 97 ve 98 inci Paragraflar dışında kalan nakit akış riskinden korunma işlemlerinde, doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmiş bulunan tutarlar, finansal riskten korunma konusu tahmini işlemin kâr veya zararı etkilediği dönem veya dönemlerde (örneğin tahmin edilen bir satışın gerçekleşmesi halinde) kâr ya da zarara dahil edilir.
101. İşletme, aşağıdakilerden herhangi birisinin oluşması durumunda 95-100 üncü Paragraflarda belirtilen finansal riskten korunma muhasebesini uygulamaya son verir:
- (a) Finansal riskten korunma aracının vadesinin dolması, satılması, sona erdirilmesi veya kullanılması (bu açıdan, bir finansal riskten korunma aracının yenilenmesi veya bir başka finansal riskten korunma aracına aktarılması, söz konusu işlemlerin işletmenin belgelenmiş finansal riskten korunma stratejisinin bir parçası olması durumunda vadenin dolması ya da işlemden kaldırılma olarak kabul edilmez). Bu durumda, finansal riskten korunma işleminin etkin olduğu dönemden itibaren (bakınız: Paragraf 95(a)) doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmesine devam edilen finansal riskten korunma aracına ait toplam kazanç ya da kayıp, ilgili tahmini işlem gerçekleşene kadar özkaynaklarda ayrı bir kalem olarak muhasebeleştirilmeye devam edilir. İşlemin gerçekleşmesi durumunda 97, 98 veya 100 üncü Paragraflar uygulanır.
- (b) Finansal riskten korunma işleminin 88 inci Paragrafta yer alan finansal riskten korunma muhasebesi ile ilgili koşulları bundan böyle sağlamaması. Bu durumda, finansal riskten korunma işleminin etkin olduğu dönemden itibaren (bakınız: Paragraf 95(a)) doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmesine devam edilen finansal riskten korunma aracına ait toplam kazanç ya da kayıp, ilgili tahmini işlem gerçekleşene kadar özkaynaklarda ayrı bir kalem olarak muhasebeleştirilmeye devam edilir. İşlemin gerçekleşmesi durumunda 97, 98 veya 100 üncü Paragraflar uygulanır.
- (c) Tahmini işlemin gerçekleşmesinin bundan böyle beklenmediği durumda. Bu durumda, finansal riskten korunma işleminin etkin olduğu dönemden itibaren doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmesine devam edilen toplam kazanç ya da kayıp, kâr veya zararda muhasebeleştirilir. Bundan böyle gerçekleşme olasılığı yüksek olarak değerlendirilmeyen bir tahmini işlemin (bakınız: Paragraf 88(c)), gerçekleşmesi halen bekleniyor olabilir.
- (d) İşletmenin tanımlamayı/sınıflamayı iptal etmesi durumunda. Tahmini işlemlerle ilgili finansal riskten korunma işlemleri için, finansal riskten korunma işleminin etkin olduğu dönemden itibaren (bakınız: Paragraf 95(a)) özkaynaklarda muhasebeleştirilmesine devam edilen finansal riskten korunma aracına ait toplam kazanç ya da kayıp, işlem gerçekleşene kadar veya artık gerçekleşmesinin beklenmediği

zamana kadar özkaynaklarda ayrı bir kalem olarak muhasebeleştirilmeye devam edilir. İşlem gerçekleştiği zaman 97, 98 veya 100 üncü Paragraflar uygulanır. İşlemin gerçekleşmesinin artık beklenmemesi durumunda, doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmiş bulunan toplam kazanç ya da kayıp, kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

Net yatırım riskinden korunma

102. Yurtdışındaki işletmede bulunan net yatırım riskinden korunma amaçlı işlemler, net yatırımın bir parçası olarak muhasebeleştirilen parasal kalemlere ilişkin finansal riskten korunma işlemleri de dahil olmak üzere (bakınız: TMS 21), nakit akış riskinden korunma işlemlerine benzer şekilde muhasebeleştirilir:
- (a) Finansal riskten korunma aracından kaynaklanan kazanç veya kaybın etkin olduğu tespit edilen kısmı (bakınız: Paragraf 88) özkaynaklar değişim tablosu (bakınız: TMS 1) aracılığıyla doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilir; ve
 - (b) Finansal riskten korunma aracından kaynaklanan kazanç veya kaybın etkin olmayan kısmı kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

Finansal riskten korunma işleminin etkin olan kısmıyla ilgili olan ve doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmiş bulunan finansal riskten korunma aracına ilişkin kazanç ya da kayıp, yurtdışındaki işletmenin elden çıkarılması sırasında kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

Yürürlük tarihi ve geçiş dönemi

103. İşletme, bu Standartı (Mart 2004'de yayımlanan değişiklikler de dahil olmak üzere) 1 Ocak 2005 ve sonrasında başlayan yıllık dönemler için uygular. Erken uygulama teşvik edilir. Aynı zamanda TMS 32'nin (Aralık 2003'de yayımlanan) de uygulanmaması durumunda, bu Standart (Mart 2004'de yayımlanan değişiklikler de dahil olmak üzere) 1 Ocak 2005 tarihinden önce başlayan yıllık dönemler için uygulanmaz. İşletmenin bu Standartı 1 Ocak 2005 tarihinden önce başlayan dönemler için uygulaması durumunda, anılan durum kamuoyuna açıklanır.
- 103A. İşletme Paragraf 2(j)'deki değişikliği 1 Ocak 2006 ve sonrasında başlayan yıllık dönemler için uygular. İşletmenin "TFRS Yorum 5 Hizmetten Çekme, Restorasyon ve Çevre Rehabilitasyon Fonlarından Kaynaklanan Paylar Üzerindeki Haklar" Yorumunu daha erken bir dönemde uygulaması durumunda, söz konusu değişiklik anılan önceki dönem için de uygulanır.
- 103B. Ağustos 2005'te yayımlanan "Finansal Garanti Sözleşmeleri"ne yönelik hükümler (TMS 39 ve TFRS 4'te değişiklik yapan hükümler), Paragraf 2(e) ve (h) ile 4, 47 ve UR4'üncü Paragraflarda değişiklik yapmış, UR4A Paragrafını eklemiş, Paragraf 9'da finansal garanti sözleşmelerine ilişkin olarak yer alan tanımı değiştirmiş ve 3 üncü Paragrafı silmiştir. İşletme, söz konusu değişiklikleri, 1 Ocak 2006 veya sonrasında başlayan yıllık dönemler için uygular. Daha erken uygulanması teşvik edilir. İşletmenin sözü edilen değişiklikleri daha önceki bir dönem için uygulaması durumunda, bu husus kamuoyuna açıklanır ve TMS 32² ile TFRS 4'de yapılan değişiklikler birlikte uygulanır.
104. Bu Standart, 105-108 inci Paragraflarda belirtilen durumlar hariç, geriye dönük olarak uygulanır. Bilginin yeniden ifade edilmesi mümkün oldukça, sunulan en erken döneme ilişkin dağıtılmamış kârların açılış bakiyesi ve diğer tüm karşılaştırmalı tutarlar bu Standart anılan dönemlerde de geçerliymiş gibi yeniden ifade edilir. Yeniden ifade edilme işleminin uygulanabilir olmaması durumunda, işletme, anılan durumu kamuoyuna açıklar ve ilgili bilginin ne kadarının yeniden ifade edildiğini gösterir.
105. Bu Standartı ilk kez uygulayan bir işletmenin, daha önce muhasebeleştirmiş olduğu bir finansal varlığı satılmaya hazır olarak yeniden sınıflandırmasına izin verilir. Bu tür bir finansal varlığa ilişkin olarak, işletme, ilgili birikmiş kazanç ve kayıp tutarını kâr veya zarara aktaracağı daha sonraki bir bilanço dışı bırakma işlemine veya değer düşüklüğüne kadar, gerçeğe uygun değerdeki birikmiş değişim tutarının tamamını özkaynağın ayrı bir kaleminde muhasebeleştirir. Bunun yanında, işletme:
- (a) İlgili finansal varlığı, yapılan yeni sınıflamayı kullanmak suretiyle karşılaştırmalı finansal tablolarda yeniden ifade eder; ve
 - (b) İlgili finansal varlıkların sınıflanma tarihindeki gerçeğe uygun değerlerini ve önceki finansal tablolarda yer alan defter değerleri ile sınıflarını kamuoyuna açıklar.

² İşletmenin TFRS 7'yi uygulaması durumunda, TMS 32'ye yapılan yollama TFRS 7'ye yapılmış gibi dikkate alınır.

- 105A. İşletme 11A, 48A, UR 4B-UR 4K, UR 33A ve UR 33B Paragrafları ile Paragraf 9,12, ve 13'te 2005 yılında yapılan değişiklikleri, 1 Ocak 2006 tarihinde ya da sonrasında başlayan yıllık dönemlerde uygular. Erken uygulama teşvik edilir.
- 105B. İşletmenin Paragraf 11A, 48A, UR 4B-UR 4K, UR 33A ve UR 33B ile Paragraf 9,12, ve 13'te 2005 yılında yapılan değişiklikleri 1 Ocak 2006 tarihinden önce başlayan yıllık dönemler için ilk kez uygulaması durumunda:
- (a) Söz konusu yeni ve değiştirilmiş Paragraflar ilk kez uyguladığında, daha önce muhasebeleştirilmiş bulunan ancak sonradan gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflanması mümkün hale gelen her türlü finansal varlık ya da finansal borcun bu şekilde sınıflanmasına izin verilir. İlgili yıllık dönemin 1 Eylül 2005 tarihinden önce başlaması durumunda, söz konusu sınıflamanın 1 Eylül 2005 tarihine kadar tamamlanmış olması gerekmez ve anılan yıllık dönemin başlangıcı ile 1 Eylül 2005 tarihi arasında muhasebeleştirilen her türlü finansal varlık veya borcu da içerebilir. 91 inci Paragrafla bağlı kalmaksızın, daha önceden gerçeğe uygun değer riskinden korunma ilişkisi kapsamında finansal riskten korunmuş ve ardından bu alt Paragraf uyarınca gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflanmış her türlü finansal varlık ve finansal borç, gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflandıkları zamanla aynı zamanda söz konusu ilişkiler kapsamında tanımlanmaktan vazgeçilirler.
 - (b) İşletme, (a) alt Paragrafına göre sınıflanan her türlü finansal varlık veya finansal borcun sınıflanma tarihindeki gerçeğe uygun değerini ve önceki finansal tablolarda yer alan defter değerleri ile ne şekilde sınıflandıklarını kamuoyuna açıklar.
 - (c) İşletme, söz konusu yeni ve değiştirilmiş Paragraflar uyarınca gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflanma koşulları ortadan kalkmış her türlü finansal varlık veya finansal borcu bu şekilde sınıflamaktan/göstermekten vazgeçer. Bu şekilde sınıflanmasına son verilen finansal varlık ya da finansal borçların itfa edilmiş değerden ölçülecek olmaları durumunda, sınıflamanın değiştirildiği tarihin ilk muhasebeleştirme tarihi olduğu kabul edilir.
 - (d) (c) alt Paragrafına göre sınıflaması değiştirilen her türlü finansal varlık veya finansal borcun sınıflamanın değiştirildiği tarihteki gerçeğe uygun değerleri ve yeni sınıfları kamuoyuna açıklanır.
- 105C. İşletmenin Paragraf 11A, 48A, UR 4B-UR 4K, UR 33A ve UR 33B ile Paragraf 9,12, ve 13'te 2005 yılında yapılan değişiklikleri 1 Ocak 2006 tarihinde veya sonrasında başlayan yıllık dönemler için ilk kez uygulaması durumunda:
- (a) İşletme, söz konusu yeni ve değiştirilmiş Paragraflar uyarınca gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflanma koşulları ortadan kalkmış her türlü finansal varlık veya finansal borcu bu şekilde sınıflamaktan vazgeçer. Bu şekilde sınıflanmasına son verilen finansal varlık ya da finansal borçların itfa edilmiş değerden ölçülecek olmaları durumunda, sınıflamanın değiştirildiği tarihin ilk muhasebeleştirme tarihi olduğu kabul edilir.
 - (b) İşletme, daha önce muhasebeleştirmiş olduğu hiçbir finansal varlık veya finansal borcu gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflamaz.
 - (c) (a) alt Paragrafına göre sınıflaması değiştirilen her türlü finansal varlık veya finansal borcun sınıflamanın değiştirildiği tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ve yeni sınıfları kamuoyuna açıklanır.
- 105D. İşletme, gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflanan bir finansal varlığın, finansal borcun ya da bir finansal varlık ya da borç grubunun veya her ikisi birden içeren bir grubun, ilgili karşılaştırmalı döneminin başlangıcı itibariyle Paragraf 9(b)(i), 9(b)(ii) ve 11A'daki koşulları karşılamaları veya karşılaştırmalı dönemin başlangıcından sonra elde edilmiş olmaları durumunda ilk muhasebeleştirme tarihi itibariyle Paragraf 9(b)(i), 9(b)(ii) ve 11A'daki koşulları karşılayacak olmaları durumunda, Paragraf 105 B veya 105C'deki yeni sınıfları kullanmak suretiyle karşılaştırmalı finansal tablolarını yeniden ifade eder
106. Paragraf 107'de izin verilen durumlar haricinde, işletme, Paragraf 15-37 ile Ek A Paragraf UR 36-UR 52'de belirtilen bilanço dışı bırakma hükümlerini geleceğe dönük olarak uygular. Dolayısıyla işletmenin, 1 Ocak 2004 tarihinden önce gerçekleşen bir işlem sonucunda bazı finansal varlıkları TMS 39'a (2000'de gözden geçirilen şekli) göre bilanço dışı bırakmış olması ve söz konusu varlıkların bilanço dışı bırakılmasının bu Standarda göre mümkün olmaması durumunda, anılan varlıklar yeniden bilanço'ya yansıtılmaz.
107. İşletme 106 ncı Paragrafla bağlı kalmaksızın, 15-37 nci Paragraflarda ve Ek A Paragraf UR 36-UR 52'de yer alan bilanço dışı bırakma hükümlerini, kendi seçtiği bir tarihten itibaren geçmişe yönelik olarak uygulayabilir. Ancak sözü edilen işlemin uygulanabilmesi için, TMS 39'un geçmiş işlemler sonucunda bilanço dışı bırakılmış olan varlık veya borçlara uygulanması için gerekli olan bilginin, söz konusu işlemlerin ilk muhasebeleştirilmeleri sırasında elde edilmiş olması gerekir.
- 107A. 104 üncü Paragrafın aksine, işletme, Paragraf UR 76'nın son cümlesi ile Paragraf UR 76A'da yer alan hükümleri aşağıdakilerden herhangi birisini seçmek suretiyle uygulayabilir;

- (a) 25 Ekim 2002 tarihinden sonra yapılan işlemlere ileriye dönük olarak; veya
- (b) 1 Ocak 2004 tarihinden sonra yapılan işlemlere ileriye dönük olarak.

108. İşletme, nakit akış riskinden korunma işlemleri ile ilgili kazanç ve kayıplardan bu Standardın ilk uygulandığı mali yılın başlangıcı öncesinde defter değerine dahil edilenleri dışarda bırakmak amacıyla, finansal olmayan varlıklar ve finansal olmayan borçların defter değerini düzeltmez. Nakit akış riskinden korunma işlemi olarak işlem görmeye devam eden yabancı para riskinden korunma işlemleri hariç olmak üzere, bu Standardın ilk uygulandığı mali yılın başlangıcı itibariyle, bu Standarda göre gerçeğe uygun değer riskinden korunma işlemi olarak muhasebeleştirilen bir kesin taahhüde ilişkin finansal riskten korunma işlemi çerçevesinde doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilen tutarlar, varlık veya borç olarak yeniden sınıflandırılırlar.
- 108A. İşletme, 80 inci Paragrafın son cümlesi ile UR 99A ve UR 99B Paragraflarını 1 Ocak 2006 ve sonrasında başlayan yıllık dönemler için uygular. Erken uygulama teşvik edilir. İşletmenin, aşağıdaki özelliklere sahip harici (işletme dışı) tahmini bir işlemi finansal riskten korunma konusu kalem olarak tanımlamış olması durumunda, finansal riskten korunma muhasebesi 80 inci Paragrafın son cümlesi ile UR 99A ve UR 99B Paragraflarında belirtilen tarihlerden önceki bir döneme(lere) ilişkin konsolide finansal tablolar için de uygulanabilir:
- (a) Tahmini işlemin işlemi yapan işletmenin geçerli para birimiyle ifade edilmiş olması,
 - (b) Tahmini işlemin konsolide kâr veya zarar üzerinde etki yaratacak olması (diğer bir ifadeyle, grubun finansal tablolarının sunulmasında kullandığı para biriminden farklı bir para birimi ile ifade edilmiş olması), ve
 - (c) Tahmini işlemin, işlemi yapan işletmenin geçerli para birimiyle ifade edilmemiş olsaydı finansal riskten korunma muhasebesinin uygulanma koşullarını taşıyacak olması.
- 108B. Paragraf UR 99B'nin, 80 inci Paragrafın son cümlesi ve Paragraf UR 99A'nın uygulama tarihlerinden önceki dönemlere ilişkin karşılaştırmalı bilgiler açısından uygulamasına gerek yoktur.

Diğer bildirimlerin iptali

109. “-”
110. “-”

Ek A

Uygulama Rehberi

Bu Ek, Standardın ayrılmaz bir parçasıdır.

Kapsam (2-7 nci Paragraflar)

- UR1. Bazı sözleşmeler iklimsel, jeolojik veya diğer fiziki değişkenlere bağlı olarak bir ödemede bulunmayı gerektirirler. (İklime bağlı bu değişkenler zaman zaman “hava türev ürünler” olarak da nitelendirilir) Sözü edilen sözleşmelerin “TFRS 4 Sigorta Sözleşmeleri” Standardı kapsamında bulunmamaları durumunda, anılan sözleşmeler bu Standart kapsamındadırlar.
- UR2. Bu Standart, “TMS 26 Emeklilik Fayda Planlarında Muhasebeleştirme ve Raporlama” Standardı kapsamındaki çalışanlara sağlanan fayda planları ile “TMS 18 Hasılat” Standardına göre muhasebeleştirilen satış ya da hizmet gelirlerinin hacmine bağlı isim hakkı sözleşmelerine ilişkin hükümlerde herhangi bir değişiklik yaratmaz.
- UR3. İşletme, bazen, diğer bir işletme tarafından ihraç edilmiş bulunan özkaynağa dayalı finansal araçlara, ihraç eden işletme ile uzun dönemli bir faaliyet ilişkisi kurma veya mevcut ilişkiyi sürdürme niyetiyle “stratejik yatırım” olarak gördüğü çeşitli yatırımlarda bulunabilir. Yatırımcı işletme, özkaynak yönteminin bu türden bir yatırımın muhasebeleştirilmesi açısından elverişli olup olmadığının tespiti amacıyla “TMS 28 İştiraklerdeki Yatırımlar” Standardını uygular. Aynı şekilde, yatırımcı işletme, bu türden bir yatırım için oransal konsolidasyon ya da özkaynak yönteminden hangisinin uygun olduğunun tespiti amacıyla “TMS 31 İş Ortaklıklarındaki Paylar” Standardını kullanır. Özkaynak yöntemi veya oransal konsolidasyondan hiçbirisinin uygun olmaması durumunda, ilgili “stratejik yatırım” için bu Standart uygulanır.
- UR3A. Bu Standart, sigortacıların, TFRS 4 kapsamındaki sözleşmelerde ortaya çıkan ve bu nedenle Paragraf 2(e)’de bu Standardın uygulanmasından istisna edilen hak ve yükümlülükleri dışındaki finansal varlık ve finansal borçlarına uygulanır.
- UR4. Finansal teminat sözleşmeleri; garanti, bazı akreditif türleri, kredi temerrüt sözleşmesi ya da sigorta sözleşmesi gibi farklı yasal şekillerde yapılabilirler. Bunların muhasebeleştirilme işlemleri yasal şekillerine bağlı değildir. Aşağıdakiler, uygun muhasebeleştirme yöntemlerine örnek teşkil eder (bakınız: Paragraf 2(e)):
- (a) Bir finansal teminat sözleşmesi TFRS 4’te yer alan sigorta sözleşmesi tanımını karşılıyor olsa dahi, devredilen riskin önemli olması durumunda, sözleşmeyle yükümlülük altına giren taraf bu Standartı uygular. Diğer yandan, sözleşmeyle yükümlülük altına giren tarafın, bu türden sözleşmeleri sigorta sözleşmesi olarak kabul ettiğini ve sigorta sözleşmelerine ilişkin muhasebe yöntemini kullandığını daha önce açıkça beyan etmiş olması durumunda, anılan finansal teminat sözleşmelerine uygulanmak üzere bu Standart ya da TFRS4’ten biri tercih edilebilir. Bu Standardın uygulanması durumunda, 43 üncü Paragraf, sözleşmeyle yükümlülük altına girenin ilgili finansal teminat sözleşmesini başlangıçta gerçeğe uygun değerden muhasebeleştirmesini gerektirir. Finansal teminat sözleşmesinin karşılıklı pazarlık ortamında imzalanmış olması durumunda, başlangıçtaki gerçeğe uygun değer, aksi kanıtlanmadığı sürece büyük olasılıkla alınan prime eşittir. Diğer yandan finansal teminat sözleşmesi, başlangıçta, gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak tanımlanmadığı veya 23-37 nci ve UR 47-UR 52 nci Paragraflar uygulanmadığı sürece, sözleşmeyle yükümlülük altına giren taraf, söz konusu finansal teminat sözleşmesini aşağıdakilerden yüksek olanı üzerinden ölçer (finansal varlığın devrinin bilanço dışı bırakılmayı gerektirmemesi veya devam eden ilgi yaklaşımının söz konusu olması durumunda) :
- (i) TMS 37’ye uygun olarak belirlenen tutar; ve
- (ii) Başlangıçta muhasebeleştirilen tutardan, uygunsa, TMS 18’e (bakınız: Paragraf 47 (c)) göre muhasebeleştirilen birikmiş itfa payının düşülmesi suretiyle bulunan tutar.
- (b) Bazı kredi teminatlarında, borçlunun, teminat konusu varlığa ilişkin ödemeleri vadesinde yapmama riskinin bulunması ve ödemenin yapılmaması nedeniyle teminatın sağlandığı tarafın zarara uğraması, ödemenin yapılması için bir ön koşul değildir. Belirli bir kredi derecesindeki ya da kredi endeksindeki değişimler karşısında ödemede bulunulmasını gerektiren bir teminat, bu tür bir teminata örnektir. Sözü edilen teminatlar, bu Standartta belirtilen finansal teminat sözleşmeleri ve TFRS 4’te yer alan sigorta sözleşmeleri niteliğinde değildir. Sözü edilen teminatlar türev ürünler olup, sözleşmeyle yükümlülük altına giren taraf anılan teminatları için bu Standartı uygular.
- (c) Bir finansal teminat sözleşmesinin malların satışıyla bağlantılı olarak düzenlenmiş olması durumunda, sözleşmeyle yükümlülük altına giren taraf, teminattan ve malların satışından doğan gelirin muhasebeleştirilme zamanının belirlenmesi açısından TMS 18’i uygular.

UR4A. Sözleşmeyle yükümlülük altına giren tarafın, ilgili sözleşmeleri sigorta sözleşmesi olarak nitelendirdiğine ilişkin göstergelere, genellikle, anılan tarafın müşteriler ve düzenleyici otoriteler ile olan ilişkilerinde, sözleşmelerinde, belgelerinde ve finansal tablolarında rastlanır. Buna ek olarak, bankalar veya ticari işletmeler tarafından düzenlenen sözleşmelerde olduğu gibi sigorta sözleşmeleri de diğer türdeki işlemlerden farklı muhasebe hükümlerine tabidir. Bu tür durumlarda, genellikle, sözleşmeyle yükümlülük altına giren tarafın finansal tablolarında söz konusu muhasebe hükümlerinin uygulandığı yönünde bir açıklamaya yer verilir.

Tanımlar (Paragraf 8 ve 9)

Gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflanma (tanımlanma/gösterilme)

UR4B. Bu Standardın 9 uncu Paragrafı, bir işletmenin, nispeten daha doğru sonuç vermesi koşuluyla, bir finansal varlığı, finansal borcu ya da finansal araç grubunu (finansal varlıkları, finansal borçları veya her ikisini birden içeren) gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflamasına izin verir.

UR4C. Bir işletmenin bir finansal varlık ya da finansal borcu gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflama yönündeki kararı muhasebe politikası seçmeye benzer (muhasebe politikası seçiminin aksine, tüm benzer işlemlerde tutarlı olarak uygulanma zorunluluğu olmamasına rağmen). İşletmenin bu tür bir seçimde bulunması durumunda, “TMS 8 Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar” Standardının 14(b) Paragrafı, seçilen politikanın işlemler ile diğer olay ve koşulların işletmenin finansal yapısı, finansal performansı veya nakit akışı üzerindeki etkileri konusundan finansal tabloların daha güvenilir ve ihtiyaca daha uygun bilgi sağlamasına sebep olmasını gerektirir. Finansal araçların gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflanmasında, 9 uncu Paragraf, ihtiyaca daha uygun bilgi sağlanması hükmünün karşılanacağı iki durumu içerir. Dolayısıyla, 9 uncu Paragrafa uygun bir sınıflamadan bahsedebilmek için, işletmenin, söz konusu tercihin iki durumdan birine (veya her ikisine birden) uyduğunu kanıtlaması gerekir.

Paragraf 9(b)(i): Sınıflama işlemi, aksi halde ortaya çıkabilecek bir ölçüm veya muhasebeleştirme tutarsızlığını engellemekte ya da önemli ölçüde azaltmaktadır.

UR4D. TMS 39’a göre bir finansal varlık veya finansal borcun ölçülme ve değerinde meydana geldiği tespit edilen değişikliklerin sınıflandırılma şekline, söz konusu kalemin ne şekilde sınıflandırıldığı ve bir finansal riskten korunma ilişkisinin parçası olup olmadığına göre karar verilir. Bu gereklilikler, örneğin, gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflanmamış olması durumunda bir finansal varlığın satılmaya hazır olarak sınıflandırılacağı (gerçeğe uygun değerdeki değişikliklerin çoğunun doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmiş olacağı) ve işletmenin varlıkla ilişkili olduğunu düşündüğü borcun itfa edilmiş bedelinden ölçüleceği (gerçeğe uygun değerde meydana gelen değişikliklerin muhasebeleştirilmemiş olacağı) bir ölçüm ya da muhasebeleştirme tutarsızlığına (bazen “muhasebe uyumsuzluğu” olarak da nitelendirilir) sebep olabilir. Bu gibi durumlarda, işletme, söz konusu varlık ve borçların gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflanmaları durumunda finansal tablolarda daha doğru bilgi sunulacağı sonucuna varabilir.

UR4E. Aşağıdaki örnekler bu koşulun ne zaman sağlanacağını gösterir. İşletme, her türlü durumda, sadece Paragraf 9(b)(i)’de yer alan ilkenin karşılanması kaydıyla bu koşulu finansal varlık ve finansal borçlarını gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflamak için kullanabilir.

- (a) İşletmenin, nakit akışları, sözleşmeyle, aksi halde satılmaya hazır olarak sınıflandırılacak varlıkların performansına dayandırılmış borçları vardır. Örneğin, bir sigortacının belirli bir varlık havuzundaki gerçekleşmiş ve/veya gerçekleşmemiş yatırım getirilerine hak sağlayan isteğe bağlı katılım şekli içeren birtakım borçları bulunabilir. Anılan borçların ölçümünde cari piyasa fiyatları kullanıldığında, varlıkların gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflandırılması finansal varlıkların gerçeğe uygun değerlerindeki değişikliklerin finansal borçların değerindeki değişiklikler ile aynı dönemde kâr veya zararda muhasebeleştirilmesi anlamına gelir.
- (b) İşletmenin, sigorta sözleşmeleri çerçevesinde ölçümünde güncel bilgiler kullanılan (TFRS 4 Sigorta Sözleşmeleri Standardının 24 üncü Paragrafında izin verildiği üzere) birtakım borçları ve aksi halde satılmaya hazır olarak sınıflandırılması ya da itfa edilmiş maliyetinden ölçülmesi gereken bunlarla ilişkili olarak gördüğü birtakım finansal varlıkları bulunmaktadır.
- (c) İşletme, faiz oranı riski gibi, içlerinde barındırdıkları risk gerçeğe uygun değerlerinde birbirini dengeleyici zıt yönde değişimlere sebep olan birtakım finansal varlıklara, finansal borçlara veya bunların her ikisine birden sahiptir. Ancak, finansal araçlardan sadece bazıları gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak ölçülebilecektir (diğer bir ifadeyle, bunlar türev araçlardır ya da alım satım amaçlı olarak sınıflandırılırlar). Örneğin 88 inci Paragraftaki etkinlik koşulu yerine getirilmediğinden, finansal riskten korunma muhasebesi ile ilgili gerekliliklerin karşılanmaması da söz konusu olabilir.
- (d) İşletme, faiz oranı riski gibi, içlerinde barındırdıkları risk gerçeğe uygun değerlerinde birbirini dengeleyici zıt yönde değişimlere sebep olan birtakım finansal varlıklara, finansal borçlara veya bunların her ikisine

birden sahiptir; ancak hiçbir aracın türev ürün olmaması sebebiyle finansal riskten korunma muhasebesi uygulayamamaktadır. Buna ek olarak, finansal riskten korunma muhasebesinin yokluğunda kazanç ve kayıpların muhasebeleştirilmesinde önemli tutarsızlıklar ortaya çıkar. Buna ilişkin örnekler aşağıda yer almaktadır:

- (i) İşletme, aksi halde satılmaya hazır olarak sınıflandırılabilir sabit oranlı varlıklardan oluşan bir portföyü gerçeğe uygun değerlerindeki değişimlerin karşılıklı olarak birbirlerini dengeleme eğiliminde olduğu sabit oranlı borç senetleriyle finanse etmiştir. Hem varlıkların hem de borç senetlerinin gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak raporlanmaları durumunda, varlıkların, bunlara ilişkin değişiklikler özkaynaklarda raporlanmakla birlikte gerçeğe uygun değerlerinden, borç senetlerinin ise itfa edilmiş maliyetlerinden ölçümleri sonucunda ortaya çıkan tutarsızlıklar giderilmiş olur.
- (ii) İşletme, belirli bir kredi grubunu, gerçeğe uygun değerlerindeki değişimlerin birbirini dengeleme eğiliminde olduğu alınıp satılabilen birtakım tahvillerin ihracı yoluyla finanse etmiştir. Buna ek olarak, işletmenin sözü edilen tahvilleri düzenli olarak alıp satmasına karşılık ilgili kredileri nadiren alıp satmakta olması durumunda, hem kredi hem de tahvillerin gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak raporlanması, aksi halde her ikisinin birden itfa edilmiş değerlerinden ölçülmesinden ve tahvilin geri alındığı her seferde kazanç ya da kayıp muhasebeleştirilmesinden kaynaklanacak kazanç ve kayıpların muhasebeleştirme zamanındaki tutarsızlıkları ortadan kaldırır.

UR4F. Bir önceki Paragrafta yer verilen durumlarda olduğu gibi, finansal varlık ve finansal borçların ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflanmaları sonucunda, ölçüm ve muhasebeleştirme tutarsızlıkları giderilmiş veya önemli oranda azaltılmış ve daha doğru bilgi sağlanmış olur. Uygulama açısından, işletmenin ölçme ve muhasebeleştirme tutarsızlıklarına yol açma pahasına, tüm varlık ve borçları eş zamanlı olarak kaydetmesi gerekmez. İlk muhasebeleştirme sırasında her bir işlemin gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflanması ve anılan tarih itibarıyla geriye kalan işlemlerin gerçekleşeceğinin tahmin edilmesi koşuluyla, makul bir gecikmeye müsaade edilir.

UR4G. Tutarsızlığa neden olan finansal varlık ve finansal borçlardan sadece bazılarının gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflanmasına, anılan işlemin tutarsızlığı ortadan kaldırmaması veya önemli ölçüde azaltmaması ve dolayısıyla daha doğru bir bilgiyle sonuçlanmaması durumunda izin verilmez. Ancak tutarsızlıkta önemli bir azalmaya (ve yapılması mümkün diğer sınıflamalardan muhtemelen daha fazla bir azalmaya) yol açacak olması durumunda, benzer finansal varlık veya finansal borçlardan bir kısmının sınıflanmasına izin verilebilir. Örneğin bir işletmenin, toplamları 100 PB³ olan benzer nitelikte birçok finansal borcu ve toplamları 50 PB olan benzer nitelikte birçok finansal varlığı bulunduğunu ancak bunların farklı şekillerde ölçülmüş olduklarını varsayalım. İşletme sözü edilen ölçüm tutarsızlığını, ilk muhasebeleştirme sırasında varlıkların tamamı ile borçların bazılarını (örneğin toplamları 45 PB olan borç kalemlerini) gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflamak suretiyle büyük ölçüde azaltabilir. Öte yandan gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflama ilgili finansal aracın sadece tamamı için yapılabileceğinden, işletme, anılan örnekte bir veya daha fazla borcun tamamını sınıflamalıdır. İşletmenin borcun bir bileşenini (örneğin, gösterge faiz oranındaki değişiklikler gibi borcun değerinde meydana gelen ve sadece tek bir riskle ilişkilendirilebilen değişimler) veya oranını (yani yüzdesini) sınıflaması mümkün değildir.

Paragraf 9(b)(ii): Bir finansal varlık grubu, finansal borç grubu ya da her ikisini birden içeren bir grup belgelendirilmiş risk yönetimi ve yatırım stratejisi çerçevesinde yönetilmekte ve performansları buna göre değerlendirilmektedir.

UR4H. İşletmenin bir finansal varlık veya finansal borç grubunun ya da bunların her ikisini birden içeren bir grubu performansını yönetme ve ölçme şekli, söz konusu grubun gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak ölçülmesinin daha ihtiyaca uygun bilgiyle sonuçlanmasına sebep olabilir. Burada üzerinde durulan nokta, finansal araçların niteliği değil işletmenin performans yönetimi ve değerlendirme biçimidir.

UR4I. Aşağıdaki örnekler bu koşulun hangi durumlarda karşılandığını gösterir. İşletme, her türlü durumda, sadece Paragraf 9(b)(ii)'de yer alan ilkenin karşılanması kaydıyla bu koşulu finansal varlık ve finansal borçlarını gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflamak için kullanabilir.

- (a) İşletme, esas faaliyeti, finansal varlıklara yatırım yapmak suretiyle bunların faiz veya temettü şeklindeki toplam getirilerinden ve gerçeğe uygun değerlerindeki değişimlerden kâr sağlamak olan bir risk sermayesi topluluğu, yatırım fonu, tröst birliği ve benzer bir işletmedir. "TMS 28 İştiraklerdeki Yatırımlar" ve "TMS

³ Bu Standartta yer alan parasal tutarlar "para birimi (PB)" olarak ifade edilmiştir.

31 İş Ortaklıklarındaki Paylar” Standartları, gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak ölçümleri koşuluyla, bu tür yatırımların kendi kapsamları dışında tutulmalarına izin verir. İşletme, aynı muhasebe politikasını toplam getiri esasına göre yönetilen ancak üzerindeki etkisinin TMS 28 ya da TMS 31 kapsamına girmelerine yetmediği diğer yatırımları için de uygulayabilir.

- (b) İşletmenin bir veya birden fazla risk taşıyan ve anılan risklerin, belgelendirilmiş varlık ve borç yönetimi politikasına uygun bir biçimde gerçeğe uygun değer esasında yönetildiği ve değerlendirildiği finansal varlık ve borçları bulunmaktadır. Çoklu saklı türev ürünler içeren “yapısal ürünler” ihraç eden ve ortaya çıkan riski, türev ve türev olmayan finansal araçların bir birleşimi aracılığıyla gerçeğe uygun değer esasında yöneten bir işletme buna örnek olarak gösterilebilir. Aynı şekilde, sabit faiz oranlı krediler kullandıran ve gösterge faiz oranı riskini türev ve türev olmayan finansal araçların bir birleşimi aracılığıyla yöneten bir işletme buna ilişkin diğer bir örnek oluşturur.
- (c) İşletme elinde bir finansal varlık portföyü bulunan, anılan portföyü toplam getirisi (yani faiz veya temettüsünü ve gerçeğe uygun değerdeki değişimleri) azami olacak şekilde yöneten ve performansını bu esasa göre değerlendiren bir sigortacıdır. Sözü edilen portföy belirli türdeki borçları, özkaynakları veya her ikisini birden karşılamak amacıyla elde bulundurulmakta olabilir. Anılan portföyün belirli borçları karşılamak amacıyla elde bulundurulması durumunda, Paragraf 9(b)(ii)’de belirtilen koşul, sigortacının söz konusu borçları gerçeğe uygun değer esasına göre yönetmesi ve değerlendirmesine bakılmaksızın ilgili varlıklar için karşılanabilir. Paragraf 9(b)(ii)’de yer alan koşul, katılımcı sözleşme sahiplerine yapılan ödemelerin tutarının daha kısa bir zaman sürecinde (örneğin bir yıl) tahsil edilen kazanç miktarı gibi diğer bazı etkenlere ya da sigortacının takdirine bağlı olmasına rağmen, sigortacının amacının varlıklardan elde edilen toplam getiriyi daha uzun bir dönemde maksimize etmek olduğu durumlarda dahi sağlanabilir.

UR4J. Yukarıda yer verildiği üzere, bu koşul işletmenin finansal araç grubunu yönetme ve performansını değerlendirme biçimine dayanır. Dolayısıyla finansal araçları bu koşul çerçevesinde gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflayan bir işletme, birlikte yönetilen ve değerlendirilen finansal araçlardan bu koşulu karşılayanların tamamını bu şekilde sınıflar (ilk muhasebeleştirmede sınıflanma gerekliliği çerçevesinde).

UR4K. İşletmenin stratejisinin çok kapsamlı bir şekilde belgelendirilmesi gerekmemeyle birlikte, söz konusu belgelendirmenin Paragraf 9(b)(ii)’ye uyulduğunu göstermeye yetecek düzeyde olması gerekir. Bu tür bir belgelendirmenin her bir kalem için yapılması gerekmez ancak portföy için gerekebilir. Örneğin bir departmana ilişkin performans yönetim sisteminin (kilit işletme personeline de uygun görülen), anılan departmanın performansının toplam getiri bazında değerlendirildiğini açıkça bir biçimde kanıtlanması durumunda, Paragraf 9(b)(ii)’e uyulduğunu göstermek için başka bir belgelendirmeye gerek bulunmaz.

Etkin faiz oranı

UR5. Bazı durumlarda, finansal varlıklar, oluşan kredi zararlarını yansıtan büyük bir iskontoyla elde edilirler. İşletmeler, etkin faiz oranını hesaplamaları sırasında tahmini nakit akışlarına bu türden kredi zararlarını da dahil ederler.

UR6. Etkin faiz oranı yönteminin uygulanması sırasında işletme genellikle, ücretleri, ödenen veya alınan puanları, işlem maliyetlerini ve etkin faiz oranı hesaplamasının içinde yer alan diğer prim veya iskontoları finansal aracın tahmini ömrü boyunca itfa eder. Diğer yandan ücretlerin, ödenen veya alınan puanların, işlem maliyetleri ile prim ve iskontoların daha kısa bir dönemle ilişkili olmaları durumunda, itfa işleminde söz konusu dönem esas alınır. Bu durum, ödenen veya alınan puanlar ve işlem maliyetleri ile prim ya da iskontoların ilişkili olduğu değişkenin, finansal aracın tahmini vadesinden önce piyasa oranlarına göre yeniden fiyatlandırılması sırasında ortaya çıkar. Böyle bir durumda, uygun itfa dönemi bir sonraki yeniden fiyatlandırma tarihine kadar olan dönemdir. Örneğin değişken oranlı bir finansal araca ilişkin bir prim ya da iskontonun, en son faiz ödenen tarihten bu yana tahakkuk eden faizi ya da değişken oranın piyasa faiz oranlarına göre yeniden belirlendiği tarihten bu yana piyasa faiz oranlarında gerçekleşen değişimleri yansıtmaması durumunda, ilgili prim ya da iskonto, değişken faiz oranının piyasa oranlarına göre yeniden belirleneceği bir sonraki tarihe kadar olan dönem içerisinde itfa edilir. Bunun nedeni, anılan prim ya da iskontonun faizin yeniden belirleneceği tarihe kadar olan dönemle ilişkili olmasıdır. Çünkü bu tarihte, ilgili prim ya da iskontonun ilişkili olduğu değişken (yani faiz oranları) piyasa oranlarına göre yeniden belirlenecektir. Ancak anılan prim ya da iskontonun değişken oranlı bir finansal araca ait opsiyon alacak farkından (credit spread) veya piyasa oranlarına göre yeniden belirlenmeyen başka bir değişkenden kaynaklanması durumunda, sözü edilen prim veya iskonto finansal aracın tahmini ömrüne göre itfa edilir.

UR7. Değişken oranlı finansal varlıklar veya finansal borçlar için piyasa faiz oranlarındaki değişimi yansıtmak amacıyla nakit akışlarının periyodik olarak yeniden tahmin edilmesi, etkin faiz oranının değişmesi sonucunu doğurur. Değişken oranlı bir finansal varlık veya finansal borcun ilk muhasebeleştirilmesi sırasında vadede tahsil edilecek ya da ödenecek anaparaya eşit bir tutar üzerinden muhasebeleştirilmesi durumunda, gelecekteki faiz ödemelerinin yeniden tahmin edilmesi normalde ilgili varlık ya da borcun defter değerinde önemli bir etki yaratmaz.

UR8. İşletmenin ödeme veya tahsilatlara ilişkin tahminlerini güncellemesi durumunda, cari ve güncel hale getirilen tahmini nakit akışlarının yansıtılması amacıyla finansal varlık veya borçların (veya finansal araç grubunun) defter değerleri de düzeltilir. İşletme, ilgili finansal aracın orjinal etkin faiz oranını kullanmak ve gelecekteki tahmini nakit akışlarının bugünkü değerini tespit etmek suretiyle anılan finansal aracın defter değerini yeniden hesaplar. Düzeltme sonucunda oluşan farklar gelir ya da gider olarak kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

Türev Ürünler

UR9. Futures ve forward ile swap ve opsiyon sözleşmeleri türev ürünlerin tipik örnekleridir. Bir türev ürün genellikle para, hisse senedi, ağırlık, hacim veya sözleşmede belirlenen diğer ölçü birimlerinden oluşan bir tutar (türev ürün tutarı) üzerinden düzenlenir. Bununla birlikte, türev ürün, hamil ya da satıcısının (opsiyon yazıcısının) anılan türev ürün tutarını sözleşmenin başında yatırmasını veya tahsil etmesini gerektirmez. Diğer yandan, bir türev ürün, sabit bir tutarın ya da türev ürün tutarıyla ilişkisi olmayan gelecekteki bazı olaylar sonucunda değişebilecek (sözleşme tutarındaki değişimle orantılı olmaksızın) bir tutarın ödenmesini gerektirebilir. Örneğin bir sözleşme, altı aylık LIBOR'un 100 baz puan artması durumunda 1.000 PB⁴ tutarında sabit bir ödemede bulunulmasını gerektirebilir. Bu tür bir sözleşme, her ne kadar bir türev ürün tutarı belirlenmemiş olsa da, türev ürün sözleşmesidir.

UR10. Bu Standarttaki türev ürün tanımı, sözleşme konusu kalemin teslimine yönelik brüt tutar üzerinden düzenlenen (sabit kurlu bir borçlanma aracının satın alınmasına yönelik forward sözleşmesi gibi) sözleşmeleri içerir. İşletme, nakit ya da başka bir finansal araç karşılığında veya finansal araçların takasıyla (bir malın gelecekteki bir tarihte sabit bir fiyattan alım satımına ilişkin bir sözleşme gibi) ödenebilen finansal olmayan bir kalemin alım satımına ilişkin bir sözleşme yapabilir. Bu tür bir sözleşme, işletmenin beklenen alış, satış veya kullanım gereksinimleri ile uyumlu olarak finansal olmayan bir varlığın teslimine yönelik düzenlenmediği ve elde tutulmaya devam edilmediği sürece bu Standart kapsamındadır (bakınız: 5-7 inci Paragraflar).

UR11. Türev ürünün tanımlayıcı özelliklerinden biri de, piyasa etkenlerindeki değişimlere benzer tepki vermesi beklenen diğer türdeki sözleşmeler için gerekli olandan daha az net bir başlangıç yatırımı gerektirmesidir. Bir opsiyon sözleşmesi buna örnek olarak verilebilir; çünkü opsiyon primi, ilgili opsiyonun ilişkili olduğu finansal aracı elde etmek için yapılması gereken yatırımdan daha azdır. Eşit gerçeğe uygun değerlere sahip farklı para birimlerinin başlangıçta takas edilmesini gerektiren bir döviz takası işlemi de, net başlangıç yatırımı sıfır olduğundan bu tanımı karşılar.

UR12. Normal yoldan alım veya satım işlemi, işlem tarihi ile teslim tarihi arasında fiyatın sabit olacağına yönelik bir taahhütte bulunulması sonucunu doğurur. Buna rağmen, ilgili taahhüdün süresinin kısıllığından dolayı, söz konusu taahhüt, bir türev finansal araç olarak muhasebeleştirilmez. Bu Standart, bu tür normal yoldan yapılan sözleşmeler için özel muhasebeleştirme şekilleri öngörür (bakınız: Paragraf 38 ve UR 53-UR 56 ncı Paragraflar).

UR12A. Türev ürün tanımı, sözleşme taraflarından birine özgü olmayan finansal olmayan değişkenlerden söz eder. Bunlar; belirli bir bölgedeki deprem zararları endeksini ve belirli bir şehirdeki ısı endeksini içerir. Sözleşmenin bir tarafına özgü finansal olmayan değişkenler, sözleşme taraflarından birinin sahip olduğu bir varlığa zarar veren veya onu yok eden bir yangının ortaya çıkması ya da çıkmamasını içerir. Finansal olmayan varlığın gerçeğe uygun değerinde meydana gelen bir değişim, sözü edilen gerçeğe uygun değer, bu tür varlıkların sadece piyasa fiyatlarındaki değişimleri değil (finansal bir değişken) aynı zamanda varlığın içinde bulunduğu koşulları (finansal olmayan bir değişken) da yansıtması durumunda varlığın sahibine özgü sayılır. Örneğin, bir arabanın kalıntı değerinin garanti edilmesinin garanti edeni anılan arabanın fiziksel durumunda değişiklik olması riskine maruz bırakılması durumunda, sözü edilen kalıntı değerdeki değişim araba sahibine özgü sayılır.

İşlem maliyetleri

UR13. İşlem maliyetleri, acentalara (satış temsilcileri olarak faaliyet gösteren çalışanlar dahil), danışmanlara, simsar ve satıcılara ödenen ücret ve komisyonları, düzenleyici kurumlar ve menkul kıymet takası için ödenen ücretleri, transfer ve gümrük vergilerini içerir. İşlem maliyetlerine, borç primleri ya da iskontolar, finansman maliyetleri veya işletmenin kendi iç yönetimi ile ilgili maliyetler ya da saklama maliyetleri dahil değildir.

Alım satım amaçlı olarak elde tutulan finansal varlıklar ve finansal borçlar

UR14. Alım satım işlemi, genellikle, aktif ve sık bir biçimde gerçekleştirilen alım ve satım işlemlerini ifade eder. Alım satım amaçlı olarak elde tutulan finansal araçlar, genellikle, fiyatlardaki ya da satıcı kârındaki kısa dönemli dalgalanmalardan kâr sağlamak amacıyla kullanılır.

⁴ Bu Standartta parasal tutarlar “para birimi” olarak ifade edilmiştir

UR15 . Alım satım amaçlı olarak elde tutulan finansal borçlar aşağıdakileri içerir:

- (a) Finansal riskten korunma aracı olarak muhasebeleştirilmeyen türev borçlar;
- (b) Açığa satıştan kaynaklanan finansal varlıkları teslim yükümlülükleri (diğer bir ifadeyle, işletmenin ödünç almış olduğu ancak henüz mülkiyetine sahip olmadığı finansal varlıklarını satması);
- (c) Yakın dönemde geri satın almak niyetiyle yüklenilen finansal borçlar (örneğin, ihraççının gerçeğe uygun değerinde oluşabilecek dalgalanmalara göre yakın zamanda geri satın alabileceği, borsada işlem gören bir borçlanma aracı) ve
- (d) Son zamanlarda kısa dönemde kâr etme konusunda belirgin bir eğilimi bulunduğu yönünde delil bulunan ve birlikte yönetilen belirli finansal araçlardan oluşan bir portföyün parçası konumunda olan finansal borçlar.

Bir borcun ticari (alım satım) amaçlı faaliyetleri fonlamak amacıyla kullanılması, bu borcu tek başına alım satım amaçlı bir borç haline getirmez.

Vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar

UR16. Aşağıdaki durumlarda, işletmenin sabit vadeli bir finansal varlıktaki yatırımını vadeye kadar elde tutma niyeti bulunmaz:

- (a) İşletme ilgili finansal varlığı belirsiz bir süreyle elinde tutma niyetindedir;
- (b) İşletme ilgili finansal varlığı, piyasa faiz oranlarında ya da risklerinde, likidite gereksinimlerinde, alternatif yatırımların mevcudiyeti ve getirisinde, finansal kaynak ya da koşullarda veya yabancı para risklerinde oluşabilecek değişimler karşısında satmaya hazır bulunmaktadır (tekrarı olmayan ve önceden makul bir şekilde tahmin edilemeyen durumlar hariç)
- (c) İhraççının bir finansal varlığı itfa edilmiş maliyetinin çok daha altında bir tutardan ödeme hakkı bulunmaktadır.

UR17. Değişken faiz oranlı bir borçlanma aracı vadeye kadar elde tutulacak yatırım kriterlerini karşılayabilir. Özkaynağa dayalı finansal araçlar, hem ömürleri belirsiz olduğundan (adi hisse senetleri gibi) hem de hamillerinin alacağı tutarlar önceden belirlenemeyen bir biçimde değişebileceğinden (hisse opsiyonları, hisse senedi ilmuhaberleri ve benzeri haklarında olduğu gibi) vadeye kadar elde tutulacak yatırım olamazlar. Vadeye kadar elde tutulacak yatırımların tanımında yer alan sabit veya belirlenebilir ödemeler ve sabit vade kavramları, yatırımı elinde buldurana yapılacak faiz ve anapara benzeri ödemelere ilişkin tutar ve tarihlerin sözleşmeye bağlı olarak belirlendiğini ifade eder. Sözleşmeye bağlı ödemelerin sabit veya belirlenebilir olduğu ve vadeye kadar elde tutulacak finansal varlık olarak sınıflandırılmasına yönelik diğer kriterler karşılandığı sürece, önemli oranda ödenmeme riskinin bulunması ilgili finansal varlığın vadeye kadar elde tutulacak olarak sınıflandırılmasına engel teşkil etmez. Vadesiz bir borçlanma aracına ait sözleşme koşullarının faiz ödemelerinin belirsiz bir süre için yapılmasını öngörmesi durumunda, vade olmadığından, ilgili borçlanma aracı vadeye kadar elde tutulacak finansal varlık olarak sınıflandırılmaz.

UR18. Geri çağrılabilir bir finansal varlık ihraççı tarafından geri çağrılana veya vadesi dolana kadar, hamilin onu elinde bulundurma niyet ve imkanının bulunması ya da hamilin söz konusu finansal varlığın defter değerinin tamamına yakını geri kazanacak olması, ilgili finansal varlığın vadeye kadar elde tutulacak yatırım olarak sınıflanması sonucunu doğurur. İhraç edenin alım opsiyonu, kullanılması durumunda, varlığın vadesini hızlandırır. Bununla birlikte, finansal varlığın, ilgili defter değerinin tümüyle geri kazanılmaması sonucunu doğuracak bir biçimde geri çağırılma imkanının bulunması durumunda, finansal varlık vadeye kadar elde tutulacak yatırım olarak sınıflandırılmaz. Defter değerinin tamamına yakınının geri kazanılıp kazanılmadığının tespitinde, ödenen her türlü prim ve aktifleştirilmiş işlem maliyetleri de dikkate alınır.

UR19. Satılabilir bir finansal varlık (diğer bir ifadeyle, hamilin, ihraç edenin vadeden önce geri ödemesini ya da itfada bulunmasını zorunlu tutma hakkına sahip olduğu finansal varlıklar) vadeye kadar elde tutulacak yatırım olarak sınıflandırılmaz. Çünkü satım özelliği çerçevesinde ödeme yapılacak olması, ilgili finansal varlığın vadeye kadar elde tutulmasına yönelik niyetle çelişir.

UR20. Çoğu finansal varlık için gerçeğe uygun değer, itfa edilmiş maliyete göre daha uygun bir ölçümdür. Varlıkların vadeye kadar elde tutulacak olarak sınıflandırılması bir istisna olup, sadece, işletmenin yatırımı vadeye kadar elde tutma niyeti ve imkanının bulunması durumunda söz konusu olur. İşletmenin eylemlerinin, bu türden yatırımları vadesine kadar elinde tutma niyet ve imkanına yönelik şüphe uyandırması durumunda, 9 uncu Paragraf, söz konusu istisnanın kullanımını makul bir zaman dilimi için olanaksız kılar.

UR21. Banka soygunu ya da sigortacıyı etkileyen benzer bir durum gibi gerçekleşme ihtimali uzak bir felaket senaryosu, işletmenin ilgili yatırımı vadeye kadar elde tutma niyet ve imkanına sahip olup olmadığına karar verme sürecinde göz önünde bulundurduğu bir unsur değildir.

UR22. Vadeden önce yapılan satışlar, aşağıdakilerden herhangi biri ile ilişkilendirilebilmeleri durumunda 9 uncu Paragraftaki koşulu karşılamış sayılırlar ve dolayısıyla, işletmenin diğer yatırımlarını vadelerine kadar elinde tutma niyetine ilişkin şüphe doğurmazlar:

- (a) İhraççının kredi değerliliğinde önemli ölçüde azalış olması. Örneğin, işletme haricindeki bir kredi derecelendirme kuruluşu tarafından ihraççının kredi notunda yapılan bir azaltmanın, ilk muhasebeleştirme sırasındaki kredi notuna kıyasla ihraççının kredi değerliliğinde önemli bir gerileme olduğunu göstermesi durumunda, işletmenin diğer yatırımlarını vadelerine kadar elinde tutma niyetine ilişkin soru işareti doğmaz. Aynı şekilde, işletmenin maruz kalınan riskleri değerlendirmek için dahili derecelendirmeler kullanması durumunda, işletmenin dahili derecelendirmelerin oluşturulmasına yönelik yaklaşımının ve bu derecelendirmelerdeki değişimlerin ihraççının kredi kalitesi hakkında tutarlı, güvenilir ve tarafsız ölçümler sağlaması koşuluyla, söz konusu dahili derecelendirmelerdeki değişimler kredi değerliliğinde önemli ölçüde azalma olan ihraççıların belirlenmesine yardımcı olabilir. Bir finansal varlığın değerinin düştüğüne yönelik delil bulunması durumunda (bakınız: 58 ve 59 uncu Paragraflar), kredi değerliliğindeki azalış çoğu kez önemli addedilir.
- (b) Vergi kanunlarında vadeye kadar elde tutulan yatırıma ilişkin faizin vergiden istisna kısmını ortadan kaldıran ya da önemli ölçüde azaltan bir değişiklik olması (faiz gelirlerine uygulanabilen marjinal vergi oranlarını yeniden belirlemek üzere yapılan değişiklikler hariç).
- (c) İşletmenin mevcut faiz oranı risk pozisyonunu ya da kredi risk politikasını sürdürülebilirliği için vadeye kadar elde tutulacak yatırımlarını satmasını ya da devretmesini gerektiren büyük çaplı bir işletme birleşmesi ya da büyük çaplı bir satışın (bir bölümün satışı gibi) gerçekleşmesi (işletme birleşmesi işletmenin kontrolü altında meydana gelen bir olay olmasına rağmen, faiz oranı risk pozisyonunu ya da kredi risk politikasını korumak için yatırım portföyünde değişiklik yapılması gerekliliği, önceden tahmin edilmeyip de birleşme işleminin sonucunda ortaya çıkmış olabilir).
- (d) Yapılmasına müsaade edilen bir yatırımı ya da belirli türdeki yatırımların yapılabilmesi mümkün en üst düzeyini önemli ölçüde değiştiren ve dolayısıyla işletmenin vadeye kadar elde tutulan bir yatırımı elden çıkarmasına neden olan, kanuni veya idari hükümlerdeki değişiklikler.
- (e) İlgili endüstrinin yasal sermaye gerekliliklerinde önemli bir artış olması ve bunun işletmenin vadeye kadar elde tutulacak yatırımlarını satmak suretiyle küçülmesine sebep olması.
- (f) Yasal risk bazlı sermaye gereksinimlerinin hesaplanmasında kullanılan vadeye kadar elde tutulacak yatırımların risk ağırlıklarında önemli bir artış yapılması.

UR23. Aşağıdakilerin varlığı halinde, işletmenin sabit vadeli bir finansal varlıktaki yatırımını vadesine kadar elinde tutma imkanının bulunmadığı kabul edilir:

- (a) İşletme, anılan yatırımı vadesine kadar finanse etmeye yetecek tutarda finansal kaynağa sahip değildir; ya da
- (b) İşletme, halihazırda, finansal varlığı vadesine kadar elde tutma niyetini ortadan kaldıracak kanuni ya da başka tür bir kısıtlamayla karşı karşıyadır. (Diğer yandan, ihraççının sahip olduğu alım opsiyonu işletmenin ilgili finansal varlığı vadesine kadar elde tutma niyetini ortadan kaldırmaz – bakınız: Paragraf UR 18).

UR24. Paragraf UR 16–UR 23’de belirtilenlerin dışındaki durumlar, işletmenin bir yatırımı vadesine kadar elde tutma niyet ve imkanının bulunmadığını gösterebilir.

UR25. İşletme, vadeye kadar elde tutulacak yatırımlarına ilişkin vadeye kadar elde tutma niyet ve imkanını, sadece bu finansal varlıklar ilk kez muhasebeleştirildiklerinde değil aynı zamanda her bir müteakip bilanço döneminde de değerlendirir.

Krediler ve alacaklar

UR26. Sabit ya da belirlenebilir ödemeleri olan türev olmayan finansal varlıklar (kredi varlıkları, ticari alacaklar, borçlanma araçlarındaki yatırımlar ve bankalardaki mevduat dahil) potansiyel olarak krediler ve alacaklar tanımını karşılarlar. Bununla birlikte, aktif bir piyasada işlem gören bir finansal varlık (borsada işlem gören bir borçlanma aracı gibi, bakınız: Paragraf UR 71), kredi veya alacak olarak sınıflandırılma niteliklerine haiz değildir. Kredi ve alacak tanımını karşılamayan finansal varlıklar, gerekli sınıflandırma koşullarını karşılamaları durumunda vadeye kadar elde tutulacak yatırım olarak sınıflandırılabilirler (bakınız: Paragraf 9 ve Paragraf UR 16-UR 25). Aksi halde kredi veya alacak olarak sınıflandırılacak olan bir finansal varlığın ilk muhasebeleştirilmesi sırasında, söz konusu finansal varlık gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarar yansıtılan ya da satılmaya hazır finansal varlık olarak sınıflanabilir.

Saklı türev ürünler (10-13 üncü Paragraflar)

- UR27. Asal sözleşmenin belirli ve önceden tespit edilmiş bir vadeye sahip olmaması ve işletmenin net varlıklarında kalıntı bir payı temsil etmesi durumunda, anılan sözleşmenin ekonomik özellikleri ve riskleri özkaynağa dayalı finansal araçları ile aynıdır ve saklı türev ürünün yakın ilişkili olarak görülebilmesi için söz konusu ürünün aynı işletmenin özkaynak özelliklerine sahip olması gerekir. İlgili asal sözleşmenin özkaynağa dayalı bir finansal araç olmamakla birlikte finansal araç tanımını karşılaması durumunda, ekonomik özellikleri ve riskleri, bir borçlanma aracının ekonomik özellikleri ve riskleri ile aynıdır.
- UR28. Opsiyon olmayan bir saklı türev ürün (örneğin saklı futures veya swap), ilk muhasebeleştirme sırasında gerçeğe uygun değerinin sıfır olması amacıyla, ilgili asal sözleşmeden sözleşmede belirlenen ya da ima edilen somut koşullar esas alınarak ayrıştırılır. Opsiyon bazlı bir saklı türev ürün (saklı satış, alış, tavan faiz oranı, taban faiz oranı ya da takas opsiyonu gibi), asal sözleşmeden opsiyonun sözleşmede belirlenen koşulları esas alınarak ayrıştırılır. Asal sözleşmenin başlangıçtaki defter değeri, saklı türev ürünün ayrıştırılmasının ardından geriye kalan kalıntı tutardır.
- UR29. Tek bir araçta bulunan çoklu saklı türev ürünler, genellikle, tek bir bileşik saklı türev ürün olarak kabul edilirler. Buna karşılık, özkaynak olarak sınıflandırılan saklı türev ürünler (bakınız: TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum) varlık veya borç olarak sınıflandırılanlardan ayrı olarak muhasebeleştirilirler. Buna ek olarak, bir finansal aracın birden fazla saklı türev ürün içermesi ve söz konusu türev ürünlerin farklı risklerle ilgili olmaları ve istenildiğinde ayrıştırılabilir ve birbirlerinden bağımsız olmaları durumunda, birbirlerinden ayrı olarak muhasebeleştirilirler.
- UR30. Saklı türev ürünün ekonomik özellikleri ve risklerinin asal sözleşmeyle yakından ilişkili olmadığı (Paragraf 11(a)) durumlara ilişkin örnekler aşağıda yer almaktadır. Bu örneklerde, 11(b) ve (c)'de belirtilen koşulların sağlandığının varsayılması durumunda, işletme, saklı türev ürünü asal sözleşmeden ayrı olarak muhasebeleştirir.
- Hamiline, ihraç edenden, hisse senedi veya mal fiyat ve endeksine göre değişen tutarda finansal aracı geri almasını isteme hakkı veren bir saklı satım opsiyonu, asal borçlanma aracıyla yakından ilişkili değildir.
 - İhraç edene, ilgili finansal aracı hamilinden belirli bir fiyattan geri alma hakkı veren bir saklı alım opsiyonu, hamil açısından asal özkaynağa dayalı finansal araç ile yakından ilişkili değildir (Söz edilen alım opsiyonu TMS 32'de yer alan özkaynağa dayalı finansal araç olarak sınıflanma koşullarını sağladığı ve dolayısıyla bu Standardın kapsamı dışında kaldığı durumlarda, ihraç eden açısından özkaynağa dayalı bir finansal araçtır).
 - Sözleşmenin geriye kalan koşullarını borçlanma aracının vadesine kadar uzatmaya ilişkin bir opsiyon veya hüküm, uzatmanın gerçekleştirildiği zamanla aynı zamanda yaklaşık cari piyasa faiz oranına yönelik bir düzeltme yapılmış olmadıkça, asal borçlanma aracı ile yakından ilişkili değildir. İşletmenin bir borçlanma aracı ihraç etmesi ve söz konusu borçlanma aracının hamilinin üçüncü bir kişiye anılan borçlanma aracı üzerinden bir alım opsiyonu yazması durumunda, opsiyonun kullanılması sonucunda borçlanma aracının yeniden pazarlanmasında yer alması ya da bunu kolaylaştırmasını sağlaması talep edilebilecek olan bir ihraççı, ilgili satım opsiyonunun, borçlanma aracının koşullarını opsiyonun vadesine kadar geçerli kıldığını kabul eder.
 - Asal bir borçlanma aracı veya sigorta sözleşmesinde saklı hisse senedine endeksli faiz ya da anapara ödemeleri -faiz veya anapara ödemelerinin özkaynağa dayalı finansal araçların değerine endeksli olduğu- asal araçla yakından ilişkili değildir. Nitekim, asal türev ürün ile saklı türev ürünün içerdiği riskler birbirinden farklıdır.
 - Asal bir borçlanma aracı ya da sigorta sözleşmesinde saklı mala endeksli faiz ya da anapara ödemeleri -faiz ya da anapara ödemelerinin mal (örneğin altın) fiyatına endeksli olduğu - asal araçla yakından ilişkili değildir. Nitekim, asal türev ürün ile saklı türev ürünün içerdiği riskler birbirinden farklıdır.
 - Dönüştürülebilir bir borçlanma aracında saklı özkaynağa dönüştürülme özelliği, hamil açısından asal borçlanma aracıyla yakından ilişkili değildir. (ihraç eden açısından, özkaynağa dönüştürme opsiyonu bir özkaynak aracı olup TMS 32'de yer alan sınıflandırma koşullarını sağlaması kaydıyla bu Standardın kapsamı dışındadır).
 - Asal bir borç sözleşmesinde veya asal bir sigorta sözleşmesinde saklı alım, satım ya da peşin ödeme opsiyonu, opsiyon kullanım fiyatının her bir kullanım tarihinde ilgili asal borçlanma aracının itfa edilmiş maliyetine ya da asal sigorta sözleşmesinin defter değerine yakın (neredeyse eşit) olmadığı sürece, asal sözleşmeyle yakından ilişkili değildir. Saklı bir alım ya da satım opsiyon özelliği bulunan dönüştürülebilir bir borçlanma aracını ihraç eden açısından, sözü edilen alım ya da satım opsiyonunun asal borç sözleşmesiyle yakından ilişkili olup olmadığına ilişkin olarak yapılacak değerlendirme ilgili özkaynak unsurunun TMS 32'ye göre ayrıştırılmasından önce yapılır.
 - Asal bir borçlanma aracında saklı bulunan ve bir tarafa ("lehdar") sahibi olamayabileceği belirli bir referans varlığın kredi riskini diğer bir tarafa ("garantör") devretme imkanı sağlayan kredi türevleri

asal borçlanma aracıyla yakından ilişkili değildir. Bu çeşit kredi türleri, garantöre, referans varlığı doğrudan sahip olmaksızın ilgili referans varlıkla bağlantılı kredi riskini üstlenme imkanı verir.

- UR31. Hamiline, hisse senedi veya mal endeksindeki artış ya da azalışlara göre değişebilen nakit veya diğer finansal varlık tutarları üzerinden ilgili finansal aracı ihraççısına geri satma hakkı veren finansal araç ("satılabilir araç"), karma (melez) araca bir örnektir. İlgili satılabilir araç ilk muhasebeleştirilmesi sırasında ihraççı tarafından gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarar yansıtılan finansal borç olarak tanımlanmadığı sürece, 11 inci Paragrafa göre saklı türev ürünün (diğer bir ifadeyle, endekslenmiş anapara ödemesinin) ayrıştırılması gerekir; çünkü ilgili asal sözleşme Paragraf UR 27'ye göre bir borçlanma aracıdır ve endekslenmiş anapara ödemesi Paragraf UR 30(a) çerçevesinde asal borçlanma aracıyla yakından ilişkili değildir. Anapara ödemesi artıp azalabileceğinden, anılan saklı türev ürün, değeri sözleşmede belirlenmiş değışkene endekslenen opsiyon dışı bir türev üründür.
- UR32. Satılabilir finansal aracın, işletmenin net varlık değerindeki oransal payına (açık uçlu bir yatırım fonunun parçaları veya aynı parçadaki yatırım ürünlerinden bazıları) eşit bir nakit karşılığında her an geri satılabilir olması durumunda, saklı türev ürünün ayrıştırılması ve her bir bileşenin ayrıca muhasebeleştirilmesi, ilgili karma finansal aracın, hamilin anılan finansal aracı ihraççıya geri satma hakkını kullanması durumunda bilanço tarihi itibarıyla yapılması gereken itfa ödemesi tutarından ölçülmesi anlamına gelir.
- UR33. Aşağıdaki örneklerde, saklı türev ürünün ekonomik özellikleri ve riskleri asal sözleşmenin ekonomik özellikleri ve riskleriyle yakından ilişkilidir. Bu örneklerde, saklı türev ürün asal sözleşmeden ayrı olarak muhasebeleştirilmez.
- (a) Aksi halde faiz içeren asal borç sözleşmesi veya sigorta sözleşmesine göre ödenmesi veya tahsil edilmesi gereken faiz tutarını, sözleşmedeki faiz oranı veya faiz oranı endeksine göre değıştiren bir saklı türev ürün, ilgili karma finansal aracın hamilin muhasebe kayıtlarında izlenen yatırımının tamamını geri kazanamayacağı bir şekilde ödenmesinin mümkün olduğu veya ilgili saklı türev ürünün asal sözleşmenin baştaki getiri oranını ikiye katlamadığı ve asal sözleşme ile aynı koşulları haiz bir sözleşme için piyasada gerçekleşecek orana göre iki katı bir getiri oranı ile sonuçlanmadığı sürece, asal sözleşme ile yakından ilişkilidir.
- (b) Bir borç ya da sigorta sözleşmesindeki faiz oranında saklı taban ya da tavan faiz oranı, sözleşme düzenlendiğinde tavan faiz oranının piyasa faiz oranı düzeyinde veya onun üzerinde, taban faiz oranının ise piyasa faiz oranı düzeyinde ya da onun altında olması ve taban ya da tavan faiz oranının asal sözleşme üzerinde kaldıraç etkisi yaratmaması koşuluyla, asal sözleşmeyle yakından ilişkilidir. Benzer biçimde, bir varlığın (örneğin bir malın) alım satımına ilişkin sözleşmede yer alan ve ilgili varlığa istinaden ödenecek ya da varlıktan elde edilecek fiyat üzerinde bir tavan ya da taban oluşturan koşullar/hükümler, ilgili tavan ve tabandan her ikisinin birden başlangıçta asli değersiz olması (işleme konulmasının başlangıçta rasyonel olmaması) ve kaldıraç etkisi oluşturmaması durumunda, asal sözleşmeyle yakından ilişkilidir.
- (c) Yabancı para olarak yapılması gereken anapara ve faiz ödemeleri gerektiren ve asal borçlanma aracında (örneğin iki farklı ülke parası içeren tahvil) saklı yabancı para türü, ilgili asal borçlanma aracıyla yakından ilişkilidir. Bu tür bir türev ürün, "TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri" Standardının parasal kalemlerde meydana gelen yabancı para kazanç ve kayıplarının kâr veya zararda muhasebeleştirilmesini gerektirmesi sebebiyle asal araçtan ayrıştırılmaz.
- (d) İlgili sözleşmenin bir sigorta sözleşmesi olduğu veya finansal araç olmadığı bir asal sözleşmede (fiyatın yabancı para üzerinden belirlendiği finansal olmayan bir aracın alım veya satımına ilişkin sözleşme gibi) saklı yabancı para türü; kaldıraç etkisi yaratmaması, opsiyon özelliği içermemesi ve ödemenin aşağıdaki paralardan biri üzerinden yapılmasını gerektirmesi kaydıyla, asal sözleşmeyle yakından ilişkilidir:
- (i) Söz konusu sözleşmenin taraflarından herhangi birisinin geçerli para birimi;
- (ii) Alınan veya verilen ilgili mal ya da hizmetlerin, ticari işlemlerdeki fiyatlarının belirlenmesinde dünya genelinde sürekli olarak kullanılan para birimi (ham petrol işlemleri için Amerikan Doları gibi)
- (iii) İşlemin gerçekleştiği ekonomik çevrede finansal olmayan kalemlerin alım veya satımına ilişkin sözleşmelerde yaygın olarak kullanılan para birimi (örneğin yerel ticari işlemlerde veya dış ticarete yaygın olarak kullanılan nispeten sabit ya da likit para birimi).
- (e) Sadece faiz ya da sadece anapara takasında (interest-only strip/principal only strip) saklı peşin ödeme opsiyonu, ilgili asal sözleşmenin (i) saklı türev içermeyen bir finansal araca ilişkin sözleşmeye bağlı nakit akışlarını alma hakkının başlangıçta ayrıştırılmasından kaynaklanması ve (ii) orijinal asal borç sözleşmesinde yer almayan bir koşul içermemesi durumunda, söz konusu asal sözleşmeyle yakından ilişkilidir
- (f) Asal bir kiralama sözleşmesinde saklı türev ürün, söz konusu saklı türev ürünün (i) kira ödemelerinin tüketici fiyat endeksine endekslenmesi gibi enflasyon ilişkili bir endeksi ifade etmesi (kiralamanın

kaldıraç etkisi yaratmaması ve endeksin işletmenin kendi ekonomik çevresindeki enflasyonla ilişkili olması koşuluyla), (ii) satışlara bağlı koşullu kira ödemeleri olarak oluşturulması veya (iii) değişken faiz oranlarına bağlı koşullu kira ödemeleri olarak oluşturulması durumunda, asal sözleşmeyle yakından ilişkilidir.

- (g) Asal finansal araçta veya asal sigorta sözleşmesinde saklı parça birleştirme özelliği, parça bazlı yapılan ödemelerin fon varlıklarının gerçeğe uygun değerlerini yansıtan cari parça değerlerinden ölçümleri durumunda ilgili asal finansal araçla ya da asal sözleşmeyle yakından ilişkilidir. Parça birleştirme özelliği, dahili ya da harici bir yatırım fonunun parçaları cinsinden ödemede bulunmayı gerektiren bir sözleşme koşuludur.
- (h) Saklı türev ürün ve asal sigorta sözleşmesinin, işletmenin ilgili saklı türev ürünü ayrı olarak ölçmesini (diğer bir ifadeyle, asal sözleşmeyi dikkate almaksızın) engelleyecek derecede birbirlerine bağlı olmaları durumunda, sigorta sözleşmesinde saklı türev ürün asal sigorta sözleşmesiyle yakından ilişkilidir.

Saklı türev ürün içeren araçlar

UR33A. İşletmenin bir ya da daha fazla saklı türev ürün içeren karma (melez) bir araca taraf olması durumunda, 11 inci Paragraf, işletmenin bu tür saklı türev ürünleri tespit etmesini, bunların asal sözleşmeden ayrıştırılmasının gerekip gerekmediğini değerlendirmesini ve ayrıştırılması gerekenleri ilk muhasebeleştirme sırasında ve müteakiben gerçeğe uygun değerden ölçmesini gerektirir. Anılan gereklilikler daha karmaşık olabilirler ya da finansal aracın tamamının gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak ölçüldüğü durumdan daha az güvenilir olan ölçümlerle sonuçlanabilirler. Dolayısıyla bu Standart, ilgili aracın tamamının alım satım amaçlı olarak sınıflanmasına izin verir.

UR33B. 11 inci Paragrafın saklı türev ürünlerin asal sözleşmeden ayrıştırılmasını gerektirip gerektirmediğine veya bu tür bir ayrıştırmayı yasaklayıp yasaklamadığına bakılmaksızın, bu türden bir sınıflamada bulunulabilir. Diğer yandan Paragraf 11A, Paragraf 11A(a) ve b’de yer alan durumlarda ilgili karma finansal aracın gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak tanımlanmasını haklı çıkarmaz; çünkü bu durum karışıklığı azaltmayacak veya güvenilirliği arttırmayacaktır.

Muhasebeleştirme ve bilanço dışı bırakma (Paragraf 14-42)

İlk muhasebeleştirme (Paragraf 14)

UR34. 14 üncü Paragrafta yer alan ilkenin bir sonucu olarak, işletme, finansal varlığın devrinin satış olarak muhasebeleştirilmesini engelleyen türev ürünler haricinde (bakınız: Paragraf UR 49), bilançosunda yer alan türev ürünlere ilişkin sözleşmeye bağlı hak ve yükümlülüklerini, sırasıyla, varlık ve borç olarak muhasebeleştirir. Finansal varlığın devrinin bilanço dışı bırakmayı gerektirir nitelikte olmaması durumunda, devralan, devraldığı varlığı kendi varlığı olarak muhasebeleştirmez (bakınız: Paragraf UR 50).

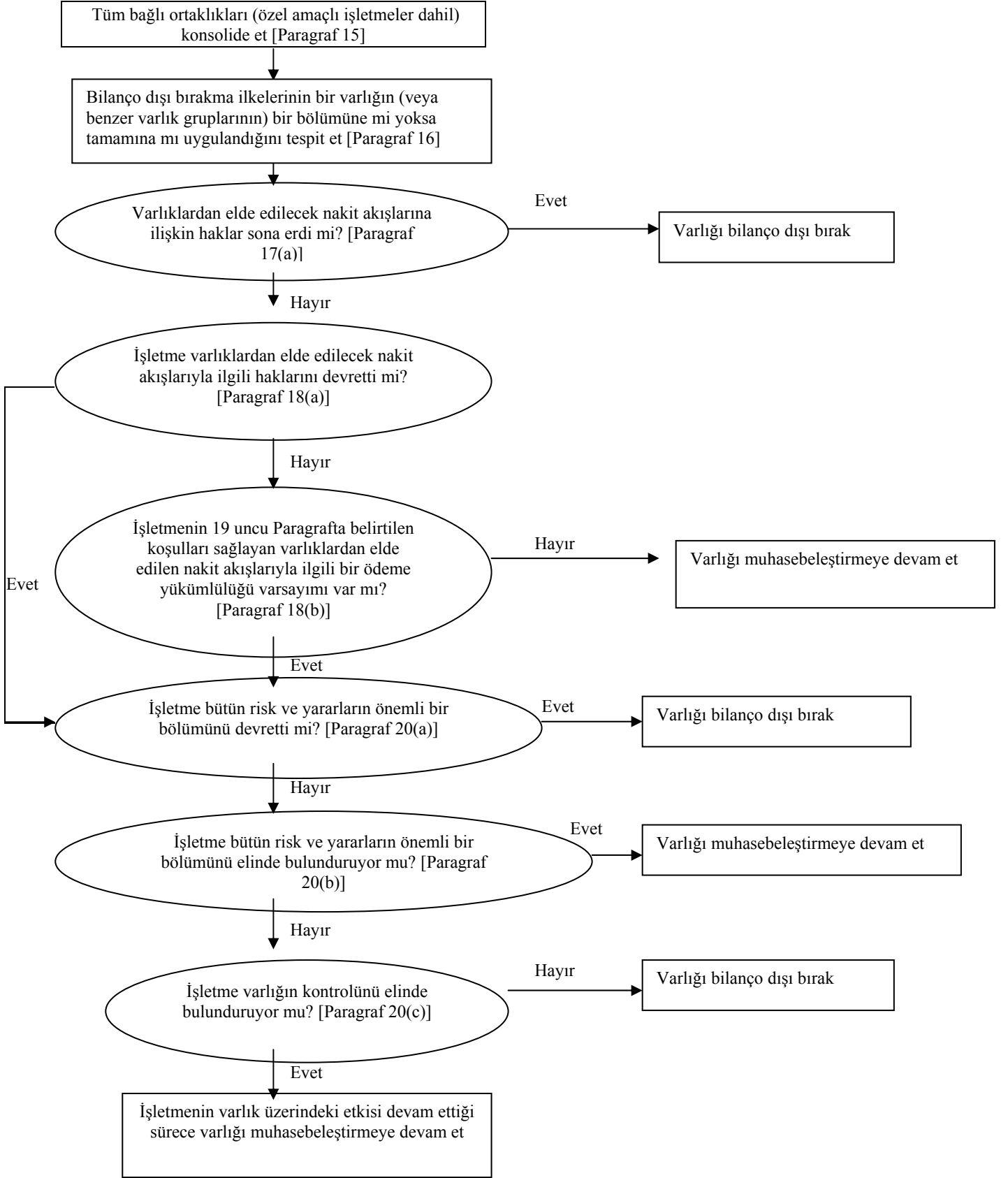
UR35. 14 üncü Paragraftaki ilkenin uygulanmasıyla ilgili örnekler aşağıda yer almaktadır.

- (a) İşletmenin bir sözleşmenin tarafı haline gelmesi ve bunun sonucunda nakit elde etmeye ilişkin yasal bir hakkı ya da nakit ödemede bulunmaya ilişkin yasal bir yükümlülüğü oluşması durumunda, ilgili koşulsuz alacak ve ödemeler varlık veya borç olarak muhasebeleştirilir.
- (b) Mal veya hizmetlerin alış veya satışına ilişkin bir kesin taahhüt sonucunda edinilecek olan varlıklar veya yüklenilecek olan borçlar, genellikle, taraflardan en az biri ilgili anlaşma koşullarını yerine getirinceye kadar muhasebeleştirilmezler. Örneğin kesin bir sipariş alan bir işletme, genellikle, taahhüt tarihinde herhangi bir varlık muhasebeleştirmez (siparişi veren firma da borç muhasebeleştirmez) ve sipariş edilen söz konusu mal ve hizmetler gemiye yükleninceye, teslim edilinceye veya iade edilinceye kadar muhasebeleştirme işlemi ertelenir. Finansal olmayan kalemlerin alım satımına yönelik bir kesin taahhüt, 5-7 inci Paragraflara göre bu Standartın kapsamında olması durumunda, anılan taahhüdün net gerçeğe uygun değeri taahhüt tarihinde varlık veya borç olarak muhasebeleştirilir (bakınız: aşağıda yer alan (c) alt paragrafı). Buna ek olarak, daha önce muhasebeleştirilmemiş olan bir kesin taahhüdün gerçeğe uygun değerinin finansal riskten korunması işleminde finansal riskten korunma konusu kalem olarak tanımlanması durumunda, net gerçeğe uygun değerinde meydana gelen ve korunulan riskle ilişkilendirilebilen her türlü değişiklik, finansal riskten korunma işleminin başlangıcından itibaren varlık veya borç olarak muhasebeleştirilir (bakınız: Paragraf 93 ve 94).
- (c) Bu Standart kapsamındaki bir forward sözleşmesi (bakınız: Paragraf 2-7), ödemenin gerçekleştiği tarihten ziyade, taahhüt tarihinde, varlık veya borç olarak muhasebeleştirilir. İşletmenin bir forward sözleşmesine taraf olması durumunda, ilgili hak ve yükümlülüğün gerçeğe uygun değerleri genellikle birbirine eşittir ve dolayısıyla forward sözleşmesinin net gerçeğe uygun değeri sıfırdır. İlgili hak ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerlerinin sifıra eşit olmaması durumunda, anılan sözleşme varlık veya borç olarak muhasebeleştirilir.

- (d) Bu Standart kapsamındaki opsiyon sözleşmeleri (bakınız: Paragraf 2-7), opsiyon hamilinin veya yazıcısının ilgili sözleşmenin tarafı haline gelmesi durumunda varlık veya borç olarak muhasebeleştirilir.
- (e) Gelecekte yapılması planlanan işlemler, bunların gerçekleşme olasılıklarına bakılmaksızın, işletmeyi herhangi bir sözleşmenin tarafı yapmadıklarından alacak veya borç değillerdir.

Finansal varlıkların bilanço dışı bırakılması (15-37 nci Paragraflar)

UR36. Aşağıda yer alan akış çizelgesi, finansal bir varlığın bilanço dışı bırakılıp bırakılmadığının ve ne kadarının bilanço dışı bırakıldığının değerlendirilmesi sürecini gösterir.



İşletmenin bir finansal varlığa ilişkin nakit akışlarını elde etmek üzere sözleşmeden doğan hakları elinde bulundurduğu, ancak anılan nakit akışlarını bir veya birden fazla alıcıya ödemek üzere sözleşmeden doğan bir yükümlülük üstlendiği düzenlemeler (Paragraf 18(b))

UR37. Paragraf 18(b)'de yer alan durum (işletmenin ilgili finansal varlığın nakit akışlarını elde etmeye yönelik sözleşmeden doğan hakları elinde bulundurmakla birlikte, ilgili nakit akışlarını bir veya birden fazla alıcıya ödemeye yönelik sözleşmeden doğan yükümlülüğü bulunduğu durumlar), örneğin işletmenin özel amaçlı bir işletme veya tröst olması ve sahibi olduğu finansal varlıkların intifa haklarını yatırımcılara ihraç etmesi ve söz konusu finansal varlıklarla ilgili hizmet sağlaması durumunda oluşur. Bu durumda ilgili finansal varlıkların 19 ve 20 nci Paragraflardaki koşullar yerine getirildiği takdirde bilanço dışı bırakılmaları uygundur.

UR38. Paragraf 19'un uygulanmasında, işletme, örneğin finansal varlığı doğrudan tahsis eden veya finansal varlığı devralan ve ilgili nakit akışlarını üçüncü şahıs yatırımcılara aktaran konsolidasyon kapsamına alınmış özel amaçlı bir işletmeyi içeren bir grup olabilir.

Mülkiyetten kaynaklanan risk ve yararların devrinin değerlendirilmesi (Paragraf 20)

UR39. İşletmenin mülkiyetten kaynaklanan bütün risk ve yararları büyük oranda devrettiği durumlara örnekler olarak aşağıdakiler verilebilir:

- Bir finansal varlığın koşulsuz satışı;
- Bir finansal varlığın, geri alım tarihindeki gerçeğe uygun değerinden geri alınma opsiyonuyla birlikte satışı;
- Bir finansal varlığın, asli değersiz (işleme konulması halihazırda rasyonel olmayan / out of money) bir alım ya da satım opsiyonuyla birlikte satışı (diğer bir ifadeyle, opsiyonun o derece asli değersizdir ki, büyük bir ihtimalle vadesinden önce asli değeri olmayacaktır)

UR40. İşletmenin, mülkiyetten kaynaklanan bütün risk ve yararları büyük oranda elinde tuttuğu durumlara ilişkin örnekler aşağıdaki gibidir:

- Geri alım fiyatının sabit olduğu veya satış fiyatı artı borç verenin getirisini içerdiği bir satış ve geri alım işlemi;
- Menkul kıymet borçlanma sözleşmesi;
- Bir finansal varlığın, işletmeyi yeniden piyasa riskiyle karşı karşıya bırakan toplam getirilerinin takasıyla birlikte satışı;
- Bir finansal varlığın önemli ölçüde asli değerli olan bir alım ya da satım opsiyonuyla birlikte satışı (diğer bir ifadeyle, ilgili opsiyon o derece asli değerlidir ki, büyük bir ihtimalle, vadesinden önce asli değersiz);
- Kısa vadeli alacaklarıyla ilgili olarak oluşabilecek kredi zararlarını devralan adına tazmin etmeyi garanti eden bir işletmenin, bu alacaklarını devralana satışı.

UR41. İşletmenin bir varlığın devri esnasında anılan varlığın mülkiyetinden kaynaklanan bütün risk ve yararların büyük bir kısmını devrettiğini düşünmesi durumunda, devredilen varlığı yeni bir işlemle tekrar geri almadığı sürece, gelecek dönemlerde yeniden muhasebeleştirmez.

Kontrolün devrinin değerlendirmesi

UR42. İşletme, devralanın, devredilen varlığı satma imkanının bulunması durumunda devrettiği varlığın kontrolünü elinde bulundurmamaktadır. İşletme, devralanın, devredilen varlığı satma imkanının bulunmaması durumunda devrettiği varlığın kontrolünü elinde bulundurmaktadır. Devralanın, ilgili varlığın aktif bir piyasada alım satımının yapılması halinde devredilen varlığı satma imkanı vardır; çünkü devralan, anılan varlığı işletmeye geri vermesinin gerekmesi durumunda, söz konusu varlığı piyasadan yeniden satın alma imkanı vardır. Örneğin, devredilen varlığın işletmenin onu yeniden satın almasına olanak veren bir opsiyonunun bulunması durumunda, devralanın söz konusu varlığı satma imkanı olabilir; nitekim devralan, söz konusu varlığı, ilgili opsiyonun kullanılmış olması durumunda piyasadan edinebilir. Öte yandan, işletmenin yine aynı türden bir opsiyonunun bulunduğu ancak anılan opsiyonun kullanılması durumunda, devralanın, ilgili varlığı piyasadan edinme imkanının bulunmadığı durumda, devralanın devredilen varlığı satma imkanı yoktur.

UR43. Devralan, sadece, devredilen varlığı ilgisiz bir üçüncü şahsa bütünüyle satma imkanına ve bu imkanı tek taraflı ve ilave kısıtlamalar uygulamaksızın gerçekleştirilme kabiliyetine sahip olması durumunda, devredilen varlığı satma imkanına sahiptir. Buradaki asıl soru, devralanın, devredilen varlıkla ilgili ne yapıp ne yapamayacağına ilişkin sözleşmeye bağlı hak veya yükümlülükleri değil, uygulamada ne yapabilme imkanının bulunduğudır. Özellikle:

- Devredilen varlığa ilişkin bir piyasanın bulunmaması durumunda, devralanın, devredilen varlığı satma konusunda sözleşmeden doğan hakkının bulunması uygulamada herhangi bir anlam ifade etmez;

- (b) Devredilen varlığı elden çıkarma imkanı, söz konusu işlemin serbestçe yapılamaması durumunda uygulamada herhangi bir anlam ifade etmez. Dolayısıyla:
- (i) Devralanın devredilen varlığı elinden çıkarma imkanının başkalarının eylemlerinden bağımsız olması gerekir (diğer bir ifadeyle, bu imkan tek taraflı olmalıdır); ve
 - (ii) Devralan herhangi bir kısıtlayıcı koşul veya engel koymaksızın devredilen varlığı elden çıkarabilmelidir (örneğin, bir kredi varlığının nasıl satılacağıyla ilgili koşullar veya devralana varlığı geri alma hakkı veren bir opsiyon).

UR44. Devralanın devredilen varlığı satma ihtimalinin düşük olması, tek başına, devreden devredilen varlık üzerindeki kontrolünü sürdürdüğü anlamına gelmez. Ancak bir satım opsiyonu ya da teminatın, devralanı devredilen varlığı satmaktan alıkoyması durumunda, devreden, devredilen varlık üzerinde kontrolünü sürdürmektedir. Örneğin bir satım opsiyonu veya teminatın yeterince değerli olması durumunda, devralanı devredilen varlığı satmaktan alıkoyacaktır; çünkü uygulamada, devralan devredilen varlığı bir üçüncü şahsa benzer bir opsiyon ya da başka kısıtlayıcı koşullar öngörmeksizin satamayacaktır. Bunun yerine, devralan, devredilen varlığa ilişkin teminat veya satım opsiyonu çerçevesindeki ödemeleri elde etmek için anılan varlığı elinde tutmaya devam edecektir. Sözü edilen koşullara göre, devreden devredilen varlık üzerindeki kontrolünü sürdürmektedir.

Bilanço dışı bırakılması uygun görülen devirler

UR45. İşletme devredilen varlıklara ilişkin faiz ödemelerinin bir kısmını elde etme hakkını, bu varlıklara hizmet vermesinin bir karşılığı olarak elinde bulundurabilir. İşletmenin, ilgili hizmet sözleşmesinin iptali ya da devri sonucunda elde etmekten vazgeçeceği faiz kısmı, ilgili hizmet varlık ve borcuna dağıtılır. Faizin işletme elde edilmeye devam edilecek kısmı, yalnızca faiz alacağıdır. Örneğin işletme, hizmet sözleşmesinin devri veya iptali üzerine hiçbir faizden vazgeçmeyecek ise, faiz ödemelerinin tamamı yalnızca faiz alacağıdır. Paragraf 27'nin uygulanması amacıyla, ilgili hizmet varlığının ve yalnızca faiz alacağının gerçeğe uygun değerleri, ilgili alacağın defter değerini varlığın bilanço dışı bırakılan kısmı ve muhasebeleştirilmeye devam edilen kısmı arasında dağıtmak için kullanılır. Belirlenen bir hizmet bedelinin bulunmaması veya anılan bedelin işletmenin sunduğu hizmeti karşılamaya yetmeyeceğinin öngörülmesi durumunda, ilgili hizmet yükümlülüğü için gerçeğe uygun değer üzerinden bir borç muhasebeleştirilir.

UR46. Paragraf 27'nin uygulanması amacıyla, işletme, bilanço dışı bırakılan kısmın ve muhasebeleştirilmeye devam edilen kısmın gerçeğe uygun değerlerinin hesaplanması sırasında 28 inci Paragrafa ek olarak, 48, 49 ve UR 69-UR82 Paragraflarında yer alan gerçeğe uygun değer ölçümüne ilişkin hükümleri de uygular.

Bilanço dışı bırakılması uygun görülmeyen devirler

UR47. Takip eden hüküm, Paragraf 29'da belirtilen ilke doğrultusundaki bir uygulamadır. İşletmenin, devredilen varlığın mülkiyetinden kaynaklanan risk ve yararların tamamına yakın bir kısmını elinde bulundurması sebebiyle, devredilen varlıkla ilgili temerrüt zararlarına ilişkin olarak sağladığı teminatın devredilen varlığın bilanço dışı bırakılmasını engellemesi durumunda, devredilen varlığın tamamı muhasebeleştirilmeye devam edilir ve elde edilen bedel borç olarak muhasebeleştirilir.

Devredilen varlıklardaki devam eden ilgi

UR48. Aşağıda yer alan örnekler bir işletmenin devredilen varlık ve buna bağlı borcu Paragraf 30'a göre nasıl ölçmesi gerektiğini gösterir.

Bütün varlıklar

- (a) Devredilen varlıkla ilgili temerrüt zararlarının ödenmesine ilişkin olarak işletme tarafından sağlanan teminatın, işletmenin ilgili varlıktaki devam eden ilgisi ölçüsünde devredilen varlıkların bilanço dışı bırakılmasını engellemesi durumunda, söz konusu devredilen varlık devir tarihi itibarıyla, (i) ilgili varlığın defter değeri ve (ii) işletmenin devir işleminde tahsil ettiği bedelin geri ödemek zorunda kalabileceği en yüksek tutarından ("teminat bedeli") düşük olanından ölçülür. Devre bağlı borç, başlangıçta, teminatın gerçeğe uygun değerinin teminat miktarına eklenmesi suretiyle bulunacak tutardan ölçülür (bu tutar, normal koşullarda, devir dolayısıyla tahsil edilen bedele eşittir). Bunu takiben, teminatın başlangıçtaki gerçeğe uygun değeri zamanla orantılı olarak kâr veya zararda muhasebeleştirilir (bakınız: TMS 18) ve ilgili varlığın değer düşüklüğüne uğramış olması durumunda varlığın defter değeri değer düşüklüğü tutarı kadar azaltılır.

İtfa edilmiş maliyetinden ölçülen varlıklar

- (b) İşletmenin yazdığı bir satım opsiyonu yükümlülüğünün veya elinde bulundurduğu alım opsiyonu hakkının devredilen varlığın bilanço dışı bırakılmasını engellemekte olması ve işletmenin devredilen varlığı itfa edilmiş maliyetten ölçmesi durumunda, devre bağlı borç, maliyetinin (diğer bir ifadeyle, elde edilen bedelin), ilgili maliyet ile devredilen varlığın opsiyonun vadesi itibarıyla itfa edilmiş maliyeti arasındaki farka göre düzeltilmesi suretiyle muhasebeleştirilir. Örneğin bir varlığın, devir tarihindeki itfa edilmiş maliyetinin ve defter değerinin 98 PB, elde edilen bedelin ise 95 PB olduğunu varsayalım. Anılan varlığın opsiyonun vade tarihi itibarıyla itfa edilmiş maliyeti 100 PB'dir. Devredilen varlığa bağlı borcun başlangıçtaki defter değeri 95 PB olup, 95 PB ile 100 PB arasındaki fark etkin faiz yöntemi kullanılmak suretiyle kâr veya zararda muhasebeleştirilir. Opsiyonun kullanılması durumunda, devre bağlı borcun defter değeri ile kullanım fiyatı arasındaki fark, kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

Gerçeğe uygun değerden ölçülen varlıklar

- (c) İşletmenin elinde bulundurduğu bir alım opsiyonu hakkının, devredilen varlığın bilanço dışı bırakılmasını engellemesi ve işletmenin devredilen varlığı gerçeğe uygun değerden ölçmesi durumunda, ilgili varlık gerçeğe uygun değerden ölçülmeye devam edilir. Devre bağlı borç, (i) opsiyonun asli değerli olması (işleme konulmasının halihazırda rasyonel olması) durumunda, opsiyon kullanım fiyatından opsiyonun zaman değeri düşülerek, (ii) opsiyonun asli değersiz olması (işleme konulmasının halihazırda rasyonel olmaması) durumunda ise devredilen varlığın gerçeğe uygun değerinden opsiyonun zaman değeri düşülerek ölçülür. Devre bağlı borcun ölçümünün düzeltilmesi işlemi, ilgili varlığın ve devire bağlı borcun net defter değerlerinin ilgili alım opsiyonu hakkının gerçeğe uygun değeri olmasını sağlar. Örneğin devre konu varlığın gerçeğe uygun değerinin 80 PB, opsiyon uygulama fiyatının 95 PB, opsiyonun zaman değerinin 5 PB olması durumunda, devre bağlı borcun defter değeri 75 PB (80 PB - 5 PB), devredilen varlığın defter değeri ise 80 PB'dir (diğer bir ifadeyle, opsiyonun gerçeğe uygun değeri).
- (d) İşletmenin yazdığı satım opsiyonunun devredilen varlığın bilanço dışı bırakılmasını engellemesi ve işletmenin devredilen varlığı gerçeğe uygun değerden ölçmesi durumunda, devre bağlı borç opsiyonun uygulama fiyatının opsiyonun zaman değerine eklenmesi suretiyle ölçülür. İlgili varlığın gerçeğe uygun değerden ölçülmesi, gerçeğe uygun değer ile opsiyon uygulama fiyatından düşük olanıyla sınırlıdır; çünkü işletmenin devredilen varlığın gerçeğe uygun değerini opsiyonun uygulama fiyatının üzerine çıkarma hakkı bulunmamaktadır. Bu ölçüm, ilgili varlığın ve devre bağlı borcun net defter değerlerinin satım opsiyonu yükümlülüğünün gerçeğe uygun değeri olmasını sağlar. Örneğin, devre konu varlığın gerçeğe uygun değerinin 120 PB, opsiyon uygulama fiyatının 100 PB ve anılan opsiyonun zaman değerinin 5 PB olması durumunda, devre bağlı borcun defter değeri 105 PB (100 PB + 5 PB), ilgili varlığın defter değeri ise 100 PB'dir (bu kez, opsiyon uygulama fiyatı).
- (e) Bir işletmenin elinde bulundurduğu bir alım ve yazdığı bir satım opsiyonu şeklindeki bir oran makasının (*collar*) devredilen varlığın bilanço dışı bırakılmasını engellemesi ve işletmenin devredilen varlığı gerçeğe uygun değerden ölçmesi durumunda, ilgili varlığın gerçeğe uygun değerden ölçülmesine devam edilir. Devre bağlı borç, (i) alım opsiyonunun asli değerli olması durumunda, satım opsiyonunun uygulama fiyatından alım opsiyonunun zaman değeri düşülerek, (ii) alım opsiyonunun asli değersiz olması durumunda ise devredilen varlığın ve satım opsiyonunun gerçeğe uygun değerlerinin toplamından alım opsiyonunun zaman değeri düşülerek ölçülür. Devre bağlı borcun düzeltilmesi, ilgili varlığın ve devre bağlı borcun net defter değerlerinin, işletmenin elinde bulundurduğu ve işletmece yazılmış opsiyonların gerçeğe uygun değerleri olmasını sağlar. Örneğin bir işletmenin gerçeğe uygun değerden ölçülen bir finansal varlığı devrettiğini ve bununla eş zamanlı olarak, kullanım fiyatları sırasıyla 120 PB ve 80 PB olan bir alım opsiyonu satın aldığını ve bir satım opsiyonu yazdığını varsayalım. Diğer yandan, ilgili varlığın gerçeğe uygun değerinin devir tarihinde 100 PB olduğunu farz edelim. Sözü edilen alım ve satım opsiyonunun zaman değerleri, sırasıyla, 5 PB ve 1 PB'dir. Bu durumda işletme 100 PB (varlığın gerçeğe uygun değeri) tutarında bir varlık ve 96 PB [(100 PB + 1 PB) - 5 PB] tutarında bir borç muhasebeleştirir. Dolayısıyla net varlık değeri 4 PB'dir. Anılan tutar (4 PB), işletmenin elinde bulundurduğu ve yazdığı söz konusu opsiyonların gerçeğe uygun değeridir.

Bütün devirler

- UR49. Bir finansal varlığın devrinin bilanço dışı bırakılmayı gerektirmediği durumlarda, devredilen varlığın ya da devirden kaynaklanan borcun muhasebeleştirilmelerinin yanı sıra devreden sözleşmeden doğan hak veya yükümlülüklerinin türev ürün olarak muhasebeleştirilmesinin aynı hak ve yükümlülüklerin iki kez muhasebeleştirilmesine sebep olduğu durumlarda, devreden sözleşmeden doğan hak ve yükümlülükleri ayrıca türev ürün olarak muhasebeleştirilmez. Örneğin, devreden elinde bulundurduğu bir alım opsiyonu finansal varlıkların devrinin satış olarak muhasebeleştirilmesini engelleyebilir. Bu durumda ilgili alım opsiyonu türev varlık olarak ayrıca muhasebeleştirilmez.

UR50. Bir finansal varlığın devrinin bilanço dışı bırakılmayı gerektirmediği durumlarda, devredilen varlığı kendi varlığı olarak muhasebeleştirmez. Devralan nakit veya diğer şekilde yapmış olduğu ödemeyi bilanço dışı bırakır ve devredenden bir alacak muhasebeleştirir. Devredenin (bir geri alım sözleşmesinde olabileceği gibi) devredilen varlığın tamamının kontrolünü sabit bir tutar karşılığında geri almaya yönelik hem bir hak hem de bir yükümlülüğünün bulunması durumunda, devralan sözü edilen alacağını kredi veya alacak olarak muhasebeleştirir.

Örnekler

UR 51. Aşağıda yer almakta olan örnekler bu Standardın bilanço dışı bırakma ilkelerinin uygulamasını göstermektedir.

- (a) *Geri alım sözleşmeleri ve menkul kıymet borçlanmaları.* Bir finansal varlığın, aynı varlığı sabit bir fiyattan veya satış fiyatı artı borç verenin getiri payı ile devredene geri vermek üzere yapılan bir sözleşmeyle satılması veya ilgili varlığın devredene geri verileceği konusunda anlaşarak borçlanılması durumunda, anılan varlık bilanço dışı bırakılmaz; çünkü devreden mülkiyetten kaynaklanan bütün risk ve yararları büyük ölçüde elinde bulundurmaktadır. Devralanın varlığı satma ya da rehin etme hakkı elde ettiği durumda, devreden, ilgili varlığı kendi bilançosunda, örneğin kredi veya geri alım sözleşmesinden doğan alacak olarak yeniden sınıflandırır.
- (b) *Geri alım sözleşmeleri ve menkul kıymet borçlanmaları-büyük ölçüde aynı olan varlıklar.* Bir finansal varlığın, aynı varlığı veya büyük ölçüde aynı olan başka bir varlığı sabit bir fiyattan veya satış fiyatı artı borç verenin getiri payı ile birlikte devredene geri vermek üzere yapılan bir sözleşme çerçevesinde satılması veya aynı ya da büyük ölçüde aynı olan bir varlığın devredene geri verileceği konusunda anlaşarak ödünç alınması veya borçlanılması durumunda, anılan varlık bilanço dışı bırakılmaz; çünkü devreden mülkiyetten kaynaklanan bütün risk ve yararları büyük ölçüde elinde bulundurmaktadır.
- (c) *Geri alım sözleşmeleri ve menkul kıymet borçlanmaları-ikame hakkı.* Sabit bir fiyattan veya satış fiyatı artı borç verenin getiri payından geri alım hakkı veren bir sözleşmenin veya benzeri menkul kıymet borçlanma işlemlerinin, devralana, devredilen varlıklara benzer nitelikte ve geri alım tarihinde bunlarla eşit gerçeğe uygun değere sahip varlıkları bunların yerine ikame etme hakkını vermesi durumunda, ilgili geri alım işlemi veya menkul kıymet borçlanma işlemi çerçevesinde satılan veya borçlanılan varlık bilanço dışı bırakılmaz; çünkü devreden, mülkiyetten kaynaklanan bütün risk ve yararları büyük ölçüde elinde bulundurmaktadır.
- (d) *Gerçeğe uygun değerden geri alma ilk tercih hakkı.* İşletme bir finansal varlığı satar ve devralanın aynı varlığı satması halinde varlığı gerçeğe uygun değerden geri almak için ilk tercih hakkını elinde bulundurursa, varlığı bilanço dışı bırakır; çünkü anılan işletme, mülkiyetten kaynaklanan bütün risk ve yararları büyük ölçüde devretmiştir.
- (e) *Aynı anda alım satım işlemi.* Bir finansal varlığın satıldıktan kısa bir süre sonra geri alınmasına, aynı anda alım satım işlemi denir. Bu tür bir geri alım, ilk işlemin bilanço dışı bırakılma koşullarını karşılaması durumunda ilgili varlığın bilanço dışı bırakılmasına engel değildir. Bununla birlikte, finansal varlığın satışına ilişkin sözleşmenin aynı varlığı sabit bir fiyattan ya da satış fiyatı artı borç verenin getiri payı ile birlikte geri alımını öngören başka bir sözleşmeyle eşzamanlı olarak yapılmış olması durumunda, ilgili varlık bilanço dışı bırakılmaz.
- (f) *Önemli ölçüde asli değerli olan alım ve satım opsiyonları.* Devredenin, devredilen finansal varlık üzerinde bir geri alım opsiyonu bulunmakta ve anılan opsiyon önemli ölçüde asli değerli ise, yapılan devir işlemi bilanço dışı bırakılma koşullarını taşımaz; çünkü devreden mülkiyetten kaynaklanan bütün risk ve yararları büyük ölçüde elinde bulundurmaktadır. Aynı şekilde, devralanın devredilen finansal varlık üzerinde bir satım opsiyonu bulunmakta ve anılan opsiyon önemli ölçüde kârda ise, söz konusu devir işlemi bilanço dışı bırakılma koşullarını taşımaz; çünkü devreden mülkiyetten kaynaklanan bütün risk ve yararları büyük ölçüde elinde bulundurmaktadır.
- (g) *Önemli ölçüde asli değersiz olan alım ve satım opsiyonları.* Devredilen finansal varlık üzerinde, sadece, devralanın önemli ölçüde zararda olan bir satım opsiyonu veya devredenin önemli ölçüde zararda olan bir alım opsiyonu varsa, bu varlık bilanço dışı bırakılır. Bunun sebebi, devredenin, mülkiyetten kaynaklanan bütün risk ve yararları büyük ölçüde devretmiş olmasıdır.
- (h) *İstenildiğinde piyasadan elde edilebilecek ve üzerinde önemli ölçüde asli değerli veya asli değersiz olmayan bir alım opsiyonu bulunan varlıklar.* Bir işletmenin, istenildiğinde piyasadan elde edilebilecek bir varlığa ilişkin alım opsiyonunu elinde bulundurması ve bu opsiyonun önemli ölçüde asli değerli veya asli değersiz olmaması durumunda, bu varlık bilanço dışı bırakılır. Çünkü (i) işletme, mülkiyetten kaynaklanan bütün risk ve yararları ne önemli ölçüde elinde bulundurmakta ne de devretmektedir ve (ii) kontrolü elinde bulundurmamaktadır. Öte yandan, anılan varlığın piyasadan istenildiğinde elde edilebilir olmaması durumunda, varlığın üzerinde alım opsiyonu bulunan tutarı kadarki kısmı bilanço dışı bırakılmaz; çünkü işletme ilgili varlığın kontrolünü elinde bulundurmaktadır.
- (i) *İstenildiğinde piyasadan elde edilemeyecek ve üzerinde işletme tarafından yazılan önemli ölçüde asli değerli veya asli değersiz olmayan bir satım opsiyonu bulunan varlıklar.* Bir işletmenin, istenildiğinde piyasadan elde edilemeyecek bir finansal varlığı devretmesi ve üzerine önemli ölçüde asli değersiz olmayan bir satış opsiyonu yazması durumunda, anılan işletme, mülkiyetten kaynaklanan bütün risk ve yararları yazılan söz konusu satış opsiyonu sebebiyle büyük ölçüde devretmiş ya da elinde tutmuş olmaz. Söz konusu satım

opsiyonunun, devralanın ilgili varlığı satmasını engellemeye yetecek düzeyde değerli olması durumunda, işletme anılan varlığın kontrolünü elinde bulundurmaktadır. Bu durumda, ilgili varlık işletmenin devam eden ilgisi oranında muhasebeleştirilmeye devam edilir (bakınız: Paragraf UR 44). Sözü edilen satım opsiyonunun, devralanın anılan varlığı satmasını engellemeye yetecek düzeyde değerli olmaması durumunda, işletme varlığın kontrolünü devretmektedir. Bu durumda varlık bilanço dışı bırakılır.

- (j) *Gerçeğe uygun değerden satım veya alım opsiyonuna ya da vadeli geri alım sözleşmesine tabi varlıklar.* Uygulama veya geri alım fiyatının geri alım tarihinde finansal varlığın gerçeğe uygun değerine eşit olduğu bir satım veya alım opsiyonuna veya vadeli geri alım sözleşmesine tabi bir finansal varlığın devri işlemi, ilgili varlığın bilanço dışı bırakılmasını gerektirir; çünkü mülkiyetten kaynaklanan risk ve yararların büyük bir bölümü devredilmektedir.
- (k) *Nakit olarak ödenen alım ya da satım opsiyonları.* İşletme, nakit esasta net olarak ödenecek alım ya da satım opsiyonuna veya bir vadeli geri alım sözleşmesine tabi bir finansal varlığın devri işlemini, bu varlığın mülkiyetinden kaynaklanan bütün risk ve yararları büyük ölçüde elinde tutup tutmadığı açısından değerlendirir. İşletme devredilen varlığın mülkiyetinden kaynaklanan bütün risk ve yararları büyük ölçüde elinde tutmamakta olması durumunda, devredilen varlığın kontrolünü elinde tutup tutmadığını belirler. Satım, alım ya da vadeli geri alım sözleşmesinin nakit esasta net olarak ödenebilmesi, her zaman için işletmenin ilgili varlığın kontrolünü devrettiği anlamına gelmez (bakınız: Paragraf UR 44 ve yukarıdaki (g), (h) ve (i) alt Paragrafları)
- (l) *Koşulsuz geri alım opsiyonları.* Koşulsuz geri alım opsiyonları, işletmelere, bazı kısıtlamalara tabi olarak devredilen varlıkları geri alma hakkı veren koşulsuz sözleşmelerdir. Bu tür bir opsiyonun mülkiyetten kaynaklanan bütün risk ve yararların büyük ölçüde devredilmesiyle veya elde tutulmasıyla sonuçlanmaması durumunda, anılan opsiyon, sadece geri alınabilecek tutar düzeyinde bilanço dışı bırakılmayı engeller (devralanın ilgili varlıkları satmadığını varsaydığımızda). Örneğin kredi varlıklarının defter değerlerinin ve bunların devri dolayısıyla elde edilen tutarların 100.000 PB ve her bir kredinin geri çağrılabilir (call back) olduğunu, ancak geri alımı (repurchase) yapılabilecek kredilerin toplam tutarının 10.000 PB'yi geçemeyeceğini varsaydığımızda, bilanço dışı bırakılması uygun görülen kredilerin tutarı 90.000 PB'dir.
- (m) *Geri alımlar.* Devredilen varlıklara ilişkin hizmet vermekte olan bir işletme (devreden de olabilir), mevcut varlıkların tutarının, bu varlıklara yönelik hizmet maliyetinin ilgili hizmetin faydalarına oranla bir yük haline geldiği belirli bir seviyeye düşmesi durumunda, devredilen varlıkların kalanının geri alınmasına yönelik bir hakka sahip olabilir. Anılan geri alım haklarının, işletmenin mülkiyetten kaynaklanan bütün risk ve yararları büyük ölçüde devretmesi veya elinde bulundurmasıyla sonuçlanmaması ve devralanın ilgili varlıkları satamayacak olması durumunda, anılan hak ilgili varlıkların sadece geri alım opsiyonuna tabi tutarı kadarki kısmının bilanço dışı bırakılmasını engeller.
- (n) *Devredilen elde bulundurulmakta olan haklar ve kredi teminatları.* Bir işletme, devredilen varlıkla ilgili olarak elinde bulundurduğu haklarının tümünü veya bir kısmını devretmek suretiyle, devralanın kredi güvenilirliğinde bir artış yaratabilir. Diğer bir şekilde, işletme sınırsız veya belirli bir tutarla sınırlandırılmış bir kredi garantisi sağlamak suretiyle devralanın kredi güvenilirliğinde yine bir artışa sebep olabilir. İşletme devredilen varlığın mülkiyetinden kaynaklanan bütün risk ve yararları büyük ölçüde elinde bulundurduğu takdirde, varlığın tamamını muhasebeleştirmeye devam eder. İşletmenin varlığın mülkiyetinden kaynaklanan risk ve yararların neredeyse tamamını değil de bir kısmını elinde bulundurmaya devam etmesi ve anılan varlığın kontrolünü elinde bulundurmakta olması durumunda, söz konusu varlığın işletmenin ödemesi gerekebilecek nakit ya da diğer varlıklar kadarki kısmının bilanço dışı bırakılması mümkün olmaz.
- (o) *Toplam getiri swapı.* İşletme bir finansal varlığı devralana satabilir ve devralanla, ilgili varlığa ilişkin tüm faiz ödemesi nakit akışlarının sabit veya değişken oranlı bir ödeme karşılığında işletmeye ait olacağı ve ilgili varlığın gerçeğe uygun değerindeki herhangi bir artış veya azalış işletme tarafından karşılanacağı bir toplam getiri takasına girebilir. Bu durumda, söz konusu varlığın bilanço dışı bırakılmasına izin verilmez.
- (p) *Vadeli faiz oranı swapı.* İşletme, devralana, sabit oranlı bir finansal varlık devredebilir ve devredilen finansal varlığın anapara tutarına eşit olan bir tutar (türev ürün tutarı) üzerinden sabit oranlı faiz elde etmek ve değişken oranlı faiz ödemek üzere, devralanla bir vadeli faiz oranı takasına girebilir. Vadeli faiz oranı takası, takas işlemindeki ödemelerin devredilen varlıkla ilgili ödemelerin yapılması koşuluna bağlı olmaması kaydıyla, devredilen varlığın bilanço dışı bırakılmasını engellemez.
- (q) *İtfa edilen vadeli faiz oranı swapı.* İşletme zaman içerisinde ödenecek olan sabit oranlı bir finansal varlığı devredebilir ve devralanla türev ürün tutarı üzerinden sabit bir faiz oranı elde etmek ve değişken bir faiz oranı ödemek üzere vadeli faiz oranı takasına girebilir. Takasın türev ürün tutarının, itfa edildiği süre içerisinde herhangi bir zamanda ödenmemiş bulunan anapara tutarına eşit olması durumunda, takas genellikle işletmenin peşin ödeme riskini büyük ölçüde elinde tutmaya devam etmesiyle sonuçlanır. Bu durumda işletme ya devrolan bütün varlıkları muhasebeleştirmeye devam eder ya da devam eden ilgisi ölçüsünde bu varlıkları muhasebeleştirmeyi sürdürür. Aksine, takas işlemindeki türev ürünün anapara tutarının itfa edilmesi işleminin devredilen varlığın anaparasının ödenmemiş tutarıyla ilişkili bulunmaması durumunda, bu tür bir takas, işletmenin varlıkla ilgili peşin ödeme risklerini elinde bulundurmasıyla sonuçlanmayacaktır. Dolayısıyla, takas ödemelerinin devredilen varlıkla ilgili faiz ödemelerinin yapılması koşuluna bağlı olmaması kaydıyla, devredilen varlıkların bilanço dışı bırakılmasına engel olmaz ve yapılan takas işlemi, işletmenin, devredilen varlıkların mülkiyetinden kaynaklanan diğer her türlü önemli risk ve yararı elinde bulundurmasıyla sonuçlanmayacaktır.

UR52 Bu Paragraf işletmenin devam eden ilgisinin finansal varlığın bir parçasına ilişkin olduğu durumlar açısından devam eden ilgi yaklaşımının uygulanmasını gösterir.

Bir işletmenin, kupon ve etkin faiz oranı %10, anapara ve itfa edilmiş maliyeti 10.000 PB olan peşin olarak ödenebilir bir kredi portföyüne sahip olduğunu varsayalım. İşletme, devralanla 9.115 PB ödeme karşılığında, devralanın ilgili anaparaya ilişkin her türlü ödemenin 9.000 PB tutarı kadarlık kısmını ve bunun %9.5 oranındaki faizini elde etme hakkını kazandığı bir işleme girmiştir. İşletme, anaparanın geriye kalan 1.000 PB tutarındaki kısmının, buna ilişkin %10 oranındaki faizi ve anaparanın devredilen 9.000 PB'sinin geriye kalan %0.5 oranındaki faizine ilişkin hakları elinde bulundurmaktadır. Yapılan peşin ödemeler, devralan ve işletme arasında 1:9 oranında dağıtılır; ancak ödenmeyen tutarlar işletmenin 1.000 PB tutarındaki anapara hakkından, sözü edilen hak sıfırlanmaya kadar düşülür. İlgili kredilerin işlem tarihindeki gerçeğe uygun değerleri 10.100 PB'dir ve anılan %0.5 oranında faizin tahmini gerçeğe uygun değeri ise 40 PB'dir.

İşletme, mülkiyetten kaynaklanan bazı önemli risk ve yararları (örneğin önemli peşin ödeme riski) devretmekle birlikte mülkiyetten kaynaklanan önemli risk ve yararların bazılarını (devredilen elde bulundurulacak haklar sebebiyle) halen elinde bulundurmaya devam ettiğini ve kontrolü de elinde bulundurduğuna karar vermiştir. Bu nedenle, işletme devam eden ilgi yaklaşımını uygular.

Bu Standardı uygulamak için, işletme, anılan işlemi (a) 1.000 PB tutarında tam orantılı bir elde bulundurma hakkı ve (b) devralana kredi zararlarına karşılık kredi değerliliğinde bir artış sağlamak suretiyle krediyle olan ilişkisinin devamı olarak analiz eder.

İşletme, 9.115 PB tutarındaki tahsilatın 9.090 PB tutarındaki kısmını (%90×10.100 PB) tam orantılı olarak devredilen %90'lık bölümün tahsilatı olarak hesaplar. Tahsil edilen tutarın 25 PB tutarındaki kalan kısmı ise devralana kredi zararlarına karşılık kredi değerliliğinde artış sağlamak amacıyla peşin alınan tutarı temsil eder. Buna ilaveten, %0.5 oranındaki işletme lehine fark, sağlanan kredi değerliliğindeki artış karşılığında alınan tutarı temsil eder. Dolayısıyla kredi değerliliğinde sağlanan artış için alınan toplam tutar 65 PB'dir (25 PB + 40 PB).

İşletme, nakit akışlarının %90'ı üzerindeki payının satışı işleminden elde ettiği kazanç veya kaybı hesaplar. Devredilen %90 oranındaki kısımın işletmenin elinde kalan %10 tutarındaki kısma ilişkin gerçeğe uygun değerlerin ayrıştırılmadığını varsayıldığında, işletme ilgili varlığın defter değerini 28 inci Paragrafa göre aşağıdaki şekilde hesaplar:

	<i>Tahmini gerçeğe uygun değer</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Tahsis edilen defter değeri</i>
Devredilen kısım	9.090	%90	9.000
Elde tutulan kısım	<u>1.010</u>	%10	<u>1.000</u>
Toplam	<u>10.100</u>		<u>10.000</u>

İşletme, ilgili nakit akışlarının %90'lık bölümünün satışından kaynaklanan kazanç veya kaybı, alınan bedelden devredilen kısma ilişkin defter değerini çıkarmak suretiyle hesaplar. Başka bir deyişle, ilgili kazanç tutarı 90 PB'dir (9.090 PB – 9.000 PB). İşletmenin elinde bulundurduğu kısmın defter değeri ise 1.000 PB'dir.

Buna ek olarak, işletme, elinde bulundurduğu hakların kredi zararlarına karşılık devredilmesinden kaynaklanan devam eden ilgisini de muhasebeleştirir. Buna göre, 1.000 PB tutarında varlık (işletmenin devir sonucunda elde edemeyebileceği nakit akışlarının azami tutarı) ve devre bağlı 1.065 PB tutarında borç muhasebeleştirir (işletmenin devir sonucunda elde edemeyebileceği nakit akışlarının azami tutarı olan 1.000 PB + devir işleminin gerçeğe uygun değeri olan 65 PB)

İşletme yukarıdaki bilgileri, ilgili işlemi aşağıdaki gibi muhasebeleştirmek için kullanır:

	<i>Borç</i>	<i>Alacak</i>
Varlığın orijinal değeri	-	9.000
Krediyle ilgili işletme bünyesinde kalan kısım	1.000	-

İşletme lehine oluşan ilave faiz farkının gerçeğe uygun değeri	40	-
Kâr veya Zarar (Devirdeki Kazanç)	-	90
Borç	-	90
Nakit olarak tahsil edilen tutar	<u>9.115</u>	<u>-</u>
Toplam	<u>10.155</u>	<u>10.155</u>

Anılan işlemin ardından, ilgili varlığın defter değeri 2.040 PB'dir. Bu tutar elde kalan kısmın dağıtılan defter değeri olan 1.000 PB ve kredi zararlarına karşılık krediyle ilgili işletmenin elinde bulundurduğu risk tutarı olan 1.040 PB'nin (bu tutar işletme lehine oluşan 40 PB tutarındaki faiz farkını da içermektedir) toplamına eşittir.

Müteakip dönemlerde, işletme, kredi değerliliğinde sağlanan artış karşılığında elde ettiği 65 PB tutarındaki bedeli zamanla orantılı bir şekilde etkin faiz yöntemiyle muhasebeleştirir ve varlığa ilişkin olarak oluşan herhangi bir kredi değer düşüklüğünü finansal tablolarına yansıtır. Kredi değer düşüklüğünün muhasebeleştirilmesine örnek olarak, gelecek yıl ilgili kredilere ilişkin olarak 300 PB tutarında bir kredi değer düşüklüğü zararı oluştuğunu farz edelim. İşletme muhasebeleştirdiği varlığı 600 PB (300 PB elde tutulan krediyle bağlantılı ve 300 PB de kredi zararlarıyla ilgili devredene sağladığı kredi değerliliğindeki artışla ilgili olarak), muhasebeleştirdiği borcu ise 300 PB tutarında azaltır. Anılan işlemin net sonucu, gelir tablosuna ilgili kredinin değer düşüklüğüne ilişkin 300 PB tutarında zarar yansıtılmasıdır.

Bir finansal varlığın normal yoldan alımı veya satımı (Paragraf 38)

- UR53. Bir finansal varlığın normal yoldan alımı veya satımı, Paragraf UR 55 ve UR 56'da yer verildiği üzere ticari işlem tarihi ya da teslim tarihi muhasebesi yöntemlerinden birisi kullanılarak muhasebeleştirilir. Kullanılan yöntem, 9 uncu Paragrafta yer alan bir finansal varlık sınıfına ait tüm finansal varlıkların her türlü alı ve satışı işlemlerine tutarlı biçimde uygulanır. Bunun için, alım satım amaçlı olarak elde tutulan varlıklar, gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan varlıklardan farklı bir sınıf oluştururlar.
- UR54. Sözleşmenin değerinde meydana gelen değişimlerin net olarak ödenmesine izin veren veya bunu zorunlu kılan bir sözleşme, normal bir sözleşme değildir. Bu sebeple, bu tür bir sözleşme, ticari işlem tarihi ve teslim tarihi arasındaki dönemde türev ürün olarak muhasebeleştirilir.
- UR55. Ticari işlem tarihi, işletmenin bir varlığı almayı veya satmayı taahhüt ettiği tarihtir. Ticari işlem tarihi muhasebesi, (a) elde edilecek olan varlığın ve buna ilişkin ödemede bulunma borcunun ticari işlem tarihinde muhasebeleştirilmesini, ve (b) ticari işlem tarihi itibarıyla, satılan varlığın bilanço dışı bırakılmasını, satıştan kaynaklanan kazanç ya da kaybın muhasebeleştirilmesini ve alıcının yapacağı ödemeye ilişkin bir alacak muhasebeleştirilmesini gerektirir. Genellikle, mülkiyetin el değiştirmesinin söz konusu olduğu durumlarda, teslim tarihine kadar varlık ve buna bağlı borç üzerinde faiz tahakkuk etmeye başlamaz.
- UR56. Teslim tarihi, bir varlığın işletmeye teslim edildiği veya işletme tarafından teslim edildiği tarihtir. Teslim tarihi muhasebesi, (a) varlığın işletme tarafından elde edildiği tarihte muhasebeleştirilmesini, ve (b) varlığın işletme tarafından teslim edildiği tarih itibarıyla bilanço dışı bırakılmasını ve yine aynı tarih itibarıyla elden çıkarma kazanç ya da kaybının muhasebeleştirilmesini gerektirir. Teslim tarihi muhasebesinin uygulanması durumunda, işletme, teslim aldığı varlıklarda olduğu gibi, ticari işlem tarihi ve teslim tarihi arasındaki dönem boyunca varlığın gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişimleri muhasebeleştirir. Başka bir ifadeyle, gerçeğe uygun değerdeki değişim, maliyetinden veya itfa edilmiş maliyetinden gösterilen varlıklar için muhasebeleştirilmez; diğer yandan gerçeğe uygun değer farkı kâr veya zarara yansıtılan olarak sınıflandırılan finansal varlıklar için kâr veya zararda, satılmaya hazır olarak sınıflandırılan finansal varlıklar için ise özkaynaklarda muhasebeleştirilir.

Finansal borcun bilanço dışı bırakılması (Paragraf 39-42)

- UR57. Bir finansal borç (veya bir bölümü) aşağıdakilerden herhangi birinin olması durumunda sona erer:
- (a) Borçlunun, ilgili borcunu (veya bir bölümünü) nakit, diğer bir finansal varlık, mal veya hizmet olarak alacaklıya ödemesi;
- (b) Borçlunun, borca (veya bir bölümünü) ilişkin asli sorumluluktan hukuki süreç çerçevesinde veya alacaklının rızasıyla yasal olarak kurtulması durumunda (borçlunun teminat vermiş olması da bu duruma sebep olabilir).
- UR58. Borçlanma aracını ihraç edenin ilgili aracı geri satın alması durumunda, ihraç edenin bu aracın piyasa yapıcısı konumunda olması veya yakın dönemde anılan aracı yeniden satmayı planlaması halinde dahi borç sona ermiş olur.

- UR59. Tröst de dahil olmak üzere üçüncü bir şahsa yapılan ödeme (bazen “özünde kendiliğinden iptal” olarak da adlandırılır) kanunen mümkün olmadıkça, tek başına, borçluyu alacaklıya ilişkin asli yükümlülüğünden kurtarmaz.
- UR60. Bir borçlunun üçüncü bir şahsa yükümlülüğünün üstlenilmesi için ödemede bulunması ve alacaklıya ilgili borca ilişkin yükümlülüğün üçüncü bir şahıs tarafından üstlenildiğini bildirmesi durumunda, borçlu, Paragraf UR 57(b)’de yer alan koşul yerine gelmeden ilgili borç yükümlülüğünün bilanço dışı bırakamaz. Borçlunun üçüncü bir şahsa yükümlülüğünü üstlenmesi için ödemede bulunup alacaklıdan yasal olarak bunun onayını alması durumunda, borçlu açısından borç sona ermiş sayılır. Ancak borçlu, sözü edilen üçüncü şahsa veya doğrudan ilk alacaklıya borca ilişkin ödemede bulunmayı kabul etmiş olması durumunda, üçüncü şahsa ilişkin yeni bir borç yükümlülüğü muhasebeleştirir.
- UR61. Mahkeme veya alacaklının kararıyla borcun yasal olarak sona ermesi sonucunda ilgili borç bilanço dışı bırakılsa dahi, işletme, Paragraf 15-37’de belirtilen bilanço dışı bırakma koşullarının karşılanmaması durumunda devredilen finansal varlıklarla ilgili yeni bir borç muhasebeleştirebilir. Sözü edilen koşulların karşılanmaması durumunda, devredilen varlıklar bilanço dışı bırakılmaz ve işletme devredilen varlıklara ilişkin yeni bir borç muhasebeleştirir.
- UR62. Paragraf 40 açısından, elde edilecek her türlü ücretin düşülmesinden sonra geriye kalan ödenecek ücret tutarı da dahil olmak üzere yeni koşullar çerçevesinde oluşacak nakit akışlarının orijinal etkin faiz oranı kullanılarak iskonto edilen bugünkü değerinin orijinal finansal borcun geriye kalan nakit akışlarının iskonto edilmiş bugünkü değerinden en az %10 farklı olması durumunda, koşulların önemli ölçüde farklılaştığı kabul edilir. Borç araçlarının takasının veya koşulların değişmesinin borcun sona ermesi olarak muhasebeleştirilmesi durumunda, oluşan maliyet ve ücretler, borcun sona ermesi dolayısıyla oluşan kazanç veya kaybın bir parçası olarak muhasebeleştirilir. Borç araçlarının takasının veya koşulların değişmesinin borcun sona ermesi olarak muhasebeleştirilmemesi durumunda, oluşan maliyet ve ücretler borcun defter değerine etkiler ve değişen borcun geri kalan ömrü boyunca itfa edilir.
- UR63. Bazı durumlarda, alacaklı, borçlunun ödemede bulunma konusundaki mevcut yükümlülüğünü kaldırır, ancak borçlu asli sorumluluğu üstlenen tarafın ödemeyi yapmaması durumunda ödemede bulunmaya yönelik bir teminat yükümlülüğü üstlenir. Bu durumda, borçlu:
- (a) İlgili teminata ilişkin yükümlülüğünün gerçeğe uygun değeri üzerinden yeni bir finansal borç muhasebeleştirir; ve
- (b) (i) ödenen tutarlar ile (ii) orijinal finansal borcun gerçeğe uygun değeri eksi yeni finansal borcun gerçeğe uygun değeri arasındaki farka göre kazanç veya kayıp muhasebeleştirir.

Ölçme (Paragraf 43-70)

Finansal varlık ve finansal borçların başlangıçtaki ölçümleri (Paragraf 43)

- UR64. Bir finansal aracın ilk muhasebeleştirilmedeki gerçeğe uygun değeri, genellikle, işlem fiyatıdır (başka bir deyişle, alınan veya verilen bedelin gerçeğe uygun değeridir; bakınız: Paragraf UR 76). Bununla birlikte, alınan veya verilen bedelin bir kısmının finansal araca ilişkin olmaması durumunda, ilgili finansal aracın gerçeğe uygun değeri bir değerlendirme yöntemi kullanılarak tahmin edilir (bakınız: Paragraf UR 74–UR 79). Örneğin, faizsiz bir uzun dönemli kredi veya alacağın gerçeğe uygun değeri, benzer bir kredi derecelendirmesine sahip benzer (para birimi, faiz oranının şekli veya diğer unsurlardaki benzerlik) bir araç için geçerli piyasa faiz oranı (oranları) kullanılarak iskonto edilen gelecekteki nakit girişlerinin tamamının bugünkü değeri olarak hesaplanabilir. Borç verilen ilave her türlü tutar, başka tür bir varlık olarak muhasebeleştirilmeye uygun olmadıkça giderdir veya gelirden meydana gelen bir azalmadır.
- UR65. Bir işletmenin piyasa dışı bir faiz oranından borç vermesi (örneğin benzer bir kredi için piyasa oranı %8 iken %5’ten vermesi gibi) ve aradaki farkı telafi etmek için peşin bir ücret alması durumunda, söz konusu borç gerçeğe uygun değerinden muhasebeleştirilir; diğer bir ifadeyle, alınan ücret mahsup edilir. İşletme, alınan faiz indirimini etkin faiz oranı yöntemi aracılığıyla kâr veya zarara ekler.

Finansal varlıkların sonraki ölçümleri (Paragraf 45 ve 46)

- UR66. Daha önce finansal varlık olarak muhasebeleştirilmiş bir finansal aracın gerçeğe uygun değerden ölçülmesi ve gerçeğe uygun değerinin sıfırın altına düşmesi durumunda, bu durum anılan finansal aracın 47 nci Paragrafa göre ölçülmesi gereken bir finansal borç olduğunu gösterir.

- UR67. Takip eden örnek, satılmaya hazır bir finansal varlığın başlangıçtaki ve sonraki ölçümlerinde işlem maliyetlerinin muhasebeleştirilmesini açıklamaktadır. Bir varlık, 100 PB artı 2 PB satış komisyonu karşılığında edinilmiştir. Başlangıçta, anılan varlık 102 PB olarak muhasebeleştirilir. Bir sonraki finansal raporlama tarihi, varlığın piyasada 100 PB'ye kayıtlı olduğu söz konusu günün bir gün sonrasındır. Varlığın satılması durumunda, 3 PB tutarında bir komisyon ödenecektir. Bu tarihte, ilgili varlık 100 PB olarak ölçülür (satıştaki olası komisyona bakılmaksızın) ve özkaynaklarda 2 PB tutarında bir zarar muhasebeleştirilir. Satılmaya hazır finansal varlığın sabit ya da belirlenebilir ödemelerinin bulunması durumunda, ilgili işlem maliyetleri etkin faiz yöntemi kullanılmak suretiyle kâr veya zararda itfa edilir. Satılmaya hazır finansal varlığın sabit ya da belirlenebilir ödemelerinin bulunmaması durumunda, ilgili işlem maliyetleri, varlık bilanço dışı bırakıldığında veya değer düşüklüğüne uğradığında kâr veya zararda muhasebeleştirilir.
- UR68. Kredi veya diğer alacak olarak sınıflandırılan araçlar işletmenin bunları vadelerine kadar tutma niyetinin olup olmamasına bakılmaksızın itfa edilmiş maliyetlerinden ölçülürler.

Gerçeğe uygun değer ölçümüne ilişkin hususlar (Paragraf 48 ve 49)

- UR69. Gerçeğe uygun değer tanımının altında işletmenin tasfiye olma, faaliyetlerinin kapsamını önemli ölçüde daraltma veya işletmenin sürekliliği kavramıyla zıt koşullar içeren bir işlemde bulunma niyet ve ihtiyacının bulunmadığı sınırsız bir faaliyet ömrüne sahip olduğunun kabulü yatar. Dolayısıyla gerçeğe uygun değer, işletmenin, yapmaya zorlandığı bir işlemde, zorunlu tasfiye veya satışta elde edeceği veya ödeyeceği bir tutar değildir. Diğer yandan, gerçeğe uygun değer ilgili aracın kredi kalitesini yansıtır.
- UR70. Bu Standart “alış fiyatı” ve “satış fiyatı” (bazen “cari teklif fiyatı” olarak da adlandırılır) terimlerini, kayıtlı piyasa fiyatları kapsamında, “alış fiyatı-satış fiyatı arasındaki fark” terimini de sadece işlem maliyetlerini içerecek şekilde kullanır. Gerçeğe uygun değere ulaşmak için yapılan diğer düzeltmeler (örneğin karşı tarafın kredi riski için), “alış fiyatı-satış fiyatı arasındaki fark” teriminin içinde yer almaz.

Aktif piyasa: kayıtlı fiyat

- UR71. Bir finansal araca ilişkin fiyatın, istenildiğinde ve düzenli olarak borsadan, satıcıdan, simsardan, sanayi grubundan, fiyatlama hizmeti yapan veya düzenleyici bir kuruluştan elde edilmesinin mümkün olması ve anılan fiyatların, karşılıklı pazarlık ortamında gerçekleştirilen fiili ve düzenli piyasa işlemlerini temsil etmesi durumunda ilgili finansal aracın aktif bir piyasada kayıtlı olduğu kabul edilir. Gerçeğe uygun değer, istekli bir alıcı ve satıcı arasında karşılıklı pazarlık ortamında gerçekleştirilen bir işlemde üzerinde anlaşılan fiyattır. Aktif bir piyasada işlem gören bir finansal aracın gerçeğe uygun değerinin belirlenmesindeki amaç, işletmenin anında erişim imkanına sahip olduğu en avantajlı aktif piyasada anılan araca (diğer bir ifadeyle, finansal aracı değiştirmeden veya farklı bir şekilde sunmadan) ilişkin olarak bilanço tarihi itibarıyla yapılacak bir işlemin fiyatına ulaşmaktır. Diğer taraftan işletme, daha avantajlı piyasadaki fiyatı, söz konusu piyasada alınıp satılan araçlar ile değerlemesi yapılan finansal araç arasında oluşan karşı tarafın kredi riskine ilişkin farklılıkları yansıtmak üzere düzeltir. Aktif piyasada kayıtlı söz konusu fiyatların yayımlanmakta olmaları, gerçeğe uygun değer en önemli kanttıdır ve bu durumda finansal varlık ya da finansal borçların ölçümünde söz konusu yayımlar kullanılır.
- UR72. Elde tutulan bir varlık veya yüklenilecek bir borç için uygun olan kayıtlı piyasa fiyatı, genellikle, cari alış fiyatıdır; edinilecek bir varlık veya elde tutulan bir borç için ise satış fiyatıdır. İşletmenin birbirlerinin piyasa risklerini mahsup eden varlık ve borçlarının bulunması durumunda, ortalama piyasa fiyatları, birbirini mahsup eden risk pozisyonlarının gerçeğe uygun değerlerinin tespiti sırasında baz alınabilir ve alış veya satış fiyatından uygun olanını net açık pozisyonuna uygulayabilir. Cari alış ve satış fiyatlarının bulunmaması durumunda, en yakın tarihli işlemin fiyatı, söz konusu işlemde bu yana ekonomik koşullarda önemli bir değişiklik oluşmamış olduğu sürece cari gerçeğe uygun değere ilişkin bir gösterge oluşturur. Anılan işlemin gerçekleştirildiği günden bu yana ekonomik koşullarda değişiklik olmuş olması durumunda (örneğin kurumsal bir şirket tahvilinin en son ilan edilen fiyatının ardından risksiz faiz oranlarında değişiklik olması) gerçeğe uygun değer, varsa benzer finansal araçlar için geçerli olan cari oran ya da fiyatları referans almak suretiyle koşullarda meydan gelen sözü edilen değişimi yansıtır. Benzer şekilde işletmenin, son işlem fiyatının gerçeğe uygun değeri yansıtmadığını kanıtlaması durumunda (örneğin anılan fiyat işletmenin, yapmaya zorlandığı bir işlem, zorunlu tasfiye ya da satış esnasında elde edeceği veya ödeyeceği tutarı yansıtmaktadır), söz konusu fiyat düzeltilir. Bir finansal araç portföyünün gerçeğe uygun değeri, ilgili araçların birim sayısının bunlara ilişkin kayıtlı piyasa fiyatlarıyla çarpımına eşittir. Finansal aracın bütününe ilişkin olarak aktif bir piyasada yayımlanmış bir fiyat bulunmama birlikt e anılan aracın bileşenlerine ilişkin aktif bir piyasanın bulunması durumunda, gerçeğe uygun değer, ilgili bileşenlere ilişkin piyasa fiyatları esas alınarak tespit edilir.
- UR73. Aktif piyasada bir oranın (fiyattan ziyade) kayıtlı bulunması durumunda, işletme, gerçeğe uygun değer in tespitinde kullandığı değerlendirme yöntemine girdi olarak söz konusu oranı kullanır. Piyasada kayıtlı oranın ilgili

aracın değerlendirilmesinde piyasa katılımcılarının dikkate alacakları kredi riski veya diğer faktörleri içermemesi durumunda, işletme bunları göz önüne alarak gerekli düzeltme işlemini yapar.

Aktif piyasanın bulunmaması: değerlendirme yöntemi

- UR74. Finansal araçla ilgili aktif bir piyasanın bulunmaması durumunda, gerçeğe uygun değer bir değerlendirme yöntemi kullanılmak suretiyle tespit edilir. Değerleme yöntemleri, varsa, ilgili araçla büyük ölçüde benzer olan başka bir araca ilişkin olarak karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli taraflar arasında yapılan işlemlerdeki gerçeğe uygun değer referans alınmasını, indirgenmiş (iskonto edilmiş) nakit akışları analizini ve opsiyon fiyatlandırma modellerini içerir. Finansal aracın fiyatlandırılmasında piyasa katılımcıları tarafından müştereken kullanılmakta olan bir değerlendirme yönteminin bulunması ve anılan yöntemin güncel piyasa işlemlerinde oluşan fiyatların güvenilir bir tahminini sağladığının kanıtlanabilmesi durumunda, işletme söz konusu yöntemi kullanır.
- UR75. Bir değerlendirme yönteminin kullanılmasındaki amaç, olağan işletme faaliyetleri gereğince yapılmasına ihtiyaç duyulan ve karşılıklı pazarlık ortamında gerçekleştirilen bir takas işleminde ölçüm tarihi itibarıyla oluşacak fiyatın tespitidir. Gerçeğe uygun değer, piyasa girdilerini olabildiğince fazla, işletmeye özgü girdileri ise olabildiğince az kullanan bir değerlendirme yöntemi aracılığıyla tahmin edilir. Sözü edilen değerlendirme yönteminin, (a) ilgili aracın piyasa tarafından nasıl fiyatlandırılacağına makul ölçüde yansıtması ve (b) kullandığı girdilerin, piyasa beklentileri ile araçta bulunan risk-getiri faktörlerinin düzeyini makul ölçüde içermesi durumunda, gerçekçi bir gerçeğe uygun değer tahminiyle sonuçlanması beklenir.
- UR76. Bu nedenle, ilgili değerlendirme yönteminin (a) fiyatın oluşumu sırasında piyasa katılımcılarının göz önünde bulundurulacakları unsurları kapsamı ve (b) finansal araçların fiyatlandırılması konusunda genel kabul gören ekonomik yöntemlerle tutarlılık arz etmesi gerekir. İşletme, düzenli olarak, ilgili değerlendirme yöntemini gözden geçirir ve aynı araca (değiştirilmeksizin ya da farklılaştırılmaksızın) ilişkin gözlenebilen her türlü cari piyasa işlemindeki fiyatları ve gözlenebilen her türlü piyasa verisini kullanmak suretiyle ilgili yöntemin geçerliliğini test eder. İşletme, piyasa verilerini, ilgili finansal aracın ihraç edildiği veya satın alındığı piyasayla aynı piyasadan tutarlı bir biçimde elde eder. Bir finansal aracın ilk muhasebeleştirilmesi sırasındaki gerçeğe uygun değerinin en iyi göstergesi, söz konusu aracın gerçeğe uygun değerinin aynı araca ilişkin gözlenebilen diğer cari piyasa işlemleriyle kanıtlanmadığı veya içerdiği değişkenlerin tamamı sadece gözlemlenebilen piyasalardaki verilerden oluşan bir değerlendirme yöntemine dayandırılmadığı sürece işlem fiyatıdır (diğer bir ifadeyle, alınan veya ödenen bedelin gerçeğe uygun değeridir).
- UR76A. Finansal varlık veya borcun sonraki ölçümleri ile kazanç veya kayıpların sonraki muhasebeleştirme işlemleri, bu Standardın hükümleriyle tutarlı olmalıdır. Paragraf UR 76'nın uygulanması, finansal varlık veya borcun ilk muhasebeleştirilmesi sırasında hiçbir kazanç veya kayıp muhasebeleştirilmemesi ile sonuçlanmış olabilir. Bu tür bir durumda, TMS 39, ilk muhasebeleştirme sonrasında sadece fiyatın belirlenmesi sırasında piyasa katılımcılarınca göz önünde bulundurulacak bir unsurda (zamanı da içeren) meydana gelen değişiminden kaynaklanan kazanç veya kayıpların muhasebeleştirilmesini gerektirir.
- UR77. Bir finansal varlığın ilk baştaki edinimi veya oluşumu ya da finansal bir borcun ilk baştaki yüklenimi, ilgili finansal aracın gerçeğe uygun değerinin hesaplanmasına dayanak teşkil eden bir piyasa işlemidir. Özellikle, ilgili finansal aracın bir borçlanma aracı (örneğin kredi) olması durumunda, söz konusu aracın gerçeğe uygun değeri, edinim veya oluşum tarihindeki piyasa koşulları ile cari piyasa koşullarının ya da benzeri borçlanma araçları (diğer bir ifadeyle, geriye kalan vadesi, nakit akışlarının yapısı, para birimi, kredi riski, teminat ve faiz oranları açısından benzer olan) için işletme veya diğerleri tarafından uygulanan faiz oranlarının referans alınması suretiyle belirlenir. Buna alternatif olarak, ilgili borçlanma aracının ihracının ardından borçlunun kredi riskinde ve uygulanan faiz oranı farklarında (credit spread) herhangi bir değişiklik meydana gelmemiş olması durumunda, cari piyasa faiz oranı, faiz oranı farklarının sabit tutulması durumunda ilgili borçlanma aracındakinden daha iyi bir kredi kalitesini yansıtan gösterge bir faiz oranında borcun oluşum tarihinden itibaren meydana gelen değişimlere göre düzeltilmek suretiyle tahmin edilebilir. En son piyasa işleminden bu yana koşulların değişmiş olması durumunda, değerlemeye tabi finansal varlığın gerçeğe uygun değerinde bu nedenle oluşan değişim, benzer finansal araçlara ilişkin fiyat ve oranlar referans alınmak ve değerlendirilen varlıkla olan farklılıklara göre ilgili fiyat ve oranlar düzeltilmek suretiyle tespit edilir.
- UR78. Her ölçüm tarihinde aynı bilgilere ulaşılamayabilir. Örneğin, işletmenin piyasada aktif olarak işlem görmeyen bir borçlanma aracını kredi olarak vermesi veya edinmesi durumunda, gerçekleştirilen işlemin fiyatı aynı zamanda piyasa fiyatını da gösterir. Ancak bir sonraki ölçüm tarihinde yeni bir işleme ilişkin herhangi bir bilgi bulunmayabilir ve işletme, piyasa faiz oranlarının genel düzeyini tespit edebilecek olmasına rağmen piyasa katılımcılarının anılan tarih itibarıyla ilgili aracı fiyatlandırmaları durumunda göz önüne alacakları kredi veya diğer risklerin düzeyini bilemeyebilir. İşletme, cari işlemlere ilişkin bilgisi bulunmaması sebebiyle, bugünkü değer hesaplamalarında kullanılacak iskonto oranının tespiti için gerekli olan temel faiz oranlarının üzerindeki faiz farklarını da tespit edemeyebilir. Bu durumda, aksine ilişkin bir kanıt bulunmadığı sürece, kredinin kullanıldığı tarihten bu yana ilgili faiz oranı farklarında hiçbir değişim meydana gelmediğinin varsayılması

uygun olacaktır. Ancak, işletmenin, bu tür faktörlerde bir değişim olduğunu gösteren bir delil bulunup bulunmadığının tespitine yönelik makul ölçüde çaba sarf etmesi beklenir. Değişimin olduğu yönünde bir kanıt bulunması durumunda, işletme, anılan değişimin etkilerini finansal aracın gerçeğe uygun değerinin belirlenmesi sırasında dikkate alır.

- UR79. İndirgenmiş (iskonto edilmiş) nakit akışı analizinin kullanılması sırasında, işletme, ilgili aracın kredi kalitesi, sözleşme faiz oranının sabitlendiği geriye kalan dönem, anaparanın ödenmesine kalan dönem ve ödemelerin yapılacağı para birimi de dahil olmak üzere, büyük ölçüde aynı koşul ve özelliklere sahip finansal araçların halihazırdaki getiri oranlarına eşit bir veya birden fazla iskonto oranını kullanır. Açıklanmış bir faiz oranı bulunmayan kısa dönemli alacak ve borçlar, indirgenmelerinin etkisinin önemsiz olması durumunda orijinal fatura tutarlarından ölçülebilir.

Aktif piyasasının olmaması: özkaynağa dayalı finansal araçlar

- UR80. Aktif bir piyasada kayıtlı piyasa fiyatları bulunmayan özkaynağa dayalı finansal araçlar ile kayıtlı bir fiyatı bulunmayan söz konusu özkaynağa dayalı finansal araçlara bağlı olan ve bunların teslimiyle ödenmesi gereken türev ürünlere yapılan yatırımların (Paragraf 46(c) ve 47) gerçeğe uygun değeri, (a) bu araçlara yönelik makul gerçeğe uygun değer tahminlerini içeren değer aralığındaki değişkenliğin önemli olmaması ya da (b) anılan aralık içinde yer alan farklı tahminlerin gerçekleşme olasılıklarının makul bir biçimde değerlendirilebilir ve gerçeğe uygun değer tahmininde kullanılabilir olmaları durumunda güvenilir olarak ölçülebilir.
- UR81. Kayıtlı bir piyasa fiyatı bulunmayan özkaynağa dayalı finansal araçlar ile kayıtlı bir fiyatı bulunmayan söz konusu özkaynağa dayalı finansal araçlara bağlı olan ve bunların teslimiyle ödenmesi gereken türev ürünlere yapılan yatırımlara (Paragraf 46(c) ve 47) ilişkin makul gerçeğe uygun değer tahminlerini içeren değer aralığındaki değişkenliğin önemli olmadığı birçok durumun bulunması muhtemeldir. Normalde, işletmenin üçüncü bir taraftan edindiği bir finansal varlığın gerçeğe uygun değerini tahmin etmek mümkündür. Ancak, makul gerçeğe uygun değer tahminlerini içeren aralığın geniş olması ve söz konusu farklı tahminlerin gerçekleşme olasılıklarının güvenilir olarak tahmin edilememesi durumunda, işletmenin anılan aracı gerçeğe uygun değerden ölçmesi mümkün değildir.

Değerleme yöntemlerine ilişkin girdiler

- UR82. Bir finansal aracın gerçeğe uygun değerinin tahmin edilmesinde kullanılması uygun olan yöntem, aracın gerçeğe uygun değerini etkileme olasılığı bulunan piyasa koşulları ve diğer unsurlar hakkında gözlemlenebilen piyasa verilerini içermelidir. Bir finansal aracın gerçeğe uygun değeri, aşağıdaki unsurlardan bir veya birden fazlasına dayandırılmış olacaktır (ve belki de başka unsurlara):
- Paranın zaman değeri (diğer bir ifadeyle, temel veya risksiz faiz oranı).* Temel faiz oranları, genellikle, devlet tahvillerinin gözlenebilen fiyatlarından elde edilebilir ve çoğunlukla finansal yayınlarda yer alır. Bu tür oranlar, genellikle, öngörülen nakit akışlarının beklenen zamanlamalarına göre farklı zaman aralıklarını içeren faiz oranı getiri eğrisi boyunca farklılık gösterirler. Pratikliğinden ötürü işletme LIBOR veya swap oranı gibi, genel kabul görmüş ve istendiğinde elde edilebilir olan bir oranı gösterge oran olarak alabilir (örneğin LIBOR, risksiz bir faiz oranı olmadığından, işletme, ilgili finansal araca ilişkin kredi riski düzeltmesini anılan aracın kredi riskinin söz konusu gösterge orana ilişkin kredi riskiyle karşılaştırılması suretiyle belirler). Bazı ülkelerde, devlet tahvilleri büyük bir kredi riski taşıyor olabilirler ve anılan ülkelerin para biriminden ihraç edilen araçlar için gösterge olarak alınabilecek durağan bir temel faiz oranı sağlamayabilirler. Bu ülkelerdeki bazı işletmeler, devletten daha yüksek bir kredi derecesine ve daha düşük borç oranına sahip olabilirler. Bu durumda temel faiz oranlarının ilgili ülkenin para biriminden çıkarılan en yüksek dereceli şirket tahvillerinin göz önünde bulundurulması daha uygun olabilir.
 - Kredi riski.* Kredi riskinin gerçeğe uygun değere olan etkisi (diğer bir ifadeyle, temel faiz oranının üzerindeki kredi riskinden kaynaklanan risk primi) alım satımı yapılan ve farklı kredi kalitesine sahip bulunan araçlara ilişkin gözlemlenebilir piyasa fiyatlarından ya da kredi verenlerin farklı kredi derecelerine sahip krediler için uyguladıkları gözlemlenebilir faiz oranlarından elde edilebilir.
 - Döviz fiyatları.* Birçok para birimine ilişkin aktif bir döviz piyasası bulunur ve fiyatlar finansal yayınlarda günlük olarak duyurulur.
 - Ticari mal fiyatları.* Birçok ticari malın gözlemlenebilen bir piyasa fiyatı bulunur.
 - Özkaynağa dayalı finansal araç fiyatları.* İşlem görmekte (alınıp satılmakta) olan özkaynağa dayalı finansal araçlardan bazılarının fiyatları (ve fiyat endeksleri), ilgili oldukları piyasalardan rahatlıkla elde edilebilir. Gözlemlenebilir fiyatları bulunmayan özkaynağa dayalı finansal araçların cari piyasa fiyatları ise bugünkü değeri esas alan çeşitli yöntemlerin kullanılması suretiyle belirlenebilir.
 - Dalgalanma (diğer bir ifadeyle, finansal aracın veya başka kalemin fiyatında oluşacak gelecekteki değişimlerin büyüklüğü).* Aktif olarak alınıp satılmakta olan kalemlerin dalgalanma düzeyleri, normalde tarihi piyasa verilerinden veya cari piyasa fiyatlarındaki dalgalanmalardan makul bir biçimde tahmin edilebilir.

- (g) *Peşin ödeme riski ve geri ödeme riski.* Finansal varlıklara ilişkin olarak yapılması beklenen peşin ödemeler ile finansal borçlara ilişkin olarak yapılması beklenen geri ödemeler tarihi veriler esas alınmak suretiyle tahmin edilebilir (Karşı tarafça geri ödenmesi talep edilebilecek finansal borçların gerçeğe uygun değeri, geri ödeme tutarının bugünkü değerinden az olamaz – bakınız: Paragraf 49).
- (h) *Finansal varlık veya finansal borçlara ilişkin olarak verilen hizmetlerin maliyeti.* İlgili hizmetlerin maliyeti, diğer piyasa katılımcıları tarafından ödenen cari ücretlerle karşılaştırılmak suretiyle tahmin edilebilir. Bir finansal borç veya varlığa ilişkin olarak verilen hizmetin maliyetinin önemli bir tutara tekabül etmesi ve diğer piyasa katılımcılarının da benzer maliyetlerle karşılaşacak olmaları durumunda, ihraççı, ilgili finansal varlık veya finansal borcun gerçeğe uygun değerinin belirlenmesinde söz konusu maliyetleri dikkate alır. Gelecekte ücret elde edilmesine yönelik sözleşmeden doğan hakkın başlangıçtaki gerçeğe uygun değeri, sözü edilen gelecekteki ücretlerin ve ilgili maliyetlerin bunlara ilişkin piyasa emsalleriyle benzeşmediği durumlar haricinde, anılan ücretlerin maliyetine eşittir.

Kazanç ve kayıplar (Paragraf 55-57)

- UR83. İşletme TMS 21'e göre parasal kalem niteliğinde olan yabancı para cinsinden finansal varlık ve finansal borçlarına TMS 21'i uygular. TMS 21'e göre, parasal varlık ve parasal borçlara ilişkin her türlü kur farkı kazanç ve kayıpları, kâr ya da zararda muhasebeleştirilir. Bir nakit akış riskinden (bakınız: Paragraf 95-101) veya net yatırım riskinden (bakınız: Paragraf 102) korunma işleminde finansal riskten korunma aracı olarak tanımlanan parasal kalemler bunun bir istisnasını oluşturur. Kur farkı kâr ve zararlarının TMS 21'e göre muhasebeleştirilmesi açısından, satılmaya hazır parasal bir finansal varlık, itfa edilmiş maliyeti yabancı parayla gösteriliyormuş gibi işlem görür. Buna göre, bu tür bir finansal varlığın itfa edilmiş maliyetindeki değişikliklerden kaynaklanan kur farkları kâr veya zararda muhasebeleştirilirken, defter değerlerinde meydana gelen diğer değişiklikler Paragraf 55(b)'ye göre muhasebeleştirilir. TMS 21'e göre parasal olmayan olarak nitelendirilen satılmaya hazır kalemler (örneğin özkaynağa dayalı finansal araçlar) için Paragraf 55(b)'ye göre doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilen kazanç veya kayıp, ilgili her türlü kur farklarını da içerir. Türev olmayan parasal bir varlık ile türev olmayan parasal bir borç arasında bir finansal riskten korunma ilişkisi bulunması durumunda, anılan finansal araçlarla ilgili olarak oluşan kur farkları kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

Finansal varlıkların değer düşüklüğü ve tahsil edilememesi (Paragraf 58-70)

İtfa edilmiş maliyetinden gösterilen finansal varlıklar (Paragraf 63-65)

- UR84. İtfa edilmiş maliyetinden gösterilen bir finansal varlığa ilişkin değer düşüklüğü tutarı, ilgili finansal aracın orjinal etkin faiz oranı kullanılarak ölçülür; çünkü cari piyasa faiz oranlarının kullanılması suretiyle yapılan iskonto, aksi halde itfa edilmiş maliyetinden ölçülmesi gerekecek olan finansal varlıkların gerçeğe uygun değerlerinin ölçülmesini gerektirir. Bir kredi, alacak veya vadeye kadar elde tutulacak yatırıma ilişkin koşulların, borçlunun veya ihraççının içinde bulunduğu finansal zorluklar nedeniyle yeniden görüşülmesi veya değiştirilmesi durumunda, ilgili değer düşüklüğü, anılan koşullarda yapılan değişiklik öncesinde, orjinal etkin faiz oranı kullanılmak suretiyle ölçülür. Kısa vadeli alacaklara ilişkin nakit akışları, iskonto edilmelerinin yaratacağı etkinin önemsiz olması durumunda iskonto edilmezler. Bir kredi, alacak veya vadeye kadar elde tutulacak yatırımın değişken faiz oranlı olması durumunda, Paragraf 63'e göre yapılacak değer düşüklüğü ölçümlerinde kullanılacak iskonto oranı, sözleşmede kararlaştırılmış bulunan cari etkin faiz oranıdır. Uygulama kolaylığı dolayısıyla, alacaklı, itfa edilmiş maliyetinden gösterilen bir finansal varlığa ilişkin değer düşüklüğünü, gözlemlenebilir bir piyasa fiyatını kullanmak suretiyle bir finansal aracın gerçeğe uygun değerine göre de ölçülebilir. Teminata bağlanmış bir finansal varlığın gelecekteki tahmini nakit akışlarının bugünkü değerinin hesaplanması, teminatın nakde çevrilmesinin muhtemel olup olmamasından bağımsız olarak, nakde çevirme eksi teminatı edinme ve satma maliyetlerinden kaynaklanan nakit akışlarını yansıtır.
- UR85. Değer düşüklüğünün tahmin edilmesi sürecinde, sadece kredi kalitesi düşük olanlar değil bütün kredi riskleri dikkate alınır. Örneğin, dahili bir kredi derecelendirme sistemi bulunan bir işletme, sadece ciddi kredi kötüleşmesini yansıtanları değil bütün kredi derecelerini göz önünde bulundurur.
- UR86. Değer düşüklüğü zararı tutarının hesaplanması süreci, tek bir tutarla veya olası tutarları içeren bir değer aralığıyla sonuçlanabilir. İkinci durumda, işletme, finansal tabloların yayınlanması öncesinde bilanço tarihi itibarıyla mevcut koşullara ilişkin eldeki tüm bilgileri dikkate almak suretiyle, anılan aralıktaki en iyi tahmine eşit tutarda bir değer düşüklüğü zararı muhasebeleştirir.
- UR87. Değer düşüklüğü tutarlarının toplu bir şekilde değerlendirilmesi amacıyla, finansal varlıklar, borçluların sözleşme koşullarına göre ödemeleri gereken tutarları ödeyebilme kabiliyetlerini gösteren benzer kredi risk özellikleri esas alınarak (örneğin, kredi risk değerlendirmesi veya varlık türü, sektör, coğrafi bölge, teminat çeşidi, geçmiş ödeme durumları ve diğer ilgili unsurları göz önüne alan derecelendirme süreci esas alınmak suretiyle) gruplandırılır. Seçilen özellikler, borçluların, değerlendirilen varlıklara ilişkin sözleşme koşullarına

göre ödemeleri gereken tutarları ödeyebilme imkânlarının bir göstergesi olmaları nedeniyle, anılan varlık gruplarına ilişkin gelecekteki nakit akışlarının tahmininde de göz önünde bulundurulur. Ancak, zarar olasılıkları ve diğer zarar istatistikleri, (a) değer düşüklüğü açısından bireysel olarak değerlendirilmiş ve değer düşüklüğüne uğramadığına karar verilmiş varlıklar ile (b) değer düşüklüğü açısından bireysel olarak değerlendirilmemiş varlıklar arasında grup düzeyinde farklılaşabilir ve bunun sonucunda, farklı bir değer düşüklüğü tutarının muhasebeleştirilmesi gerekebilir. Bir işletmenin, benzer risk özelliklerine sahip bir varlık grubunun bulunmaması durumunda, işletme söz konusu ilave değerlendirmede bulunmaz.

- UR88. Grup bazında muhasebeleştirilen değer düşüklüğü zararları, değer düşüklüğü açısından topluca değerlendirilen finansal varlık grubunda yer alan varlıklara ilişkin bireysel değer düşüklüğü zararlarının belirlenmesi sürecindeki ara bir basamağı temsil eder. Grup içerisindeki varlıklardan bireysel olarak değer düşüklüğüne uğrayanların uğramış oldukları değer düşüklüğünü gösteren bilginin elde edilmiş olması durumunda, ilgili varlıklar derhal gruptan çıkarılır.
- UR89. Değer düşüklüğü açısından toplu olarak değerlendirilen bir finansal varlık grubuna ilişkin gelecekteki nakit akışları, gruptakilerle benzer nitelikte kredi risk özellikleri taşıyan varlıklara ilişkin olarak geçmişte yaşanan zararlar esas alınarak tahmin edilir. Daha önce işletmeye özgü bir zarar yaşamamış veya bu konudaki deneyimi yetersiz olan işletmeler ise, karşılaştırılabilir varlık gruplarına ilişkin grup deneyimlerini kullanır. Geçmişteki zarar deneyimleri, anılan deneyimlerin ilişkili oldukları dönemde mevcut olmayan güncel koşullar ile halihazırda mevcut olmayan geçmiş döneme ilişkin koşulların etkilerini yansıtmak amacıyla, gözlemlenebilen güncel verilere göre düzeltilir. Gelecekteki nakit akışlarında oluşacak değişikliklere yönelik tahminler, gözlemlenebilen verilerde dönemden döneme meydana gelen değişimleri (örneğin, işsizlik oranı, gayrimenkul fiyatları, ticari mal fiyatları, ödeme durumları ve grupta oluşan zararlar ve bunların düzeyini gösteren diğer etkenlerdeki değişiklikler) yansıtır ve anılan değişimlerle doğrudan uyum arz eder. Gelecekteki nakit akışlarını tahmin etmek için kullanılan yöntem ve varsayımlar, tahmin edilen zararlar ile gerçekte meydana zararlar arasındaki farklılıkları azaltmak için düzenli olarak gözden geçirilir.
- UR90. Takip eden açıklamalar, Paragraf UR 89'un uygulanmasına ilişkin bir örnek teşkil etmektedir: İşletme, geçmişteki deneyimleri çerçevesinde, kredi kartı alacaklarının tahsil edilememesinin başlıca sebeplerinden birisinin ilgili kredi kartı borçlularının ölmeleri olduğunu tespit etmiş olabilir. İşletme, ilgili ölüm oranının bir yıldan diğer bir yıla değişmediğini gözlemleyebilir. Bununla birlikte, işletmenin, yılsonu itibariyle hangileri olduğunu bilmediği kredi kartı alacakları grubunda yer alan müşterilerden bazıları yıl içerisinde ölmüş ve dolayısıyla anılan kredilere ilişkin bir değer düşüklüğü zararı oluşmuş olabilir. Söz konusu "oluşan, ancak raporlanmayan" zararlar için bir değer düşüklüğü zararının muhasebeleştirilmesi uygundur. Ancak gelecek dönemlerde meydana gelmesi beklenen ölümler için bir değer düşüklüğü zararının muhasebeleştirilmesi uygun olmaz; çünkü ilgili zararın oluşması için gerekli olan olay (müşterinin ölümü) henüz gerçekleşmemiştir.
- UR91. Gelecekteki nakit akışlarının tahmin edilmesinde geçmişteki zarar oranlarının kullanılması sırasında, sözü edilen oranlara ilişkin bilginin geçmişteki zarar oranları gözlemlenen gruplarla uyumlu bir şekilde tanımlanan gruplara uygulanması önemlidir. Bu nedenle, kullanılan yöntemin, her bir gruba, benzer kredi risk özelliklerine sahip varlık gruplarının geçmişte meydana gelen zararlarını gösteren ve güncel koşulları yansıtan bilgiler sağlaması gerekir.
- UR92. Bir finansal varlık grubunda (daha düşük bakiyeli krediler gibi) oluşan değer düşüklüğü zararlarının belirlenmesi sırasında, Paragraf 63-65 ve Paragraf UR 87-UR 91'de yer alan hükümlere uymaları koşuluyla formüle dayalı yaklaşımlar veya istatistiksel yöntemler kullanılabilir. Kullanılan her yöntem, paranın zaman değerini, varlığın geriye kalan ömrünün tamamında (sadece gelecek yıl değil) oluşacak nakit akışlarını, portföy içerisinde yer alan kredilerin yaşlarını içermeli ve finansal varlığın ilk muhasebeleştirilmesi sırasında bir değer düşüklüğü zararına sebep olmamalıdır.

Değer düşüklüğünün muhasebeleştirilmesi sonrasında faiz gelirleri

- UR93. Bir finansal varlığın veya benzer finansal varlıklar grubunun defter değerlerinin değer düşüklüğü zararı neticesinde azaltılmalarının ardından, faiz gelirleri, gelecekteki nakit akışlarının ilgili değer düşüklüğü zararının ölçülmesi amacıyla iskonto edilmelerinde kullanılan faiz oranı kullanılmak suretiyle muhasebeleştirilir.

Finansal riskten korunma (Paragraf 71-102)

Finansal riskten korunma araçları (Paragraf 72-77)

Nitelikleri (Paragraf 72-73)

- UR94. İşletmenin yazdığı bir opsiyondaki zarar potansiyeli, finansal riskten korunma konusu kalemin değerindeki kazanç potansiyelinden önemli ölçüde fazla olabilir. Başka bir deyişle, yazılan bir opsiyon, finansal riskten korunma konusu kalemin kâr veya zarar riskini azaltma konusunda etkin değildir. Dolayısıyla, yazılan bir opsiyonun başka bir finansal araçta saklı olanlar da dahil olmak üzere, satın alınmış bir opsiyonun netleştirilmesi amacıyla yazılmamış olması durumunda, söz konusu yazılan opsiyonun finansal riskten korunma aracı olarak kullanılması uygun değildir (örneğin, yazılı bir alım opsiyonunun vadeden önce ödenebilir bir borcun riskinden korunma aracı olarak kullanılması). Bunun aksine, satın alınan bir opsiyonun kazanç potansiyeli, kaybına eşit veya daha fazla olabilir ve dolayısıyla, gerçeğe uygun değerlerdeki veya nakit akışlarındaki değişikliklerden kaynaklanan kâr veya zarar olasılıklarını azaltma potansiyeli bulunabilir. Bu nedenle, anılan opsiyon, finansal riskten korunma aracı özelliği taşır.
- UR95. İfta edilmiş maliyetinden gösterilen vadeye kadar elde tutulacak bir yatırım, yabancı para riskinden korunma işleminde finansal riskten korunma aracı olarak tanımlanabilir.
- UR96. Gerçeğe uygun değerinin güvenilir olarak ölçülememesi sebebiyle gerçeğe uygun değerinden gösterilemeyen, kayıtlı fiyatı bulunmayan bir özkaynağa dayalı finansal araca yapılan yatırım veya kayıtlı fiyatı bulunmayan bu tür bir özkaynağa dayalı finansal araca bağlı olan ve söz konusu aracın teslim edilmesiyle ödenecek olan türev ürünler, finansal riskten korunma aracı olarak tanımlanamazlar.
- UR97. Bir işletmenin kendi özkaynağına dayalı finansal araçları, işletmenin finansal varlıkları veya finansal borçları değildir ve bu sebeple riskten korunma aracı olarak tanımlanamazlar.

Finansal riskten korunma konusu kalemler (Paragraf 78-84)

Nitelikleri (Paragraf 78-80)

- UR98. İşletme birleşmesinde bir şirketin edinimi yönünde yapılan kesin taahhüt, yabancı para riski dışında, finansal riskten korunma konusu kalem olamaz; çünkü korunulan diğer riskler ayrı olarak belirlenemez ve ölçülemezler. Diğer riskler genel işletme riskleridir.
- UR99. Özkaynak yöntemi uygulanan bir yatırım, gerçeğe uygun değer riskinden korunma amaçlı işlemlerde finansal riskten korunma konusu kalem olamaz; çünkü özkaynak yöntemi, ilgili yatırımın gerçeğe uygun değerindeki değişimlerden ziyade, yatırımcının iştirakin kâr veya zararı üzerindeki payının kâr veya zararda muhasebeleştirilmesini gerektirir. Benzer şekilde, konsolide edilen bağlı ortaklıktaki yatırım, gerçeğe uygun değer riskinden korunma amaçlı işlemlerde finansal riskten korunma konusu kalem olamaz; çünkü konsolidasyon işlemi ilgili yatırımın gerçeğe uygun değerindeki değişimlerin değil, ilgili bağlı ortaklığın kâr veya zararının kâr ya da zarar olarak muhasebeleştirilmesini gerektirir. Yurtdışındaki bir işletmedeki net yatırıma ilişkin finansal riskten korunma amaçlı işlemler ise daha farklıdır; çünkü bu işlemler, yabancı para riskinden korunma amaçlı işlemler olup, yatırımın değerinde oluşan değişikliklere ilişkin gerçeğe uygun değer riskinden korunma amaçlı bir işlem değildir.
- UR99A. Paragraf 80'e göre, gerçekleşme ihtimali yüksek grup içi tahmini bir işleme ilişkin yabancı para riski, anılan işlemin, işlemi yapan işletmenin geçerli para biriminden farklı bir para birimi ile yapılmış olması ve ilgili yabancı para riskinin konsolide kâr veya zararı etkileyecek nitelikte olması durumunda, konsolide finansal tablolarla nakit akış riskinden korunma amaçlı işlemlerde finansal riskten korunma konusu kalem olarak sunulabilir. Sözü edilen işletme, ana ortaklık, bağlı ortaklık, iştirak, iş ortaklığı veya şube olabilir. Grup içi tahmini işleme ilişkin yabancı para riskinin konsolide kâr veya zararı etkilememesi durumunda, ilgili grup içi işlem finansal riskten korunma konusu kalem niteliği taşımaz. Bu durum, genellikle, aynı grubun üyeleri arasında gerçekleştirilen ve bununla aynı nitelikte harici bir işlem bulunmadığı isim hakkı ödemeleri, faiz ödemeleri veya yönetim ödemeleri için geçerlidir. Öte yandan, grup içi tahmini işleme ilişkin yabancı para riskinin konsolide kâr veya zararı etkileyecek olması durumunda, ilgili grup içi işlem finansal riskten korunma konusu kalem özelliği taşır. Grup dışındaki bir tarafa ileriye dönük bir ticari mal satışının bulunduğu durumlarda, aynı grubun üyeleri arasındaki tahmini ticari mal alış veya satışları bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Benzer biçimde, grup içindeki bir işletme tarafından üretilen bir gayri maddi duran varlığın söz konusu varlığı faaliyetlerinde kullanacak olan diğer bir grup işletmesine satılmasına ilişkin grup içi tahmini maddi duran varlık satışı, konsolide kâr veya zararı etkileyebilir. Bunun sebebi, ilgili maddi duran varlıkların satın alan işletme tarafından amortismanına tabi tutulacak olması ve ilgili tahmini grup içi işlemin satın alan işletmenin kullandığı

para biriminden başka bir para birimi cinsinden ifade edilmiş olması durumunda söz konusu maddi duran varlıklar için ilk muhasebeleştirilen tutarın değişebilecek olmasıdır.

UR99B. Tahmini grup içi işleme ilişkin finansal riskten korunma işleminin finansal riskten korunma muhasebesi koşullarını taşıması durumunda, Paragraf 95(a) uyarınca doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilen her türlü kazanç veya kayıp, finansal riskten korunma konusu işleme ilişkin yabancı para riskinin konsolide kâr veya zararı etkilediği dönemle aynı dönemde veya dönemlerde kâr veya zarar olarak yeniden sınıflandırılır.

Finansal kalemlerin finansal riskten korunma konusu kalem olarak gösterilmeleri (tanımlanmaları) (Paragraf 81 ve 81A)

UR99C. Bir finansal varlık veya finansal borç ile ilgili nakit akışlarından bir bölümünün finansal riskten korunma konusu kalem olarak tanımlanması durumunda, söz konusu bölümün tutarının ilgili varlık veya borcun toplam nakit akışlarından az olması gerekir. Örneğin etkin faiz oranı LIBOR'un altında olan bir borç için, işletme, (a) ilgili borcun anapara ve LIBOR faiz oranından hesaplanan faiz tutarının toplamına eşit bir bölümünü ve (b) geriye kalan negatif bölümü, finansal riskten korunma konusu kalem olarak tanımlayamaz. Diğer yandan, işletme, finansal varlık veya finansal borç ile ilgili tüm nakit akışlarını finansal riskten korunma konusu kalem olarak tanımlayabilir ve söz konusu kalemleri sadece bir riskten dolayı finansal riskten korunma işlemine tabi tutabilir (örneğin LIBOR faiz oranında meydana gelebilecek değişikliklerle ilgili riskler). Örneğin, etkin faiz oranı LIBOR faiz oranının 100 baz puan altında olan bir finansal borca ilişkin olarak, işletme, sözü edilen borcun tamamını (diğer bir ifadeyle, anapara tutarı ile LIBOR'un 100 baz puan altındaki faizin toplamını) finansal riskten korunma konusu kalem olarak tanımlayabilir ve anılan borcun LIBOR faiz oranındaki değişimlere bağlı olarak gerçeğe uygun değerinde veya nakit akışlarında meydana gelebilecek değişiklikleri finansal riskten korunma işlemine tabi tutabilir. Ayrıca işletme, Paragraf UR 100'de belirtildiği üzere finansal riskten korunma işleminin etkinliğini geliştirmek amacıyla 1:1 oranından farklı bir oranı da seçebilir.

UR99D. Buna ek olarak, sabit oranlı bir finansal aracın oluştuğu andan sonraki bir zamanda finansal riskten korunma işlemine konu edilmesi ve aradaki dönem içerisinde faiz oranlarında bir değişiklik meydana gelmiş olması durumunda, işletme, anılan finansal aracın ilgili kaleme sözleşmeye göre ödenecek faiz oranından daha yüksek bir gösterge faiz oranına eşit olan bir kısmını, finansal riskten korunma konusu kalem olarak tanımlayabilir. Bu tanımlamanın yapılabilmesi için ilgili gösterge faiz oranının, işletmenin, anılan finansal aracı finansal riskten korunma konusu kalemi ilk kez tanımladığı gün satın aldığı varsayılması durumunda oluşacak etkin faiz oranından düşük olması gerekir. Örneğin bir işletmenin, LIBOR'un %4 olduğu bir zamanda, etkin faiz oranı %6 olan 100 PB tutarında sabit oranlı bir finansal varlık oluşturduğunu varsayalım. Anılan işletme ilgili finansal varlığı LIBOR'un %8'e yükseldiği ve finansal varlığın gerçeğe uygun değerinin de 90 PB'ye gerilediği bir zamanda finansal riskten korunma işlemine konu etmiştir. İşletme, ilgili finansal varlığı ilk kez finansal riskten korunma konusu kalem olarak tanımladığı gün söz konusu 90 PB tutarındaki gerçeğe uygun değerinden satın almış olsaydı etkin getiri oranının %9.5 olarak gerçekleşeceğini hesaplamıştır. LIBOR faiz oranının anılan etkin getiri oranından düşük olması sebebiyle, işletme, kısmen sözleşmeye bağlı faiz nakit akışlarını kısmen de cari gerçeğe uygun değer (yani 90 PB) ile vadede geri ödenecek tutar (yani 100 PB) arasındaki farkı içeren, %8 oranındaki LIBOR'a karşılık gelen bölümü finansal riskten korunma konusu kalem olarak tanımlayabilir.

Finansal olmayan kalemlerin finansal riskten korunma konusu kalem olarak tanımlanmaları (gösterilmeleri) (Paragraf 82)

UR100. Finansal olmayan varlık veya finansal olmayan borcun bir bileşeni veya kaleminin fiyatındaki değişimlerin, örneğin faiz oranlarındaki değişimin bir bononun fiyatında yarattığı etkinin aksine, genellikle, ilgili varlık üzerinde tahmin edilebilir veya ayrı olarak ölçülebilir bir etkileri bulunmaz. Dolayısıyla finansal olmayan bir varlık veya finansal olmayan bir borç, sadece bir bütün olarak veya yabancı para riskiyle ilgili konularda finansal riskten korunma konusu kalem olarak tanımlanabilir. Finansal riskten korunma aracı ile finansal riskten korunma konusu kalemin şartları arasında bir farklılık bulunması durumunda (örneğin aynı koşullarla Kolombiya kahvesi alımına yönelik bir forward sözleşme yapılmak suretiyle, tahmini Brezilya kahvesi alımının finansal riskten korunması) Paragraf 88'de belirtilen bütün koşulların (finansal riskten korunma işleminin yüksek düzeyde etkili olması da dahil olmak üzere) yerine getirilmesi kaydıyla, finansal riskten korunma ilişkisi uygun görülebilir. Bu amaçla, finansal riskten korunma ilişkisinin etkinliğini arttırması koşuluyla, finansal riskten korunma aracının tutarı finansal riskten korunma konusu kalemin tutarından fazla veya az olabilir. Örneğin, finansal riskten korunma konusu kalem (örneğin Brezilya kahvesiyle ilgili işlem) ile finansal riskten korunma aracı (örneğin Kolombiya kahvesiyle ilgili işlem) arasında istatistiksel bir ilişki kurulması için bir regresyon analizi yapılabilir. İki değişken arasında (diğer bir ifadeyle, Brezilya ve Kolombiya kahvelerinin birim fiyatları arasında) geçerli bir istatistiksel ilişkinin bulunması durumunda, ilgili regresyon doğrusunun eğimi, beklenen etkinliği azami noktaya çıkaracak olan koruma oranını belirlenmesinde kullanılabilir. Örneğin, ilgili regresyon doğrusunun eğiminin 1.02 olması durumunda, 0.98 birim finansal riskten korunma konusu kalemin 1.00 birim finansal riskten korunma

aracına oranından oluşan bir korunma oranı beklenen etkinliği en yükseğe çıkarır. Bununla birlikte, ilgili finansal riskten korunma ilişkisi, anılan ilişki süresince kâr veya zararda muhasebeleştirilen etkin olmayan bir durumla da sonuçlanabilir.

Kalemler grubunun finansal riskten korunma konusu kalem olarak tanımlanmaları (gösterilmeleri) (Paragraf 83 ve 84)

- UR101. Belirli bir kalemin finansal riskten korunma işlemine konu edilmesi yerine, genel net pozisyonun (örneğin benzer vadelere sahip sabit oranlı varlıklar ile sabit oranlı borçların netleştirilmeleri sonrasında geriye kalan tutarın) finansal riskten korunma işlemine konu edilmesi durumunda, anılan işlem finansal riskten korunma muhasebesinin uygulanması için gerekli koşulları sağlamaz. Diğer yandan, bunun kâr veya zararda yarattığı etkiyle neredeyse aynı etkiye, bu tür bir finansal riskten korunma ilişkisi için yapılan finansal riskten korunma muhasebesinde ilgili kalemlerin bir kısmının finansal riskten korunma konusu kalem olarak tanımlanmaları durumunda da ulaşılabilir. Örneğin bir bankanın benzer risk ve vade özelliklerine sahip 100 PB tutarındaki bir varlığı ve 90 PB tutarında bir borcu olması ve geriye kalan net 10 PB tutarındaki riske maruz bölümü finansal riskten korunma işlemine konu etmesi durumunda, anılan varlıkların 10 PB tutarındaki kısmı finansal riskten korunma konusu kalem olarak tanımlanabilir. Anılan tanımlama ilgili varlık ve borçların sabit oranlı araçlar olmaları durumunda yapılabilir; bu durumda, yapılan işlem gerçeğe uygun değer riskinden korunma işlemidir. Aynı şekilde, söz konusu tanımlama ilgili varlık ve borçların değişken oranlı araçlar olmaları durumunda da yapılabilir; bu durumda, yapılan işlem nakit akış riskinden korunma işlemidir. Benzer biçimde, bir işletmenin 100 PB tutarında döviz cinsinden bir alış ve 90 PB tutarında döviz cinsinden bir satış yapmaya yönelik kesin taahhüdünün bulunması durumunda, işletme, bir türev ürün edinmek ve söz konusu türevi 100 PB tutarındaki kesin alış taahhüdünün 10 PB'lik kısmına ilişkin finansal riskten korunma aracı olarak tanımlamak suretiyle, aradaki 10 PB'lik tutarı finansal riskten koruyabilir.

Finansal riskten korunma muhasebesi (Paragraf 85-102)

- UR102. Faiz oranlarında değişiklik olması durumunda sabit oranlı bir borçlanma aracının gerçeğe uygun değerinin değişmesi riskine yönelik finansal riskten korunma işlemleri, gerçeğe uygun değere ilişkin finansal riskten korunma işlemlerine örnek olarak verilebilir. Bu tür bir finansal riskten korunma işlemi hem ihraç eden hem de hamil tarafından yapılabilir.
- UR103. Değişken oranlı bir borcun sabit oranlı bir borca dönüştürülmesi için yapılan swap işlemi, nakit akışına yönelik finansal riskten korunma işlemlerine örnek olarak verilebilir (diğer bir ifadeyle, finansal riskten korunan gelecekteki nakit akışlarının gelecekteki faiz ödemeleri olduğu finansal riskten korunma işlemleri).
- UR104. Kesin taahhüde ilişkin finansal riskten korunma işlemi (örneğin bir elektrik işletmesinin sözleşmeye bağlı ve sabit bir fiyattan yakıt satın almaya yönelik muhasebeleştirilmemiş bir taahhüdünün bulunması sebebiyle gerçekleştirdiği, yakıt fiyatlarında meydana gelebilecek değişimden korunma işlemi) gerçeğe uygun değerdeki değişim riskine ilişkin bir korumadır. Dolayısıyla, anılan işlem gerçeğe uygun değer riskinden korunma işlemidir. Diğer yandan Paragraf 87'ye göre, kesin taahhüde ilişkin yabancı para riskinden korunma işleminin nakit akış riskinden korunma işlemi olarak da muhasebeleştirilmesi mümkündür.

Finansal riskten korunma işleminin etkinliğinin değerlendirilmesi

- UR105. Finansal riskten korunma işlemi, sadece, aşağıda yer alan iki koşulu birden karşıladığı durumlarda oldukça etkin olarak nitelendirilir:
- (a) Finansal riskten korunma işleminin başlangıcında ve sonraki dönemlerde, anılan finansal riskten korunma işlemin, söz konusu korunma işleminin ilgili olduğu dönem içerisinde meydana gelen ve korunan riskten kaynaklanan (korunan riskle ilişkilendirilebilen) değişiklikleri dengeleyeceği beklenmektedir. Bu tür bir beklentiye, finansal riskten korunma konusu kalemin nakit akışı veya gerçeğe uygun değerinde geçmişte meydana gelen ve korunan riskle ilişkilendirilebilen değişimlerin finansal riskten korunma aracının geçmişteki nakit akışları veya gerçeğe uygun değerindeki değişimlere karşılaştırılması suretiyle, veya, finansal riskten korunma konusu kalemlerle finansal riskten korunma aracının nakit akışları veya gerçeğe uygun değerleri arasında önemli bir istatistikî ilişki bulunduğunun kanıtlanması gibi çeşitli yöntemlerle ulaşılabilir. İşletme, Paragraf UR 100'de belirtildiği üzere ilgili finansal riskten korunma işleminin etkinliğini artırmak için bire birden farklı bir korunma oranı kullanabilir.
- (b) Finansal riskten korunma işleminin fiili sonuçları %80 ile %125 arasındadır. Örneğin, fiili sonuçların finansal riskten korunma aracındaki kaybın 120 PB, nakit aracındaki kazancın ise 100 PB olduğunu göstermesi durumunda, dengeleme (netleştirme) oranı; 120/100 yani %120 olarak ya da 100/120 yani %83 olarak ölçülebilir. Sözü edilen örnekteki finansal riskten korunma işleminin, yukarıda yer alan (a) alt

Paragrafındaki koşulu yerine getirdiği varsayıldığında, işletme, anılan finansal riskten korunma işleminin oldukça etkin olduğu sonucuna ulaşır.

- UR106. Etkinlik, en azından, işletmenin yıllık veya ara dönem finansal tablolarını hazırladığı zamanlarda değerlendirilir.
- UR107. Bu Standart, finansal riskten korunma işleminin etkinliğini değerlendirilmesi için tek bir yöntem belirlemez. Bir işletmenin finansal riskten korunma işleminin etkinliğinin değerlendirilmesinde kullanacağı yöntem ilgili işletmenin risk yönetim stratejisine bağlıdır. Örneğin risk yönetim stratejisi, ilgili finansal riskten korunma aracının tutarını, periyodik olarak, korunulan pozisyonundaki değişiklikler doğrultusunda düzeltmek olan bir işletme, ilgili finansal riskten korunma işleminin oldukça etkin olacağını beklendiğini, finansal riskten korunma aracının düzeltildiği bir sonraki döneme kadar olan dönem için göstermesi gerekir. Bazı durumlarda işletme, farklı türden finansal riskten korunma işlemleri için farklı yöntemler uygular. İşletmenin finansal riskten korunma stratejisine ilişkin belgeler, etkinliğin ölçülmesinde kullandığı yöntemleri içerir. Söz konusu yöntemler, yapılan değerlendirmenin finansal riskten korunma aracına ilişkin bütün kazanç veya kayıpları içerip içermediğini veya ilgili aracın zaman değerinin dikkate alınıp alınmadığını gösterir.
- UR107A. İşletmenin bir kaleme ilişkin riskin %100'ünün altında bir riski (%85 gibi) finansal riskten korunması durumunda, söz konusu işletme, ilgili finansal riskten korunma konusu kalemi toplam riskin %85'i olarak tanımlar ve etkin olmama düzeyini (etkinsizliği) söz konusu %85 olarak tanımlanan riskteki değişimleri esas alarak ölçer. Bununla birlikte, %85 olarak tanımlanan riskin finansal riskten korunması sırasında, işletme, Paragraf UR 100'de yer verildiği üzere ilgili finansal riskten korunma işleminin tahmin edilen etkinliğini artıracak olması durumunda bire birden farklı bir korunma oranı kullanabilir.
- UR108. Finansal riskten korunma aracının ve finansal riskten korunma konusu varlığın, borcun, kesin taahhüdün veya gerçekleşme olasılığı yüksek tahmini işlemin temel şartlarının aynı olması durumunda, hem finansal riskten korunma işlemine girildiği sırada hem de daha sonrasında, gerçeğe uygun değer ve nakit akışlarında meydana gelen ve korunulan riskten kaynaklanan değişikliklerin birbirlerini tamamen dengeleme ihtimallerinin yüksek olduğu görülebilir. Örneğin, finansal riskten korunma aracı ve finansal riskten korunma konusu kaleme ilişkin türev ürün tutarı ile anapara tutarının, koşulların, yeniden fiyatlama tarihlerinin, faiz ve anapara tahsil ve ödeme tarihleri ile faiz oranlarının ölçümüne ilişkin esasların birbiriyle aynı olması durumunda, yapılan vadeli faiz oranı swapı büyük olasılıkla etkin bir koruma sağlayacaktır. Buna ek olarak, gerçekleşme olasılığı yüksek tahmini bir ticari mal alımı işlemine ilişkin finansal riskten korunmaya yönelik olarak yapılan bir forward sözleşmesinin, aşağıdaki koşulları taşıması durumunda büyük olasılıkla etkin bir koruma sağlayacağı beklenir:
- (a) İlgili forward sözleşmesi, finansal riskten korunan tahmini alım işlemindeki malla aynı malın, aynı miktarda, aynı zaman ve yerde alınmasına ilişkindir;
 - (b) İlgili forward sözleşmesinin başlangıçtaki gerçeğe uygun değeri sıfırdır; ve
 - (c) İlgili forward sözleşmesindeki iskonto veya primlerdeki değişim, etkinliğin değerlendirmesi sırasında dikkate alınmamış ve anılan değişim kâr veya zararda muhasebeleştirilmiş ya da gerçekleşme olasılığı yüksek tahmini işlemlere ilişkin nakit akışları ilgili mala ilişkin vadeli işlem (forward) fiyatı esas alınarak tespit edilmiştir.
- UR109. Finansal riskten korunma aracı bazen korunulan riskin sadece bir kısmını dengeler. Örneğin bir finansal riskten korunma aracı ve finansal riskten korunma konusu kalemin aynı oranda değişmeyen farklı para birimlerinden düzenlenmiş olmaları durumunda, ilgili finansal riskten korunma işlemi tam olarak etkin olmaz. Aynı şekilde, faiz oranı riskinden bir türev ürün aracılığıyla korunulması işlemi, ilgili türevin gerçeğe uygun değerindeki değişimin bir bölümünün karşı tarafın kredi riskiyle bağlantılı olması durumunda tam bir etkinlik sağlamaz.
- UR110. Finansal riskten korunma muhasebesinin uygulanabilmesi için, ilgili finansal riskten korunma işleminin sadece genel işletme riskleriyle değil, aynı zamanda belirli ve tanımlanmış risklerle de ilgili olması ve sonuçta işletmenin kâr veya zararını etkilemesi gerekir. Bir fiziksel varlığın eskime riskinden veya bir malın hükümetçe kamulaştırılması riskinden korunulması işlemleri, finansal riskten korunma muhasebesinin uygulanması için uygun değildir. Anılan riskler güvenilir olarak ölçülemediklerinden söz konusu işlemlerin etkinliğinin ölçülmesi mümkün değildir.
- UR111. Faiz oranı riskinin bulunduğu durumlarda ilgili finansal riskten korunma işleminin etkinliği, net riskin belirli bir varlık veya borçla (veya belli bir varlık veya borç grubu ya da bunların belli bir kısmı) ilgili olması ve finansal riskten korunma işleminin etkinliğinin anılan varlık veya borca göre değerlendirilmesi durumunda, sözü edilen finansal varlık ve finansal borçlarla ilgili her bir zaman dilimine ilişkin net faiz oranı riskini gösteren bir vade tablosu hazırlanarak değerlendirilebilir.
- UR112. İşletme bir finansal riskten korunma işleminin etkinliğinin değerlendirilmesinde genellikle paranın zaman değerini göz önünde bulundurur. Finansal riskten korunma konusu kaleme ilişkin sabit faiz oranının, gerçeğe uygun değer riskinden korunma işlemi olarak sınıflanan bir swap işlemindeki sabit faiz oranıyla bire bir

örtüşmesi gerekmez. Aynı şekilde, faiz içeren bir varlık veya borca ilişkin değişken faiz oranının da, nakit akışı riskinden korunma işlemi olarak sınıflanan bir swap işlemindeki değişken faiz oranıyla bire bir örtüşmesi gerekmez. Bir swap işleminin gerçeğe uygun değeri net ödemelerinden kaynaklanır. Swap işlemindeki sabit ve değişken oranlar, her ikisinin de aynı tutarda değiştirilmesi kaydıyla, net ödemeyi etkilemeksizin değiştirilebilir.

UR113. Finansal riskten korunma işleminin etkinliğine ilişkin koşulları karşılayamayan bir işletme, finansal riskten korunma işleminin etkinliğine ilişkin koşulların karşılandığını kanıtladığı son gün itibarıyla, finansal riskten korunma muhasebesinin uygulanmasına son verir. Diğer yandan, işletmenin, finansal riskten korunma ilişkisinin etkinlik koşullarını karşılayamamasına neden olan olayı veya durumlardaki değişiklikleri belirlemesi ve söz konusu olaydan veya durumlardaki değişikliklerden önce ilgili finansal riskten korunma işleminin etkin olduğunu kanıtlaması durumunda, işletme, anılan olayın ve durumlardaki değişikliğin meydana geldiği tarih itibarıyla finansal riskten korunma muhasebesinin uygulanmasına son verir.

Faiz oranı riskinden korunan bir portföye ilişkin gerçeğe uygun değer riskinden korunma muhasebesi

UR114. Finansal varlık veya finansal borç portföyünün maruz kalınan faiz oranı değişikliğine karşı gerçeğe uygun değer riskinden korunması işlemlerinde, işletmenin bu Standardın gerekliliklerini karşılayabilmesi için, aşağıdaki (a)-(i) alt Paragraflarında ve UR 115 – UR 132 Paragraflarında yer verilen hükümlere uyması gerekir.

- (a) Risk yönetim sürecinin bir parçası olarak, işletme, faiz oranı riskinden korumak istediği portföyü belirler. Söz konusu portföy, sadece varlıklardan, sadece borçlardan veya hem borç hem de varlıklardan oluşabilir. Öte yandan, işletme, iki veya daha fazla portföy de belirleyebilir (örneğin işletme satılmaya hazır varlıklarını ayrı bir portföy olarak gruplandırabilir). Bu tür bir durumda, aşağıda yer verilen hükümler her bir portföy için ayrı ayrı uygulanır.
- (b) İşletme ilgili portföyü sözleşmeyle bağlı yeniden fiyatlama tarihlerine göre değil beklenen yeniden fiyatlama tarihlerine göre analiz eder. Söz konusu analiz, nakit akışlarının gerçekleşmesi beklenen zaman dilimlerine göre veya anapara tutarlarının yeniden fiyatlandırmanın oluşacağı beklenen döneme göre gruplandırılmaları suretiyle gerçekleştirilebilir.
- (c) Bu analiz çerçevesinde, işletme, finansal riskten korumak istediği tutarı belirler. İşletme, ilgili portföyden, finansal riskten korumak istediği tutara eşit tutarda bir varlık veya borcu (fakat bunlar netleştirilmiş olarak değil) finansal riskten korunma konusu kalem olarak sınıflar. Bu tutar, UR 126(b) Paragrafında etkinliği tespit etmek için kullanılan yüzde düzeyini de belirler.
- (d) İşletme, finansal riskten korumakta olduğu faiz oranı riskini belirler. Bu risk, gösterge faiz oranı (örneğin LIBOR) gibi, finansal riskten korunma işlemindeki her bir kalemin faiz oranı riskinin bir parçası olabilir.
- (e) İşletme, her bir yeniden fiyatlandırma dönemi için bir veya daha fazla finansal riskten korunma aracı tanımlar.
- (f) İşletme, yukarıda yer alan (c)-(e) alt Paragrafları uyarınca yapılan sınıflamaları/tanımlamaları kullanmak suretiyle, finansal riskten korunma işleminin başlangıcında ve sonraki dönemlerinde, korumanın tanımlandığı dönem boyunca oldukça etkin olacağını beklenip beklenmediğini değerlendirir.
- (g) İşletme, finansal riskten korunma konusu kalemin ((c)'de belirtildiği üzere) gerçeğe uygun değerinde meydana gelen ve korunan riskle ((d)'de belirtildiği üzere) ilişkilendirilebilen değişiklikleri, (b)'ye göre tespit edilen beklenen yeniden fiyatlandırma tarihlerini esas almak suretiyle periyodik olarak ölçer. İşletmenin etkinliğin değerlendirilmesinde kullandığı belgelendirilmiş yöntemle göre değerlendirildiğinde, finansal riskten korunma işleminin fiilen oldukça etkin olduğunun belirlenmesi durumunda, işletme, finansal riskten korunma konusu kalemin gerçeğe uygun değerindeki değişimi, kâr veya zararda kazanç ya da kayıp olarak Paragraf 89A'da yer verilen iki bilanço kaleminden birinde muhasebeleştirir. Gerçeğe uygun değerdeki değişimin, varlık veya borçlara bireysel olarak tahsis edilmesi gerekmez.
- (h) İşletme, finansal riskten korunma aracının (araçlarının) ((e)'de tanımlandığı gibi) gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişimleri ölçer ve bunları, kazanç veya kayıp olarak kâr ya da zararda muhasebeleştirir. Finansal riskten korunma aracının (araçlarının) gerçeğe uygun değerleri bilançoda varlık veya borç olarak muhasebeleştirilir.
- (i) Her türlü etkin olmama durumu⁵, (g) ve (h) alt Paragraflarında yer verilen gerçeğe uygun değerdeki değişimler arasındaki fark olarak kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

UR115. Bu yaklaşıma ilişkin ayrıntılı açıklamalara aşağıda yer verilmiştir. Anılan yaklaşım, yalnızca, bir finansal varlık veya finansal borç portföyünün maruz kalınan faiz oranı değişikliğine karşı gerçeğe uygun değer riskinden korunması işlemlerine uygulanacaktır.

UR116. UR 114(a) Paragrafı uyarınca belirlenen portföy, varlık veya borçlardan oluşabilir. Buna alternatif olarak, sadece varlık veya sadece borç içeriyor da olabilir. Anılan portföy, işletmenin finansal riskten korumak istediği varlık

⁵ Bütün TMS'ler için geçerli olan önemlilik unsuru burada da geçerlidir.

veya borçların tutarını belirlemek için kullanılır. Ancak portföyün kendisi, finansal riskten korunma konusu kalem olarak tanımlanamaz.

UR117. UR 114(b) Paragrafının uygulanması sırasında, işletme, bir kalemin tahmini yeniden fiyatlandırma tarihini bu kalemin vadesinin dolması beklenen tarih ile piyasa oranlarına göre yeniden fiyatlandırılması beklenen tarihten erken olanı olarak belirler. Beklenen yeniden fiyatlandırma tarihleri, finansal riskten korunma işleminin başlangıcında ve korunma süresi boyunca, peşin ödeme oranları, faiz oranları ve bunlar arasındaki etkileşimi de içeren bilgilere ve geçmiş tecrübelerle dayanılarak tahmin edilir. İşletmeye özgü deneyimleri bulunmayan veya sahip olduğu deneyimleri yetersiz olan işletmeler bunlarla karşılaştırılabilir nitelikteki finansal araçların yer aldığı benzer gruplara ilişkin tecrübelerini kullanırlar. Bu tahminler periyodik olarak gözden geçirilir ve yeni bilgiler çerçevesinde güncellenir. Peşin olarak ödenebilecek nitelikteki sabit oranlı bir kalem için beklenen yeniden fiyatlandırma tarihi, ilgili kalem daha erken bir tarihte piyasa fiyatlarına göre yeniden fiyatlandırılmadıkça, peşin olarak ödeneceğinin beklendiği tarihtir. Benzer kalemler grubu açısından tahmini yeniden fiyatlandırma tarihleri esas alınarak tespit edilen dönemler itibarıyla yapılan analiz, tek tek kalemlerden ziyade grubun bir yüzdesini belirli bir zaman dilimine dağıtmak biçiminde olabilir. İşletme, söz konusu dağıtım için başka yöntemler de kullanabilir. Örneğin itfa edilen kredilerin, beklenen yeniden fiyatlandırma tarihlerine göre belirlenen zaman dilimlerine yayılması amacıyla bir peşin ödeme oranı çarpanı kullanılabilir. Ancak söz konusu dağıtım için kullanılan yöntem, işletmenin risk yönetim yöntemi ve hedefleriyle uyumlu olmalıdır.

UR118. Takip eden açıklamalarda, UR 114(c) Paragrafında yer alan sınıflama işlemine ilişkin bir uygulama örneğine yer verilmiştir: Bir işletme, belirli bir yeniden fiyatlandırma zaman diliminde 100 PB tutarında sabit oranlı varlığı ve 80 PB tutarında sabit oranlı borcu bulunacağını tahmin etmesi ve 20 PB tutarındaki net pozisyonunun tamamını finansal riskten korumaya karar vermesi durumunda, 20 PB tutarında varlığı (varlıkların bir kısmını)⁶ finansal riskten korunma konusu kalem olarak sınıflar. Yapılan sınıflama, ilgili her bir varlıktan ziyade bir “para birimi tutarı” (örneğin belirli bir dolar, euro, pound veya rand tutarı) olarak ifade edilir. Buna göre, finansal riskten korunma konusu tutarın elde edildiği bütün varlıklar (veya borçlar), yani yukarıdaki örnekte 100 PB tutarındaki varlıkların tamamı:

- (a) Gerçeğe uygun değerleri finansal riskten koruma konusu edilen faiz oranlarındaki değişimlere göre değişen kalemlerden oluşmalı; ve
- (b) Finansal riskten korunma işlemine bireysel olarak konu edilmişler gibi gösterilmeleri durumunda, gerçeğe uygun değer riskinden korunma muhasebesinin uygulanma şartlarını taşımalarıdır. Bu Standarda⁷ göre, talep edilme özelliği bulunan bir finansal borcun (örneğin vadesiz mevduatlar ve bazı vadeli mevzuat türleri) gerçeğe uygun değeri, ilgili borcun ödenmesinin talep edilebileceği ilk günden itibaren iskonto edilmesi suretiyle bulunacak talep anında ödenebilecek tutardan düşük olamayacağından, bu tür bir kaleme, alacaklının ödemeyi talep edebileceği süreden daha uzun bir süre için gerçeğe uygun değer riskinden korunma muhasebesi uygulanması uygun olmaz. Yukarıdaki örnekte, finansal riskten korunan pozisyon belirli bir varlık tutarıdır. Bu nedenle, bu tür borçlar, sınıflanan finansal riskten korunma konusu kalemin bir parçası değildir; ancak işletme tarafından, finansal riskten korunma konusu olarak sınıflanan varlık tutarının belirlenmesinde kullanılırlar. İşletmenin finansal riskten korumak istediği pozisyonun bir borç tutarı olması durumunda, sınıflanan finansal riskten korunma konusu kalemi gösteren tutarın, daha erken bir tarihte ödenmesi gerebilecek borçlardan ziyade sabit oranlı borçlardan elde edilmesi ve UR 126(b) Paragrafına göre finansal riskten korunma işleminin etkinliğinin ölçülmesinde kullanılan yüzdenin de söz konusu sabit oranlı borçların bir yüzdesi olarak hesaplanması gerekir. Örneğin, bir işletmenin belirli bir yeniden fiyatlandırma zaman dilimi içerisinde 40 PB tutarında vadesiz mevduat ile 60 PB tutarında talep edilebilme özelliği bulunmayan borçtan oluşan 100 PB sabit oranlı borcunun ve 70 PB tutarında sabit oranlı varlığının bulunacağını beklediğini farz edelim. İşletmenin 30 PB tutarındaki net pozisyonunun tamamının finansal riskten korumaya karar vermesi durumunda, borcun 30 PB tutarındaki bölümünü veya talep edilme özelliği olmayan borçların yüzde 50’si⁸ finansal riskten korunma konusu kalem olarak sınıflanır.

UR119. İşletme, tanımlama ve belgelemeye ilişkin olarak Paragraf 88 (a) da yer alan yükümlülükleri de yerine getirir. Bir portföyün faiz oranı riskinden korunmasına ilişkin işlemler açısından, yapılan söz konusu tanımlama ve belgeleme aşağıdakileri de içermek suretiyle işletmenin finansal riskten korunan tutarı belirleme amacıyla kullandığı değişkenleri ve etkinliği nasıl ölçtüğünü gösterir:

- (a) Portföyün finansal riskten korunması işlemine hangi varlık ve borçların dahil edileceği ve bunların portföyden çıkarılmasında neyin esas alınacağı.

⁶ Bu Standart, gerekli koşulları taşıyan varlık ya da borçlara ilişkin her türlü tutarın, yani yukarıdaki örnek için 0 PB ile 100 PB arasındaki her tutarda varlığın sınıflanmasına izin verir.

⁷ Bakınız: Paragraf 49

⁸ $30PB/(100PB-40PB) = \text{yüzde } 50$

- (b) Peşin ödeme oranlarının tahmini sırasında faiz oranlarına ilişkin yapılan varsayımlar da dahil olmak üzere, işletmenin yeniden fiyatlandırma tarihlerini nasıl tahmin ettiği. Aynı yöntem, bir varlık ya da borcun finansal riskten korunma konusu portföye dahil edildiklerinde bunlara ilişkin olarak yapılan ilk tahminler ve bu tahminlerin daha sonra yeniden gözden geçirilmeleri sırasında da kullanılır.
- (c) Yeniden fiyatlandırma zaman dilimlerinin sayısı ve süresi.
- (d) İşletmenin etkinliği ne sıklıkta değerlendirileceği ve UR 126 Paragrafında yer verilen iki yöntemden hangisini kullanacağı.
- (e) İşletmenin finansal riskten korunma konusu kalem olarak sınıflanan varlık ve borçların tutarını belirlemek için kullandığı yöntem ve buna bağlı olarak, UR 126(b) Paragrafında yer verilen yöntemi kullanmak suretiyle etkinliği değerlendirmesi sırasında kullandığı yüzde ölçüsü.
- (f) UR 126(b) Paragrafında yer verilen yöntemin kullanılması suretiyle etkinliğin değerlendirilmesinde, anılan etkinliğin herbir yeniden fiyatlandırma zaman dilimi için ayrı ayrı mı, yoksa bütün zaman dilimleri için topluca mı, ya da bunların bir bileşeni aracılığıyla mı ölçüleceği.

Finansal riskten korunma ilişkisinin tanımlanması ve belgelenmesinde kullanılan politikalar, işletmenin risk yönetim teknik ve hedefleriyle tutarlıdır. Bu politikalar keyfi bir biçimde değiştirilemez. Yapılan değişiklikler, piyasa koşullarında ve diğer faktörlerde meydana gelen değişikliklerle izah edilir ve işletmenin risk yönetim teknik ve hedefleri çerçevesinde ve bunlarla tutarlı olarak gerçekleştirilir.

- UR120. Paragraf UR 114(e)'de yer alan finansal riskten korunma aracı, tek bir türev ürün veya içerdiği türev ürünlerin tamamı Paragraf UR 114(d)'e göre belirlenen faiz oranı riski taşıyan bir türev ürün portföyü olabilir (örneğin tamamı LIBOR riski taşıyan vadeli faiz oranı swaplarından oluşan bir portföy). Bu tür bir türev ürün portföyü, dengeleyici risk pozisyonları içerebilir. Ancak yazılı opsiyon veya net yazılı opsiyon içermeyebilir; çünkü bu Standart⁹ anılan türden opsiyonların finansal riskten korunma aracı olarak tanımlanmalarına izin vermez (yazılı bir opsiyonun satın alınmış bir opsiyonu dengeleyici olarak tanımlandığı durumlar hariç). Finansal riskten korunma aracının, UR 114(C) Paragrafında belirtilen tutarı birden fazla yeniden fiyatlandırma zaman diliminde finansal riskten korunması durumunda, anılan araç koruma sağladığı tüm zaman dilimlerine dağıtılır. Öte yandan, finansal riskten korunma aracının tamamının, sözü edilen yeniden fiyatlandırma zaman dilimlerine dağıtılması gerekir; çünkü bu Standart¹⁰, finansal riskten korunma ilişkisinin finansal riskten korunma aracının var olduğu belirli bir dönem için tanımlanmasına izin vermez.
- UR121. İşletme peşin ödenebilecek bir kalemin gerçeğe uygun değerindeki değişimi Paragraf UR 114(g) uyarınca ölçtüğünde, faiz oranlarında meydana gelen bir değişim peşin ödenebilecek kalemin gerçeğe uygun değerini iki şekilde etkiler: faiz oranlarındaki değişim, sözleşmeden doğan nakit akışlarının gerçeğe uygun değerini ve peşin ödenebilecek kaleminde bulunan peşin ödeme opsiyonunun gerçeğe uygun değerini etkiler. Bu Standartın 81 inci Paragrafı, etkinliğin ölçülebilmesi kaydıyla, işletmenin, finansal varlık veya borçlarının ortak risk özellikleri taşıyan bir kısmını finansal riskten korunma konusu kalem olarak sınıflamasına izin verir. Paragraf 81A, peşin ödenen kalemler açısından, finansal riskten korunma konusu kalemin, sözleşmeye bağlı yeniden fiyatlandırma tarihlerine göre değil beklenen yeniden fiyatlandırma tarihlerine göre hesaplanan faiz oranındaki değişimlere bağlı gerçeğe uygun değer değişimleri olarak tanımlanmasına izin vermek suretiyle, söz konusu hükmün peşin ödenen kalemler açısından uygulanmasına imkan verir. Ancak, finansal riskten korunma faiz oranındaki değişimlerin beklenen yeniden fiyatlandırma tarihleri üzerindeki etkileri, ilgili finansal riskten korunma konusu kalemin gerçeğe uygun değerindeki değişimlerin belirlenmesi sırasında dikkate alınır. Dolayısıyla beklenen yeniden fiyatlandırma tarihlerinin değiştirilmesi (örneğin beklenen peşin ödemelerde meydana gelen bir değişimi yansıtmak amacıyla) veya fiili yeniden fiyatlandırma tarihlerinin beklenenden farklılık arz etmesi durumunda, Paragraf UR 126'da yer verilen etkin olmama (etkinsizlik) durumu ortaya çıkacaktır. Bunun aksine, (a) finansal riskten korunan faiz oranındaki değişimler dışındaki unsurlardan oluştuğu açık olan, (b) finansal riskten korunan faiz oranındaki değişimlerle ilişkilendirilemeyen ve (c) finansal riskten korunan faiz oranıyla ilişkilendirilebilen değişikliklerden güvenilir bir biçimde ayırt edilebilen yeniden fiyatlandırma tarihlerindeki değişimler (örneğin peşin ödeme oranlarındaki değişimin faiz oranlarındaki değişimden değil, tamamen vergisel veya demografik etkenlere dayanmakta olması), finansal riskten korunma konusu kalemin gerçeğe uygun değerindeki değişimlerin belirlenmesi sırasında dikkate alınmaz; çünkü bunlar korunan riskle ilişkilendirilemezler. Beklenen yeniden fiyatlandırma tarihlerinde değişiklik meydana getiren unsur hakkında belirsizlik bulunması veya işletmenin, korunan faiz oranından kaynaklanan değişimleri diğer etkenlerden kaynaklanan değişimlerden güvenilir olarak ayıramaması durumunda, meydana gelen değişimin korunan faiz oranındaki değişimlerden kaynaklandığı varsayılır.
- UR122. Bu Standart, Paragraf UR 114(g)'de belirtilen ve finansal riskten korunma konusu varlığın gerçeğe uygun değerinde meydana gelen ve korunan riskle ilişkilendirilebilen değişikliklerin tutarının tespitinde kullanılması gereken yöntemler hakkında herhangi bir belirlemede bulunmaz. Bu tür bir ölçüm için istatistiki veya diğer tür

⁹ Bakınız: Paragraf 77 ve UR94

¹⁰ Bakınız: Paragraf 75

tahmin yöntemlerinin kullanılması durumunda, işletme yönetiminin, ulaşılan sonucun finansal riskten korunma konusu kalemi oluşturan bütün varlık ve borçların ayrı ayrı ölçümünden elde edilecek sonuca yakın olmasını beklemesi gerekir. Finansal riskten korunma konusu kalemin gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişimlerin finansal riskten korunma aracının değerindeki değişimlere eşit olduğunun varsayılması doğru bir yaklaşımdır.

UR123. Paragraf 89A, belirli bir yeniden fiyatlandırma zaman diliminde finansal riskten korunan kalemin bir varlık olması durumunda, anılan varlığın değerindeki değişimin varlıklar içinde farklı bir kalem olarak sunulmasını gerektirir. Bunun aksine, belirli bir yeniden fiyatlandırma zaman diliminde finansal riskten korunan kalemin bir borç olması durumunda, anılan borcun değerindeki değişimin borçlar içinde farklı bir kalem olarak sunulması gerekir. Bunlar Paragraf UR 114(g)'de belirtilen bilanço kalemleridir. Meydana gelen değişimlerin, varlıklara (veya borçlara) bireysel olarak dağıtılması gerekmez.

UR124. Paragraf UR 114(i), finansal riskten korunma konusu varlığın gerçeğe uygun değerinde meydana gelen ve korunan riskle ilişkilendirilebilen değişikliklerin, finansal riskten korunma aracı olarak kullanılan türev ürünün gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişikliklerden farklılaşması durumunun ilgili işlemin etkin olmaması (etkinsizlik) sonucunu doğurduğunu belirtir. Bu tür bir farklılaşma, aşağıdakileri de içeren birtakım sebeplerden kaynaklanabilir:

- (a) Fiili yeniden fiyatlandırma tarihlerinin beklenenden farklı olması veya beklenen yeniden fiyatlandırma tarihlerinin değiştirilmesi;
- (b) Finansal riskten korunma konusu portföyde yer alan kalemlerin değer düşüklüğüne uğraması veya bilanço dışı bırakılmaları;
- (c) Finansal riskten korunma aracı ile finansal riskten korunma konusu kalemin ödeme tarihlerinin farklı olması; ve
- (d) Diğer sebepler (örneğin finansal riskten korunma konusu kalemlerden küçük bir bölümünün, finansal riskten korunan olarak tanımlandıkları gösterge faiz oranından daha düşük bir faiz oranı içermeleri ve ortaya çıkan etkin olmama durumunun, portföyün bir bütün olarak finansal riskten korunma muhasebesinin koşullarını taşımasına sebep olacak düzeyde olmaması).

Anılan etkin olmama durumları¹⁰ tespit edilir ve kâr veya zararda muhasebeleştirilir.

UR125. Aşağıdaki durumların varlığı halinde ilgili finansal riskten korunma işleminin etkinliği genellikle artar:

- (a) İşletmenin farklı peşin ödeme özellikleri bulunan kalemleri bunların peşin ödeme davranışlarındaki farklılıkları dikkate alarak gruplanması.
- (b) İlgili portföydeki kalem sayısının artırılması. Portföyde sadece birkaç kalem bulunması durumunda, anılan kalemlerden birisine ilişkin peşin ödemenin beklenilenden daha önce veya daha sonra gerçekleştirilmesi yüksek düzeyde etkinsizlik durumunun oluşmasına sebep olur. Aksine, ilgili portföyün birçok kalemden oluşması durumunda, yapılması gereken peşin ödemeler daha doğru bir biçimde tahmin edilebilir.
- (c) Yeniden fiyatlandırma zaman dilimlerinin dar olması (3 aylık dönem yerine bir ay). Daha dar zaman aralığı, finansal riskten korunma aracı ile finansal riskten koruma konusu kalemin yeniden fiyatlandırma ve ödeme tarihleri arasındaki yanlış eşleştirmenin etkilerini azaltır.
- (d) Finansal riskten korunma aracının tutarının, finansal riskten korunma konusu kalemdaki değişimleri yansıtmak amacıyla düzeltilmesinin sıklığında artış olması (örneğin peşin ödeme tahminlerindeki değişimler nedeniyle).

UR126. İşletme, etkinliği periyodik olarak test eder. Yeniden fiyatlandırma tarihlerine ilişkin tahminlerin işletmenin etkinliği değerlendirildiği bir tarihten bir sonraki değerlendirme tarihine kadar değişmesi durumunda, etkinliğin düzeyi aşağıda yer verilen yöntemlerden birisi aracılığıyla belirlenir:

- (a) Finansal riskten korunma aracının gerçeğe uygun değerindeki değişim (bakınız: Paragraf UR 114(h)) ile finansal riskten korunma konusu kalemin tamamının değerinde meydana gelen ve korunan faiz oranıyla ilişkilendirilebilen değişim arasındaki fark olarak (korunan faiz oranında meydana gelen değişikliklerin saklı peşin ödeme opsiyonunun gerçeğe uygun değeri üzerindeki etkileri de dahil); veya
- (b) Aşağıdaki tahminlerin kullanılması suretiyle. İşletme:
 - (i) Etkinliği değerlendirdiği son tarih itibarıyla gerçekleşeceğini tahmin ettiği yeniden fiyatlandırma tarihleri çerçevesinde, varlıkların (veya borçların) korunan her bir yeniden fiyatlandırma dönemi itibarıyla yüzdesini hesaplar.

¹⁰ Bütün TMS'ler için geçerli olan önemlilik unsuru, burada da geçerlidir.

- (ii) Finansal riskten korunma konusu kalemin değiştirilen tahminler sonrasındaki değerini hesaplamak için, söz konusu yüzdeyi ilgili yeniden fiyatlandırma zaman dilimindeki değiştirilmiş tutar tahminlerine uygular.
- (iii) Finansal riskten koruma konusu kalemin gözden geçirilmiş tahminlere göre gerçeğe uygun değerinde meydana gelen ve korunan riskle ilişkilendirilebilen değişimi hesaplar ve bunu Paragraf UR 114(g)'de belirtildiği şekilde sunar.
- (iv) (iii)'e göre tespit edilen tutar ile finansal riskten korunma aracının gerçeğe uygun değerinde meydana gelen değişim arasındaki farkı etkinsizlik (etkin olmama durumu) olarak muhasebeleştirilir (bakınız: Paragraf UR 114(h)).

UR127. İşletme etkinliği ölçmesi sırasında, mevcut varlıkların (veya borçların) tahmini yeniden fiyatlandırma tarihlerinde yapılan düzeltmeleri yeni varlıkların (veya borçların) oluşturulması işlemlerinden ayırır ve bunlardan sadece ilki etkinsizliğin oluşumuna sebep olur. Mevcut varlıkların ilgili zaman dilimleri arasında yeniden dağıtılmaları da dahil olmak üzere, tahmini yeniden fiyatlandırma tarihlerine yapılan tüm düzeltmeler (Paragraf UR 121 uyarınca hariç tutulanlar dışında) bir zaman dilimine ilişkin tahmini tutarın Paragraf UR 126(b)(ii)'ye göre düzeltilmesi işlemine ve dolayısıyla, etkinliğin ölçülmesi sürecine dahil edilir. Etkinsizliğin muhasebeleştirilmesiyle birlikte, işletme, etkinliği en son değerlendirdiği günden bu yana oluşan yeni varlıklar da dahil olmak üzere, her bir yeniden fiyatlandırma zaman dilimi itibarıyla toplam varlık tutarını yeniden tahmin eder ve finansal riskten korunma konusu kalem olarak yeni bir tutar, finansal riskten korunma yüzde olarak ise yeni bir yüzde belirler. Paragraf UR 126(b)'de belirtilen yöntem etkinliğin ölçüldüğü bir sonraki tarihte yeniden tekrarlanır.

UR128. Yeniden fiyatlandırma zaman dilimine göre gruplandırılmış bulunan kalemler, beklenenden önce gerçekleşen peşin ödemeler veya değer düşüklüğü ya da satış dolayısıyla bilanço dışı bırakılabilir. Böyle bir durumun gerçekleşmesi halinde, bilanço dışı bırakılan kaleme ilişkin olarak Paragraf UR 114(g)'de yer verilen bilanço kaleminde muhasebeleştirilmiş olan tutar bilançodan çıkarılır ve ilgili kalemin bilanço dışı bırakılmasından kaynaklanan kazanç veya kayıp olarak muhasebeleştirilir. Bunun için, bilanço dışı bırakılan kalemin yer aldığı yeniden fiyatlandırma zaman diliminin (dilimlerinin) bilinmesi gerekir; çünkü bunun bilinmesi, ilgili kalemin çıkarılacağı yeniden fiyatlandırma zaman diliminin (dilimlerinin) ve dolayısıyla Paragraf UR 114(g) belirtilen bilanço kaleminin tespiti için gereklidir. Bir kalem bilanço dışı bırakıldığında hangi zaman dilimine dahil edildiğinin belirlenebilmesi durumunda, ilgili zaman diliminden çıkarılır. Hangi zaman dilimine dahil edildiğinin belirlenememesi durumunda, bilanço dışı bırakmanın beklenenden erken yapılan peşin ödemelerden kaynaklanması durumunda ilgili kalem en yakın zaman diliminden çıkarılır; bilanço dışı bırakmanın satış veya değer düşüklüğünden kaynaklanması durumunda ise ilgili kalem kendisini içeren bütün zaman dilimlerine sistematik ve mantıklı bir temelde dağıtılır.

UR129. Buna ek olarak, bir zaman dilimi bittiğinde söz konusu zaman dilimine ilişkin olarak bilanço dışı bırakılmadığı görülen tutarlar, anılan tarih itibarıyla kâr veya zararda muhasebeleştirilir (bakınız: Paragraf 89A). Örneğin bir işletmenin, kalemleri üç ayrı yeniden fiyatlandırma zaman dilimine ayırdığını farz edelim. Bir önceki yeniden sınıflama işleminde, bilançonun ilgili ayrı kaleminde raporlanan gerçeğe uygun değerdeki değişim 25 PB tutarında bir varlıktır. Bu tutar, 1 inci, 2 nci ve 3 üncü zaman dilimleriyle, sırasıyla, 7, 8 ve 10 PB olarak ilişkilendirilebilir durumdadır. Birinci dönemle ilişkilendirilebilir varlıklar, bir sonraki yeniden sınıflamada, ya elde edilmiş ya da diğer zaman dilimlerine taşınmış durumdadırlar. Bu nedenle, sözü edilen 7 PB bilançodan çıkarılır ve kâr veya zararda muhasebeleştirilir. 8 ve 10 PB, sırasıyla, 1 ve 2 inci dönemle ilişkilendirilebilir durumdadır. Söz konusu geriye kalan zaman dilimleri, Paragraf UR 114(g)'ye göre belirtildiği gibi gerçeğe uygun değerdeki değişimlere göre düzeltilirler.

UR130. Önceki iki Paragrafta yer alan hükümleri açıklamak amacıyla, bir işletmenin her bir yeniden fiyatlandırma zaman dilimine portföyün belirli bir yüzdesini tahsis etmek suretiyle varlıkları gruplandığını varsayalım. Ayrıca, işletmenin ilk iki zaman diliminden her ikisine birden 100 PB tutarında varlık tahsis ettiğini de farz edelim. Diğer yandan, ilk yeniden fiyatlandırma zaman dilimi bittiğinde, 110 PB tutarında varlık, beklenen ya da beklenmeyen peşin ödemeler nedeniyle bilanço dışı bırakılmıştır. Bu durumda, Paragraf UR 114(g)'de belirtilen ayrı bilanço kaleminde ilk zaman dilimine ilişkin olarak yer alan tutarın tamamı ile ikinci zaman dilimine ilişkin olarak yer alan tutarın %10'u bilançodan çıkarılır.

UR131. Bir yeniden fiyatlandırma dönemine ilişkin finansal riskten korunma konusu tutarın, ilgili olduğu varlıklar (veya borçlar) bilanço dışı bırakılmaksızın azaltılması durumunda, Paragraf UR 114(g)'de söz edilen bilanço kalemine dahil edilen tutarın azalmayla ilişkili olan kısmı 92 nci Paragrafa göre itfa edilir.

UR132. İşletme Paragraf UR 114-UR 131'de yer alan yaklaşımı, daha önce TMS 39 uyarınca nakit akış riskine yönelik finansal riskten korunma işlemi olarak muhasebeleştirilmiş olduğu bir finansal riskten korunma konusu portföy için uygulamak isteyebilir. Bu tür bir işletme, nakit akış riskinden korunma işlemi olarak yaptığı tanımlamayı Paragraf 101(d)'ye göre iptal eder ve adı geçen Paragrafta yer alan hükümleri uygular. İşletme, ayrıca, ilgili finansal riskten korunma işlemi gerçeğe uygun değer riskinden korunma işlemi olarak yeniden sınıflar ve

Paragraf UR 114-UR 131’de yer verilen hükümleri bundan sonraki muhasebe dönemlerine ileriye yönelik olarak uygular.

Geçiş hükümleri (Paragraf 103-108B)

UR133. İşletme, bu Standarda (Paragraf 80’in son cümlesiyle değiştirilen) göre finansal riskten korunma muhasebesi uygulanma özelliklerini taşıyan bir finansal riskten korunma işlemine ilişkin tahmini grup içi işlemi, 1 Ocak 2005’te veya sonrasında başlayan yıllık dönemin başlangıcı itibariyle (veya karşılaştırmalı bilginin yeniden ifade edilmesi amacıyla, daha önceki bir dönemin başlangıcında) finansal riskten korunma konusu kalem olarak sınıflamış olabilir. Anılan işletme, 1 Ocak 2005’te veya sonrasında başlayan yıllık dönemin başlangıcından itibaren (veya ilgili karşılaştırmalı dönemin başlangıcından itibaren), finansal riskten korunma muhasebesinin uygulanması amacıyla konsolide finansal tablolarında bu sınıflamayı kullanabilir. Sözü edilen işletme, Paragraf UR 99A ve UR 99B’yi ise, 1 Ocak 2005 veya sonrasında başlayan yıllık dönemin başlangıcından itibaren uygular. Ancak Paragraf 108B’de yer verildiği üzere, ilgili işletmenin Paragraf UR 99B’yi önceki dönemler için uygulama zorunluluğu bulunmaz.